



ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Srpen–září 2005

Ročník XV

Číslo 8–9

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Ekologická architektura má charakter
slohové změny 1

Aktuality

Evropský den bez aut a Evropský týden mobility
jsou ve znamení dojíždění 5

Informační a poradenská centra v jižních Čechách
dostanou evropskou dotaci 5

Sluneční elektrárny univerzit stále přibývají 6

Ministr Ambrozek zahájil výstavu
Natura Viva 2005 7

12. setkání ministrů životního prostředí zemí
Visegrádské skupiny 8

Oslavy Mezinárodního dne Dunaje proběhly
ve 13 zemích Evropy 10

Týká se to také tebe – už potřácáte 11

Zelený týden tradičně v Bruselu 11

Hodnocení politiky, stavu a vývoje životního
prostředí v ČR v rámci OECD 12

Grantový program pro environmentální vzdělávání
vstupuje do druhého kola 12

Odpad je surovina, poznávali studenti 13

Rámec programů udržitelné výroby a spotřeby ČR 14

O program „Co je doma, to se počítá“ je značný zájem 14

Příloha: Udržitelný rozvoj – příležitost pro spolupráci

Osobnosti diskutovaly o udržitelném rozvoji... I

Prosazování udržitelného rozvoje ve veřejné správě VIII

Co děláme pro TUR v Hodoníně. XI

Peníze z veřejných zdrojů musí zohledňovat
kritérium udržitelného rozvoje... XII

Ekologie a konkurenceschopnost ČR XIII

Prohlášení účastníků konference XVI

Evropská unie

Informace o zasedání Rady EU pro životní prostředí
ze dne 24. června 2005 v Lucemburku 15

Evropští občané stojí o ochranu
životního prostředí 18

Nevládní organizace si stěžují na vládu u EK 19

Priority Velké Británie během předsednictví EU 20

Informujeme

Mezinárodní konference Acid Rain 2005 21

Pozvánka na konferenci 21

Průběh a závěry 13. zasedání Komise OSN
pro udržitelný rozvoj 22

Větrné elektrárny a vliv na elektroenergetiku 24

O lidech s lidmi 28



Ministr Ambrozek křtí solární elektrárnu na střeše MFF UK. K článku
na str. 6. Foto J. Plamínková

Ekologická architektura má charakter slohové změny

Rozhovor Jany Plamínkové s Mgr. phil.
MUDr. Tomášem Hájkem, PhD., poradcem
ministra životního prostředí

Co vlastně obnáší vaše práce poradce?

Souvisí s tím, co jsem na MŽP dělal předtím. Založil jsem tu, a bylo to hodně nesnadné, odborný útvar, který se zabývá urbánním prostředím, kulturní krajinou a cestovním ruchem. Významnou součástí útvaru byla i snaha po prolnutí ochrany životního prostředí s ochranou kulturního dědictví. S Ivanem Dejmallem jsme napsali a prosadili Program péče o urbanizované prostředí, v rámci SFŽP se podařilo vytvořit Program regenerace urbanizovaného prostředí. Pak jsem dostal možnost pracovat jako poradce ministra. Mám na starosti podobné věci jako předtím a navíc mám i řadu dalších aktivit jako člen České komise pro UNESCO, člen kontrolní rady Grantové agentury České republiky, zabývám se vědeckou i uměleckou činností. Není vždy jednoduché to vše skloubit a práce poradce ministra mně to umožňuje.

Zabýváte se hodně památkami a vůbec kulturním dědictvím. Jak jste se k tomu vlastně dostal?

To vyplynulo ze všech ostatních aktivit, zejména literárních, např. v devadesátých let jsem hodně spolupracoval s pány Karfíkem a Ondřejem Vaculíkem v Literárních novinách. Téma kulturního dědictví a kulturní identity je myslím přítomné ve všem, co jsem od 90. let napsal, ve vědecké i umělecké rovině. Nemovitě a movitě kulturní dědictví, nehmotné kulturní dědictví



a vůbec kulturní politika jako taková se zabarvením do ekologie – to je moje stěžejní doména.

Vaše poslední kniha *Zánik a vznik památkových péčí, která vyšla letos, se zabývá filosofií památkové péče. Zaujalo mě, že začínáte tím zánikem. To je záměr?*

Vždycky je lepší, když něco dobře končí. Název mi takto připadal optimističtější.

Mohl byste knihu stručně představit?

Je to vyústění několika let práce v rámci konferencí Tvář naší Země i mých zkušeností s ochranou památek a kulturní krajiny v rámci MŽP. Rozhodně kniha nemá vsugerovat, že památková péče zanikne. Říká, že památková péče nezná něco jako pokrok nebo jako vývoj ve smyslu evoluce. Odehrává se v různých epizodách, a my nemůžeme jednu epizodu – třeba římskou – podřazovat jiným, třeba renesanční epizodě, a tu zase nemůžeme podřazovat epizodě současné. Je ale pravda, že ve starosti o kulturní dědictví se stále více prosazuje osvícenecký Rozum, Ratio. Mnohé věci v té knize jsou dost speciální a nemají přímou vazbu na životní prostředí.

Životní prostředí a památkovou péči spousta věcí dělí, to je jasné. Významným důvodem je např. to, že nemůže – z důvodů, které vysvětlují ve své knize – vzniknout globální památková péče. Naproti tomu životní prostředí nemůže být jiné než globální.

Co to vlastně je – kulturní dědictví?

Do kulturního dědictví patří hmotné kulturní dědictví jako stavby, jejich mobiliář či jednotlivá movitá díla umělecká či užitná, ale i nehmotné kulturní dědictví, tedy zvyky, tradice, krajina jako taková, veškeré dochované relikty, zkrátka všechno to, co se dochovalo z minulých dob, na co čas otiskl svůj punc. Hitem budoucnosti je téma digitálního kulturního dědictví, pokud vůbec informace jako taková může být dědictvím. V péči o kulturní dědictví existují dva základní přístupy. Výběrový přístup říká, že máme chránit především exkluzivní statky, které jsou významnými reprezentanty určitých vývojových etap v dějinách umění a v dějinách lidské civilizace. Pokud se tedy v nějaké kulturně vymezené oblasti dochovalo několik venkovských románských pevnostních kostelů určitého architektonicky hodnotného stavebního typu, tak nechráníme, respektive neměli bychom chránit všechny, ale jen zlomek z nich,

hmotově či ornamentálně nej kvalitnější a nejautentičtější, jako reprezentanty určitého stavebního typu. Druhý přístup říká, že památková péče má být co nejširší a že má chránit vše, co je jen možné, protože tím, že se něco dochovalo, už to prokázalo svoji životaschopnost. V praxi se tyto přístupy mísí, dlužno říci, že někdy poměrně chaoticky. Měli bychom se poučit u English Heritage, britský zkušenostní duch funguje.

Jaký přístup převažuje v současné době?

Výběrový. Už z prostého důvodu, že jde o veřejnou službu, která spotřebovává veřejné prostředky a ukládá také určitá omezení v nakládání s majetkem. Proto seznam chráněných objektů nemůžeme neomezeně rozšiřovat. Na druhou stranu ale v památkové péči působí názory, kterérazil kunsthistorik vídeňské školy Max Dvořák, že jakkoli je památková péče výběrová, musíme usilovat o to, abychom chránili co nejvíc z toho, co se dochovalo.

Uvedl jste, že památková péče omezuje vlastnictví. Lidé se často brání mít v majetku památku, protože její údržba může být finančně dost náročná. Památkáři předepisují, jak má být památka opravena, ale vlastníci nezřídka žehrají, že jim stát na údržbu nic nepřispěje...

Vícenáklady v rámci památkové péče jsou, respektive mohou být hrazeny, taková je praxe. K tomu bych řekl jednu základní věc: problém omezení vlastnického práva veřejným zájmem ochrany kulturního dědictví je opravdu hluboký. Navzdory tomu, že u nás byla za první republiky skvělá tradice architektů, kteří se věnovali památkové péči, nebyl přijat památkový zákon. Proč? Protože odpor ze strany vlastníků byl tak silný, že dokázal vetovat jakoukoli snahu být i vynikajících památkářských osobností. Paradoxní je, že první památkový zákon mohl vzniknout až v okamžiku, kdy soukromý zájem úplně zanikl, tedy až v 50. letech.

A možná tady jsme u důvodu, proč ani 15 let po sametové revoluci nemáme v ČR nový památkový zákon. Celá památková péče je postavena na zákoně 20 z roku 1987, který dnes obsahuje řadu novelizací, takže je velmi obtížné se v něm orientovat. Navíc existují i rozhodnutí Ústavního soudu, která neustále interpretačně posouvají pozici vlastníka nemovitosti či movité věci vůči státní památkové péči. Navzdory vzniku krajů nemáme u nás zatím jinou než státní památkovou péči. Nevzniká krajská památková péče, nemluvě o tom, že vyjma některých programů či snahy ČSOP nevzniká ani památková péče na úrovni National trust tak, jak ji zná třeba Británie.

Je součástí péče o památky i péče o krajinu?

To je naprosto základní otázka: jestli péče o historické prostředí památek může nakonec tak extendovat, až zahrne celou kulturní krajinu. V knize Příběh drobných památek jsem se zabýval základní otázkou, zda náhodou nemůžeme číst ve všeobecném zájmu o drobné krajinné útvary jako jsou kapličky, boží muka, hraniční kameny či mostky to, že lidé začínají vnímat celou kulturní krajinu jako kulturní relikv par excellence. A ptal jsem se, zda toto krajinné dědictví není pro soudobého člověka daleko důležitější než to, které bylo významné pro člověka konce 19. či první poloviny 20. století, tedy dědictví typu Křivokláta, Karlštejna či Pražského hradu.

Toto velké dědictví už je globalizováno, už nemá tu integritu, vymklo se národním rozměrům. Všechny tyto důvody vedou k tomu, že člověk daleko víc vnímá krajinu jako takovou s její symbiózou kulturního a přírodního jako nejvlastnější projev péče o kulturní dědictví.

Je naše kulturní krajina dostatečně ochráněná?

U nás je veškerá krajina kulturní. Musíme v jejím rámci rozlišovat. „Nejkulturnější“ kulturní krajinou jsou historické parky a zahrady a krajinné památkové zóny. Historické parky a zahrady mohou být samozřejmě prohlášeny za kulturní památku či dokonce národní kulturní památku. Krajinné památkové zóny vznikly v 90. letech a máme jich v současné době 19. V praxi se jejich ochrana příliš neprojevuje, nejsou u nich zpracovány regulační plány, je vytvořen jen jeden velice omezený dotační titul. Je to velká šance chránit relikt kulturní krajiny, ale není zatím plně využita. Myslím, že je zde velký prostor pro úzkou spolupráci resortu životního prostředí a kultury, protože zóny jsou sice vyhlášeny, ale nefungují, jak by mohly.

Ono se o nich také prakticky vůbec neví...

Ano, to je další problém.

Pak jsou zde historické parky a zahrady. I zde jsou ale jak evidence a inventarizace dřevin, tak i vytvoření dotačních titulů na regeneraci velmi nedostatečné. Sami památkáři přiznávají, že v tomto tzv. živém kulturním dědictví (tento termín je termínem Benátské charty) je situace dosti neradostná. Proto jsme byli rádi, když se nám v roce 2001 podařilo změnit zřizovací listinu průhonického Výzkumného ústavu pro krajinu a okrasné zahradnictví Silva Taroucy tak, že dostali jako jednu ze dvou hlavních náplní péči o kulturní dědictví ve vztahu k životnímu prostředí. Bylo tam založeno oddělení pro historickou kulturní krajinu, jehož základní náplní je evidence, inventarizace, metodologické vedení a dotační podpora historické zeleně. S Ministerstvem kultury sice fungují různé dílčí spolupráce, ale pořád ještě nedošlo k takovému až oficiálnímu prolnutí zájmů MK a MŽP. Stále zde funguje resortismus, který mnoho věcí blokuje. Tady bych chtěl zdůraznit, že v oblasti péče o kulturní krajinu je resortismus opravdu velkou nemocí. Podílí se na ní totiž několik resortů – kultura, životní prostředí, ale i zemědělství a přes cestovní ruch i místní rozvoj.

Já jsem ale měla na mysli jinou krajinu: tu typickou hezkou českou esteticky působící krajinu, která dostala hodně zabrat za minulého režimu. Zde se některé škody asi budou napravovat hodně dlouho, třeba obří paneláky v malých vesnicích, které jsou zcela mimo původní měřítko. Ale připadá mi, že se situace nezlepšila ani v nových podmínkách – stále mnohde vyrůstají nepřiměřené, neestetické stavby. Jedete-li do Rakouska či Británie, tak je krajinný ráz o něčem jiném...

Krajinný ráz ale není o kráse, ale o rázu. Je fakt, že rakouská a německá památková péče si velice libuje ve zkrášlování. Všechno mají uhlazené, líbivé. Ať už jde o krajinu či památky. Česká tradice je ale jiná: daleko podstatnější než hezký vzhled je autenticita hmoty, tvaru a ornamentu. Rakouský a německý vzor není pro nás možná tak relevantní, protože máme v památkové

péči jinou myšlenkovou tradici, vycházíme z rakouského profesora Riegla spíše než z německého profesora Dehia.

Té „obyčejné hezké“ krajině říkáme harmonická kulturní krajina. Ochraňování životního prostředí má své nástroje na ochranu přírodních, estetických a historických parametrů této krajiny. Nástroje jsou dány třeba v pojetí krajinného rázu zákona o ochraně přírody a krajiny. Jakým způsobem může památková péče chránit tu typickou českou harmonickou kulturní krajinu? Domnívám se, že zejména přes její venkovské dominanty, což jsou věže venkovských kostelů, rozhledny jako stavby především 19. století, hospodářské dvory napojené na velké např. cisterciácké kláštery nebo drobná či větší panská sídla. Na ně je kulturní krajina velmi bohatá, ony tvoří do značné míry její ráz. A zde má památková péče značný dluh, protože často neví, co s těmi kostely či sídly dělat. Třeba Británie vyřešila problém venkovských kostelů, které již neslouží liturgickým účelům, skvělým způsobem. Prohlásila je za „retired monuments“, stavby, které již dosloužily, jejichž funkce je neobnovitelná, na nic dalšího nepřevoditelná, přesto je nutné je chránit.

V současné době se intenzivně diskutuje, co to vlastně je ekologické bydlení. Řada odborníků se domnívá, že je to takové bydlení, které je hermeticky uzavřené vůči vnějšímu prostředí, kde je severní strana zazemněná, kde dochází k minimálním únikům energií. Ale každá stavba, která prožila věky, nebo i venkovská stavba, která se zachovala 100 či 200 let, je také ekologická. Jako památný strom prokázala svoji životaschopnost, odhalila potenciál místa, je napojena na přírodu a žije se v ní zdravě. Ekologické bydlení podle mě také znamená, že rekonstruuje staré stavby, protože právě u nich je všechno v rovnováze. Zde má památková péče také určitý ekologický dopad.

Památkáři by rádi dochovali a zakonzervovali to, co se dochovalo z minulých dob, architekti zase chtějí všude vtisknout svou pečeti. Argumentují, že třeba barokní stavby také do gotické Prahy vnesly úplně jiný rámc. Jenže gotické a barokní stavby jsou si rozhodně podobnější, než cokoli staršího a moderní stavba ze skla a železobetonu. Jak myslíte, že by se tento problém měl řešit?

Ted' se živě diskutuje nad budoucností Pražské památkové rezervace. Má se zmenšit, nebo zcela zrušit? Není kontraproduktivní uzavřít život města pod kopuli památkové ochrany? Diskuse jsou velice intenzivní a dotýkají se i ekologických parametrů života v takovém velkoměstě: jsou zde jasné ekologické souvislosti z hlediska hluku, znečištění apod. Ekology musí osud Pražské památkové rezervace zajímat, protože má jasné ekologické důsledky. A osud památkově chráněných území ve větších aglomeracích bychom na MŽP měli rozhodně sledovat, protože to obnáší velké ekologické problémy.

Co se týče kompromisu mezi architekty a památkáři, tak já myslím, že to je umělý problém. Velké klasicistní poryvy v dějinách architektury se programově inspirovaly antickou tradicí, tj. kulturním dědictvím. Nejlepší čeští architekti jako je Kotěra, Janák, Hübschmann, Gočár apod. naprosto fenomenálním způsobem doká-

zali propojovat tradici s novými potřebami. Janák začal jako kubista, ale poslední období svého života se věnoval památkovým obnovám, a proč ne, když baroko obsahuje kubistické náznaky. Dobrý architekt s velkou schopností tvořit dokáže sladit inspiraci minulostí s duchem současné doby a se současnými požadavky na bydlení.

Samozřejmě některé věci mají absolutní hodnotu. Mluvíme teď o hradčanském panoramatu. To je unikát, který by nepochybně jednou provždy měl být chráněn precizním regulačním plánem, zde není možný kompromis mezi památkáři a architekty. Zde je třeba uchovat hodnoty ve hmotě, v obrysu i v ornamentu. Jde totiž o dědictví trvalé, nenahraditelné a natolik globální, že žádná jedna země s ním nemá právo manipulovat. Upozorňuji, že ve 20. století bylo toto panorama opakovaně ohrožováno – na Kampě měla např. stát gigantická státní galerie, ale nakonec na tyto plány nikdy nedošlo.

Druhá věc je, že město musí žít. To znamená, že si musí vytyčit absolutní památkové hodnoty, neporušitelné ve všech aspektech, a pak odstupňovat možnosti změny. To, že v tomto pojetí pak může na pankrácké pláni vzniknout Tower City, považují za legitimní a Praha se tomu nemůže vyhnout – jiná možnost než stavět výškové budovy na Pankráci v Praze není. Někde prostě musí zůstat věci neměnné, ale jinde bychom měli říci, že změna je dovolená a možná. Eiffelova věž také vyvolávala gigantické protesty a nakonec vytvořila pařížské panorama...

Bohužel ale vyhláška, která upravovala chování investorů v prostředí Pražské památkové rezervace, byla zrušena a dnes situace není ideální. Je zde celá řada kauz.

Třeba bývalá kasárna na náměstí Republiky?

Ano. V České komisi pro UNESCO jsme asi před rokem projednávali stanovisko k neřízenému vývoji městské památkové rezervace. Navrhl jsem zákaz vjezdu osobních automobilů do centra, protože podle mého názoru není bez ochrany životního prostředí ochrana památek možná. V okamžiku, kdy bychom regulovali vjezd aut do centra, tak se sníží nutnost rozsahu parkovacích ploch. Sníží se rozsah komercializace centra. Pro Prahu je největší problém, že právě v městské památkové rezervaci dochází k nejmásivnější komercializaci se všemi přídatnými fenomény. A komercializace je jako dravý proud, který podemele jakékoli hodnoty. Podle mého názoru si musíme uvědomit, co je příčina a co důsledek. Prvotní je komercializace, to, že jsme ji pustili jako fenomén do centra Prahy. Když zabráníme vysídlování centra, když tam omezíme vjezd aut, pak se daleko víc zvýší možnost ochrany památek jako takových. Památky nelze chránit jako izolované objekty bez ochrany celého prostředí! Bohužel se tento názor neprosadil, možná proto, že byl příliš interdisciplinární, řešil památkové problémy bez památkářské terminologie.

Zmínil jste ekologické bydlení. Zde se ale zrovna rýsuje zajímavý střet: potřebujeme snižovat emise skleníkových plynů, šetřit energii, a to nové, tzv. pasivní domy, v plné míře umožňují. Jenže tyto nové, úsporné, ekologické domy vypadají často jinak, než jsme zvyklí. Architekti i osvědčení investoři, kteří si je

chtějí pořídit, se při jejich povolování potýkají s neskutečnými překážkami ze strany obcí, které mají často pevně stanovené regulační plány, podle nichž musí třeba mít všechny domy tašky a sedlovou střechu. Z hlediska životního prostředí jsou tyto domy, které se obejdou bez topení, velmi ekologické a jsou to pravděpodobně domy budoucnosti. Nepochybně ale mohou rušit tradiční krajinný ráz...

Zde se dostávám k provázanosti ekologie s uměleckým citěním doby. Pasivní domy vytvářejí nový estetický pocit. Přelom 20. a 21. století je období mnoha různých stylů, ale žádný z nich se nestal slohem. Byl pouze módou, která vyprchala. Zatímco přelom 19. a 20. století vytvořil secesi jako velký sloh, tak přelom 20. a 21. století nevytvořil nic, resp. vytvořil celou plejádu víceméně hi-tech stylů. Ale mezi nimi je ekologická architektura, a já mám pocit, že ta se jako jediná může stát slohem. Ekologická architektura podle mého názoru znamená příslib slohové změny, neboť je ex definitione prostorem syntézy. Máte zde prostor, kde se zásadně prolínají ekologický, kunsthistorický a památkářský přístup, a vytvářejí prostor pro novou syntézu. Baroko také nebylo hned uznáno jako velký sloh, až teprve skoro sto padesát po svém vyvrcholení v rámci střední Evropy se uznalo, že to nebyl úpadkový sloh, ale sloh velký.

On vlastně funkcionalismus také nebyl hned přijat, že?

Všechny velké směry před a po první světové válce jako kotěrovsko-wagnerovská moderna, Janákův poválečný rondokubismus narážely na nedůvěru investorů a široké veřejnosti. Málom který architekt měl takové štěstí jako Adolf Loos, který dostal neomezené finanční prostředky a naprostou tvůrčí svobodu, aby mohl vytvořit geniální funkcionalistickou drúzu Müllerovy vily. Myslím, že právě odmítání ekologických staveb je důkazem, že představují novou slohovou změnu. Ekologická architektura má vnitřní nezdolnou sílu jako svého času secese či funkcionalismus. Všechno chce svůj čas. Chci ale zdůraznit, že ekologické stavby nelze zredukovat jen na stavby nízkooenergetické či pasivní. Myslím, že jakýkoli starý statek, který přežil sto let a je stavebně zdravý, je také projevem ekologické architektury. Ekologická architektura v jistém smyslu hájí některé podobné hodnoty jako památkové péče a v jistém smyslu může být jejím praktickým vyústěním.

Myslím, že v rozhovoru jsme se dotkli dvou základních věcí, které MŽP ještě neřeší a kam bychom měli napřít své síly: jednou z nich je právě téma ekologického bydlení, kterým se zatím nezabýváme a myslím, že bychom měli. Druhou věcí je to, že osud památkově chráněných objektů či území nám nemůže být lhostejný, protože souvisí s osudem životního prostředí v daném území. Ukazuje se, že tyto dva obory mají spoustu věcí odlišných, ale také spoustu těch, co je spojují.

Děkuji za rozhovor.

Seznam chráněných památkových zón lze nalézt na adrese:

<http://monumnet.npu.cz/chruzemi/list.php?KrOk=Kr&Typy%5B%5D=ZK&Nazev=&KodKr=0>

Evropský den bez aut a Evropský týden mobility jsou ve znamení dojíždění

Města České republiky se již počtvrté účastní celoevropské osvětové akce, zaměřené na podporu alternativní dopravy a lepší kvality života ve městech.

Tématem letošního Evropského dne bez aut (22. září) a Evropského týdne mobility (16. – 22. září) je: „**Do práce a do školy – bez auta**“. Organizátoři se zaměří na formy dojíždění a měli by různými akcemi prosazovat veřejnou dopravu, jízdu na kole či chůzi oproti ježdění autem. Pokud již lidé musí z různých důvodů do práce autem jet, mělo by jich několik využívat jedno auto.

Evropský komisař pro životní prostředí Stavros Dimas vyzval dopisem představitele evropských vlád, aby se do této propagační akce na zlepšení života ve městech zapojili.

Ve dnech 15.–16. září se v Londýně koná konference o Evropském dni bez aut a Evropském týdnu mobility, které se zúčastní zástupci měst spolu s politiky. V rámci této konference předají evropské koordinátory zástupcům některých měst cenu za nejlepší Evropský týden mobility 2004. Mezi deset nominovaných patří i moravské město Kroměříž, které vedle toho vybrala mezinárodní porota jako jedno z 11 nejlepších měst Evropy v rámci soutěže o titul „Nejlepší v Evropě“ („The Best of Europe“). Kroměříž je ve skupině nejlepších spolu s městy Varna (Bulharsko), Koprivnica (Chorvatsko), Nantes (Francie), Kiel (Německo), Budapešť (Maďarsko), Krakov (Polsko), Leiria (Portugalsko), Donostia San Sebastian (Španělsko), Ženeva (Švýcarsko) a Glasgow (Velká Británie).

Kroměříž vybrala porota pro její kampaň k Evropskému týdnu mobility 2004 plnou nápadů, založenou na aktivitě dětí, které si problematiku bezpečnosti dopravy vysvětlovaly mezi sebou.



Porota také ocenila trvalá opatření, která Kroměříž přijala (to jsou taková opatření, která budou sloužit městu natrvalo i po skončení týdne). V Kroměříži vybudovali protisměrný pruh pro cyklisty (v jednosměrné ulici) a dále pak doplnili vozový park městské hromadné dopravy již třetím nízkopodlažním autobusem. V oblasti dlouhodobého rozvoje města porota také vyzdvihla kroměřížský Plán odstraňování bariér (přijatý v roce 2003), který je zaměřen na vytváření bezbariérového prostředí ve městě.

Aktuální informace lze nalézt na: www.env.cz/edba

Mgr. Eva Veverková,
tiskové oddělení MŽP,
národní koordinátorka EDBA a ETM pro ČR

.....

Informační a poradenská centra v jižních Čechách dostanou evropskou dotaci

Devět partnerských organizací a institucí z Jihočeského kraje uspělo se svým projektem „Vytvoření a rozvoj sítě environmentálních informačních a poradenských center v Jihočeském kraji“ v grantovém řízení MŽP v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů.

Partnery projektu jsou nestátní neziskové organizace Rosa, Calla (obě z Českých Budějovic), Ekologický právní servis (Tábor), ZO ČSOP Šípek (Český Krumlov), Dřípatka (Prachovice), INKANO – Občanská poradna (Písek), Český nadační fond pro vydru (Třeboň), Jihočeský kraj a Fakulta managementu VŠE (Jindřichův Hradec). Ředitelka sdružení Rosa Zuzana Guthová a ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar 14. 6. v Českých Budějovicích podepsali rozhodnutí o přidělení dotace ve výši 11,6 milionu Kč.

Prioritními cílovými skupinami projektu jsou neziskové organizace zapojené v síti, veřejná správa, regionální podnikatelé a veřejnost. Výstupy projektu budou především nová informační a poradenská střediska v Jihočeském kraji, osvětové a vzdělávací akce, výstavy, informační materiály, časopis, či poradenství pro veřejnost i podnikatele.

„V současnosti poskytují v Jihočeském kraji ekoporadenství v plném rozsahu pouze dvě malá centra. Projekt mimo jiné pamatuje také na obyvatele venkova, kteří v současné době mají jen omezený přístup ke zdrojům informací,“ říká Zuzana Guthová. Po úspěšné realizaci projektu budou vyškolení poradci nabízet své služby ve všech okresech kraje. Síť bude také vydá-

vat vlastní časopis, který bude distribuovat mimo jiné do všech knihoven v kraji i na jiná veřejně přístupná místa. Jižní Čechy jsou regionem přímo předurčeným k rekreačním aktivitám, proto bude součástí aktivit sítě rovněž nabídka programů na podporu k přírodě šetrné turistiky.

„Projekt Rosy a jejích partnerů uspěl v ostré konkurenci 43 podaných žádostí jako jeden ze čtyř absolutně nejlepších,“ řekl Jakub Kašpar. „Jeho velkou devizou je spolupráce neziskového sektoru, veřejné správy a akademické obce. Stejně tak je unikátním přístupem plánovaný společný fundraising, který zajistí pokračování projektu po skončení podpory z Evropského sociálního fondu za dva roky,“ vysvětluje přednosti úspěšného projektu Kašpar.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Kontakt na mluvčí projektu: Zdenka Jelenová,
607 777 993, jeleni@mybox.cz

Další informace: <http://www.esfcr.cz/>
http://www.env.cz/AIS/web.nsf/pages/op_lidske_zdroje

Sluneční elektrárny univerzit stále přibývají

Inaugurací se symbolickým přípitkem šampaňským byl dne 15. června na Matematicko-fyzikální fakultě UK v Praze Holešovicích, stejně jako den předtím na Západočeské univerzitě v Plzni, představen veřejnosti nevšední projekt EU „PV Enlargement“.

Na 22 technických univerzitách deseti zemí díky němu vzniklo 32 demonstračních fotovoltaických (dále PV) slunečních elektráren se souhrnnou instalovanou kapacitou přes 1150 kWp. Cílem projektu je především zviditelnit možnosti vysoce efektivních i inovačních technologií a solární elektřiny vůbec. V systému, který v ČR koordinuje náš přední producent PV-panelů společnost Solartec, je zahrnuto pět instalací – kromě uvedených vysokých škol jsou další na VUT FE v Brně, TU VŠB v Ostravě a TU v Liberci. Zmíněné systémy patří mezi největší u nás a k jejich financování přispěl významně i Státní fond životního prostředí ČR.

Výchovné i environmentální cíle

Pražské inaugurace se zúčastnili ministr RNDr. Libor Ambrozek, rektor Univerzity Karlovy prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc., prof. RNDr. Bedřich Sedlák, proděkan MFF UK pro rozvoj, doc. RNDr. Jiří Toušek, CSc., koordinátor projektu na MFF UK a nestor české fotovoltaiky, Ing. Jaromír Řehák, ředitel nejvýznamnějšího českého výrobce fotovoltaických panelů Solartec, a za Evropskou komisi pan Matthias Grottkke.

Cíle mezinárodního projektu, jehož konsorcium čítá na 27 partnerů, ocenil přímo u PV-instalace o výkonu 20 kWp ministr životního prostředí ČR Libor Ambrozek. „Jde o významný projekt, který v sobě spojuje aspekt environmentální i výchovný. Jsem přesvědčen, že právě instalace na budovy fakult vysokých škol jsou důležité pro to, aby budoucí odborníci měli přístup k moderním trendům a podporovali je i ve své práci.“ Dále ministr pohovořil o programu Slunce do škol, který se snaží o podobné cíle, a o podpoře obnovitelných zdrojů energie u nás.

Matthias Grottkke, koordinátor projektu PV Enlargement, ocenil organizaci a dobrou přípravu instalace. „Jste v těchto technologiích nejdále ze všech nových zemí EU,“ pochválil Českou republiku. Podle Grottkeho by se až 10 % veškeré energie dalo nahradit solární energií. „Sít by to unesla,“ podotkl.

Rektor Wilhelm uvedl, že podobné systémy jsou pro naše vysoké školy něčím novým. „Otázka aspektů trvale udržitelného rozvoje je něco, co si v našich vzdělávacích programech teprve hledá místo a ne vždy se snadno prosazuje.“ Velmi konkrétně to podle něj dokládá i otázka přechodu na alternativní zdroje energie, ale i důležitost výzkumu, který tento přechod může výrazně ovlivnit. „Nejllepší energie je ta nespotřebovaná,“ řekl rektor a jako příklad mrhání uvedl Temelín, kde jdou 2/3 vyrobené energie bez užitku do vzduchu. Energii nicméně potřebovat vždy budeme a její množství poroste. Je podle něj třeba seznamovat veřejnost s tím, že přímá přeměna solární energie na elektrickou je významná a bude stále významnější. Důležité pro rozvoj fotovoltaiky je podle něj efektivnější využití slunečního záření. „Musíme klást důraz na účinnost a láci,“ řekl rektor.



Rektor I. Wilhelm, ministr L. Ambrozek, ředitel Solartecu J. Řehák a proděkan B. Sedlák při slavnostním přípitku.

Instalací (snad) přibude

Zkušební provoz elektrárny byl zahájen před dvěma lety. „Od té doby už elektrárna vyrobila 40 MWh elektřiny,“ řekl prof. Sedlák. Peníze na výstavbu získala MFF UK zčásti ze SFŽP (70 %), zčásti z projektu PV Enlargement (20 %), 10 % pak dala z vlastních zdrojů. Elektřina se využívá pro vlastní spotřebu. PRE zatím elektřinu nevypouje, protože ji údajně zatím vykupovat nechtěla. Od 1. 8. 2005, kdy vstoupí v platnost zákon o podpoře OZE, už nicméně s fakultou bude muset smlouvu uzavřít. „Důležitější než energetické výsledky je ale pro nás výchovný prvek,“ podotkl prof. Sedlák. Studenti se se systémem dopodrobna seznamují v elektronickém praktiku, mají ale i semestrální přednášky a systém slouží i během Dnů otevřených dveří, Dnů s fyzikou, dělají se na něm diplomové i doktorandské práce apod. Doc. Toušek, který je mj. autorem první publikace o fotovoltaice u nás, řekl, že na Zemi dopadá solární záření s výkonem 175 000 TW. Přitom lidstvo v současné době spotřebovává 12 TW. „Solární záření by mohlo několikrát násobně pokrýt veškeré potřeby lidstva,“ řekl doc. Toušek.

Na střeše laboratoří MFF UK je nainstalováno celkem 192 panelů (plus další dva na pohyblivém kloubu se otáčejí za Sluncem), tedy asi 200 m². „Doufám, že nyní po přijetí zákona o OZE takových instalací výrazně přibude,“ řekl Ing. Řehák ze Solartecu. Fotovoltaika je dnes mezi OZE nejdražší, ale odborníci se shodují na tom, že má před sebou největší potenciál a že její čas teprve přijde.

Údaje naměřené v rámci projektu PV Enlargement jsou zveřejňovány na webových stránkách projektu – www.pvenlargement.com. Ten rovněž přispívá k profesnímu rozhledu generace univerzitního věku – lidí, kteří budou brzy rozhodovat o energetickém sektoru a jeho progresivitě i udržitelnosti. Mimochodem, některé práce zkoumají vliv atmosférického znečištění absorpční plochy na účinnost PV systému. A zatímco v Německu vše nasvědčuje snížení účinnosti systému asi o 1 %, u nás to je možná 10 % a např. v Řecku, kde málo prší, až

23 %. Na definitivní vyhodnocení tohoto výzkumu i interpretace naměřených výsledků se ale teprve čeká.

Elektrina za 22 Kč?

A ještě jeden údaj: v Německu pracuje v PV průmyslu 18 000 lidí. Produkce PV elektřiny roste ročně o 1/3 – do roku 2020 mají fotovoltaické panely vyrábět už 10% veškeré energie. Japonsko, které zachytilo nástup této techniky nejdříve, sice nemá tolik instalovaných kapacit, ale zato prodává nejvíc PV panelů – 2/3 ze všech. Německo naproti tomu produkuje jen 1/4 vyrobených panelů.

Zda bude i u nás boom fotovoltaiky, není zatím jisté. Jednak je připojení do sítě velmi komplikované, protože rozvodné závody o to zjevně nestojí. Ještě horší je ale podle Ing. Řeháka nízká výkupní cena – 6,30 Kč je podle něj „směšná cena“. V Německu činí výkupní cena 56 eurocentů/kWh a je fixní po dobu 20 let. Vzhledem k tomu, že u nás bude fixní jen 15 let, předpokládá Ing. Řehák, že slušná cena by byla 20 – 22 Kč. Energetický regulační úřad ale výkupní cenu v této výši nepředpokládá, podle jeho zástupců bude výsledná výkupní cena kombinací vyšší výkupní ceny ze zákona a dotací.

Fotovoltaické elektrárny na českých univerzitách se též účastní popularizační soutěže měst a obcí ve vybavenos-



Fotovoltaická elektrárna na střeše MFF UK. Foto J. Plamínková

ti slunečními moduly – Solární ligy ČR (viz: www.solarnili.ga.cz). Plzeňskou i pražskou také představuje videofilm Jak se stát...Solárním mistrem ČR?! Kontakt: lea2@ecn.cz, 723 573 738.

Jana Plamínková,
převzato z www.tzb-info.cz

Ministr Ambrozek zahájil výstavu NATURA VIVA 2005

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek společně s ministry pro místní rozvoj Radkem Martínkem a zemědělství Petrem Zgarbou slavnostně zahájil Mezinárodní výstavu myslivosti, rybářství a včelařství NATURA VIVA 2005, která se konala začátkem června na výstavišti v Lysé nad Labem.

Zájemci o myslivost, rybářství a včelařství se na mezinárodní výstavě v Lysé scházejí každých pět let. Při zahájení ministr Ambrozek ocenil velkou účast a na adresu pořadatelů i návštěvníků sdělil: „*Jsem rád, že tato výstava si vydobyla své pevné místo mezi veletržními akcemi nejen v České republice, ale i v Evropě. Prioritou Lysé nad Labem je právě ten fakt, že výstavy zde nejsou monotematicky zaměřené pouze na jeden obor, ale že představují široké spektrum zájmových aktivit ve vztahem k živé přírodě.*“

Hlavními partnery výstavy byly tradičně Českomoravská myslivecká jednota, Český rybářský svaz a Svaz včelařů. Záštitu kromě ministra životního prostředí převzali i ministr zemědělství, ministr pro místní rozvoj, Mezinárodní rada pro lov a ochranu zvěře CIC a Federace mysliveckých organizací Evropské unie FACE.

Výstava Natura Viva přispěla nejen k porovnání kvality chovu zvěře, ryb a včel v jednotlivých, zejména středoevropských zemích, ale návštěvník zde měl možnost porovnat, jakou odbornou úroveň mají naši myslivci a rybáři, kteří o zvěř pečují v rámci existující myslivecké a rybářské legislativy a v neposlední řadě i včelaři, jejichž práce je nesmírně důležitá jak pro ekonomiku, tak pro životní prostředí i zdraví člověka.

Poprvé v historii se této akci aktivně zúčastnilo i Ministerstvo životního prostředí vlastním stánkem, o který návštěvníci projevíli velký zájem. Po celou dobu konání výstavy zde pracovníci MŽP a jednotlivých správ národních parků zodpovídali dotazy zájemců. Expozice byla věnována managementu volně žijících druhů a prezentovaly se zde i jednotlivé národní parky.



„*Naším cílem bylo seznámit veřejnost s trochu jiným pohledem na problematiku myslivosti než je obvyklé – zejména s výkonem práva myslivosti v národních parcích, kde základním cílem managementu volně žijících živočichů je dosažení přírodní rovnováhy v ekosystémech na území národních parků. Výkon práva myslivosti je jedním z nástrojů umožňujících dosažení tohoto cíle,*“ řekl o stánku MŽP Jaroslav Kostečka, který byl jeho odborným garantem.

Marta Nováková, oddělení propagace MŽP

12. setkání ministrů životního prostředí zemí Visegrádské skupiny

V polské Białowieži se ve dnech 6. – 7. června 2005 uskutečnilo pravidelné, v pořadí již 12. setkání ministrů životního prostředí zemí Visegrádské skupiny.

Rok členství v Evropské unii, aktuální otázky EU, příprava nové finanční perspektivy, členství v Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a s tím související environmentální závazky, jakož i členství v mnoha mezinárodních organizacích a mezinárodních smlouvách, zvláště v rámci struktury OSN, si vyžadují udržovat velmi úzké kontakty těchto čtyř zemí a vzájemně konzultovat a případně koordinovat postoje v důležitých environmentálních otázkách. Letošního setkání se jako host zúčastnil také ministr životního prostředí Litvy.

Hlavní otázky

Setkání ministrů v Białowieži se soustředilo na vyhodnocení společné pozice zemí Visegrádské skupiny k současným otázkám EU, novou podobu strukturálních fondů, implementaci odpadových směrnic EU, spolupráci při vytváření soustavy Natura 2000 a postup při ratifikaci Karpatské úmluvy.

Jednou z hlavních současných otázek EU, kterou se ministři zabývali v Białowieži, byl i výsledek střednědobého hodnocení Lisabonské strategie ve smyslu závěrů Jarní

Evropské rady. Ministři vyjádřili podporu tomu, aby v rámci upravené strategie byla věnována patřičná pozornost ochraně životního prostředí, což přispěje k její efektivní implementaci. Je žádoucí nejen širší používání ekoefektivních inovací, technologií šetrných vůči životnímu prostředí a tržních nástrojů, ale také důsledná integrace aspektů životního prostředí do specifických oblastí zdůrazněných v nové Lisabonské strategii. Za optimální řešení by ministři do budoucna považovali spojení Lisabonské strategie a Strategie udržitelného rozvoje EU, nebo alespoň koordinaci načasování jejich přípravy a aktualizací.

Změna klimatu a REACH

Změna klimatu patří dnes k nejdůležitějším tématům mezinárodních environmentálních vztahů a úkolům národních environmentálních politik. Z tohoto důvodu byla tématem i tohoto setkání. Země Visegrádské skupiny, které se podílely v r. 1990 na celosvětových emisích skleníkových plynů téměř 5 %, jsou smluvními stranami Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, všechny podepsaly a ratifikovaly Kjótský protokol, který je zavazuje do roku 2012 dosáhnout



Setkání ministrů v Białowieži

významného snížení emisí skleníkových plynů (od 6 do 8 %). Ministři pogratulovali Ruské federaci k ratifikaci protokolu, což umožnilo jeho odstartování. Vláda ČR přijetím usnesení č. 187/2004 a formulováním Národního programu na zmírnění dopadů změny klimatu nově vymezila svoji politiku v oblasti změny klimatu, která je v souladu i s odpovídající politikou Evropské unie. Národní program definuje základní cíle a opatření v oblasti změny klimatu na národní úrovni tak, aby v maximální možné míře zajistil splnění redukčních emisních cílů v duchu mezinárodních dohod, přispěl k podpoře udržitelného rozvoje a vytvořil odpovídající předpoklady pro přípravu na jednání o Protokolu pro období po roce 2012. Ministři si vyměnili zkušenosti s přípravou národních alokačních plánů a zdůraznili naléhavou potřebu začít mezinárodní vyjednávání o dalších krocích ke snižování globálních emisí skleníkových plynů a vytvořit střednědobé a dlouhodobé strategie k boji proti předpovídanému globálnímu oteplování a k omezení jeho dopadů. Maďarský ministr v této souvislosti zdůraznil, že je třeba podněcovat a podporovat využívání obnovitelných zdrojů energie.

Země Visegrádské skupiny plně podpořily také iniciativu k lepší regulaci chemických látek v EU, se kterou přichází směrnice REACH a která má zajistit, aby výroba, distribuce, dovoz či používání chemických látek neměly nepříznivé dopady na lidské zdraví a životní prostředí. Ministři zdůraznili požadavek na minimalizaci administrativní náročnosti implementace nové směrnice, zejména ve vztahu k malým a středním podnikům, a všimli si i zpřesněných dopadových studií, které do značné míry vyvracejí obavy z přílišné nákladnosti pro průmysl.

Budoucí podoba strukturálních fondů

Dalším bodem jednání ministrů životního prostředí zemí Visegrádské skupiny byla výměna názorů a formulace společné pozice k budoucí podobě strukturálních fondů. V souvislosti s novou finanční perspektivou, která předurčuje rozpočtové výdaje EU v letech 2007 – 2013, se ministři shodli na nutnosti další konvergence nových členských států se starou EU – 15, přičemž zdůraznili, že nové členské státy by měly být zásadně zainteresovány na co nejdůslednější integraci aspektů udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí do pravidel pro používání fondů EU. Ministr Ambrozek v této souvislosti uvedl, že země V4 budou v následujících letech postupně ztrácet svoji pozici čistého příjemce vzhledem k budoucímu rozšiřování Evropské unie o chudší státy. Ministři zdůraznili, že při programování a vyjednávání s Evropskou komisí by měly být vzaty v úvahu výjimečné potřeby nových členských států ve vztahu k budování základní infrastruktury životního prostředí. Obecně zatím v návrhu nové finanční perspektivy postrádají možnost financování oblastí Natura 2000, které bude pro státy Visegrádské skupiny také dosti náročné.

Odpady a Natura 2000

Vzhledem ke specifickým problémům, jež vznikají při transpozici a implementaci nových směrnic z oblasti odpadů, především obalů a obalových odpadů, vozidel s ukončenou životností, odpadů z elektrických a elektronických zařízení, se ministři dohodli uskutečnit konzultace na expertní úrovni. Česká republika vyzvala také k diskusi o režimu přeshraničního pohybu odpadů uvedených na zeleném seznamu mezi zeměmi Visegrádské skupiny po vstupu do EU.

Země Visegrádské skupiny jednaly také o spolupráci při vytváření soustavy Natura 2000, což je jeden z nejvýznamnějších úkolů ochrany přírody v zemích Visegrádské skupiny. Na její přípravě se podílí kromě orgánů státní správy a odborných institucí státní ochrany přírody také univerzity, vědeckovýzkumná pracoviště, soukromé firmy, jednotlivci, vlastníci pozemků, nevládní organizace, občanská sdružení i široká odborná veřejnost. Probíhá aktivní komunikace mezi experty zemí Visegrádské skupiny za účelem výměny zkušeností a informací a také s kolegy z ostatních



Zubr – symbol Białowiežského národního parku. Foto autor.

kandidátských a členských zemí Evropské unie a dochází také k využívání mechanismů v rámci existujících mezinárodních smluv. Všechny takto získané potřebné údaje a informace mají samozřejmě význam nejen pro vytváření soustavy Natura 2000, ale jsou jedinečnou příležitostí, jak zabezpečit kvalitní péči o přírodní dědictví v celé Evropě. Ministři podpořili zvláště snahy o zintenzivnění spolupráce při ochraně přírody v příhraničních oblastech.

Ochrana Karpat a GMO

Ministři také jednali o ratifikaci Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat. I když většina signatářských zemí již pokročila v ratifikačních snahách, ministři se shodli na potřebě brzké ratifikace Úmluvy v zemích, které tak ještě neučinily. V ČR byl již ratifikační proces ukončen.

Na závěr jednání si na podnět Maďarska země Visegrádské skupiny vyměnily názory na zavádění genetiky modifikovaných organismů. Ministři Polska, Maďarska, Slovenska i Litvy připomněli princip předběžné opatrnosti a vyjádřili vážné obavy v této záležitosti; ČR však i v Radě EU zdůrazňuje i potřebu dostatečné průkaznosti hodnocení rizik.

Ministři rovněž poukázali na nízké využívání Visegrádského fondu pro projekty na ochranu životního prostředí. ČR informovala o úspěšném ukončení tzv. partnerských iniciativ zemí Visegrádské skupiny v rámci plnění závěrů Světového summitu o udržitelném rozvoji.

Příští, 13. setkání ministrů životního prostředí zemí Visegrádské skupiny se uskuteční v roce 2006 na Slovensku.

**Ing. Michal Holec,
odbor Evropské unie MŽP**

Oslavy Mezinárodního dne Dunaje proběhly ve 13 zemích Evropy

Ve středu 29. června oslavila druhá nejdelší řeka Evropy již podruhé svůj svátek. Den Dunaje vyhlásila v loňském roce Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje. Stalo se tak při příležitosti desátého výročí od podpisu Úmluvy o ochraně a únosném využívání Dunaje, jejíž smluvní stranou je také Česká republika.

Hlavním cílem Úmluvy je mezinárodní spolupráce na zlepšování kvality vody v řece, ale i v ochraně životního prostředí v celém jejím povodí.

Dunaj – velká řeka s problémy

Řeka Dunaj (s délkou 2 857 km) a její přítoky hrály vždy velmi významnou roli v politickém, sociálním, ekonomickém a kulturním vývoji střední a jihovýchodní Evropy. Je tedy velmi důležitá pro evropskou flóru a faunu. Bohužel za posledních 100 let se stav životního prostředí kolem řek povodí Dunaje značně zhoršil. Například do dnešního dne se zachovalo pouze 20 % někdejších říčních niv (záplavových oblastí) Dunaje a jeho přítoků, z čehož jen asi polovina se nachází ve stavu, který se více či méně přibližuje přirozeným podmínkám. Znečištění vody degraduje některé oblasti a mnoho úseků řek bylo regulováno či jinak ovlivněno – „kanalizace“ řek či výstavba hrází, jezů a přehradních hrází značně zvýšila hrozbu záplav a riziko znečištění vod.

Právě problematikou ochrany životního prostředí v celém povodí řeky Dunaje se zabývá Mezinárodní komise pro ochranu řeky Dunaje (ICPDR - International Commission for the Protection of the Danube River). Při přípravě Dne Dunaje spolupracuje s Organizací spojených národů (v rámci tzv. Dunajského regionálního projektu - společného projektu Rozvojového programu OSN a Světové banky) i s jinými organizacemi, jako je například Dunajské environmentální fórum (jedna z největších evropských nevládních organizací), Global Water Partnership (GWP) a WWF (Worldwide Fund for Nature - Světový fond na ochranu přírody).

I v letošním roce byl Den Dunaje velkým mezinárodním festivalem na oslavu řek v povodí Dunaje a lidí, kteří v něm žijí a pracují. Ve všech třinácti podunajských zemích proběhly během posledního červnového týdne různé aktivity pro děti i dospělé. Jejich cílem bylo připomenout životně důležitou úlohu řek v životě lidí a také to, jak lidé řeku ovlivňují.

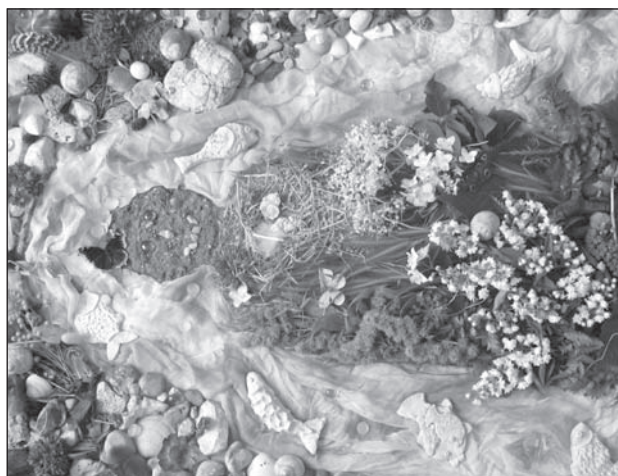
Akce v České republice organizované při příležitosti Dne Dunaje

Školní výtvarná soutěž

Po loňském úspěchu uspořádalo Dunajské environmentální fórum (DEF) i v letošním roce mezinárodní soutěž pro školní kolektivy s názvem „**Mladí tvůrci pro Dunaj**“. V České republice ji zajišťovala nevládní organizace Unie pro řeku Moravu ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem zemědělství a dalšími partnery. Úkolem soutěžících bylo vytvořit prostorové výtvarné dílo inspirované motivem přírodních vod, nebo jejich okolí. Vyhodnocení prací proběhlo 15. června na MŽP. **Hlavní cenu získaly studentky gymnázia v Uherském Hradišti Eva Horáková a Hana Zemková** za vytvoření vesele a smutné vily z přírodnin pod názvem „**Řeka má rozpuštěné vlasy**“. Učitel Jan Dušek, který studentky vedl, k soutěži řekl: „*Jsem vděčný za to, že existují soutěže jako je tato. Vedle jiného i proto, že nám přírodovědcům ukazují prostřednictvím očí, myslí a tvůrčích rukou mladých lidí další rozměry vnímání*

světa kolem nás.“ Děvčata se za odměnu zúčastní podzimní plavby po Dunaji až do Budapešti a jejich díla budou Českou republiku reprezentovat v mezinárodním kole soutěže.

Další z ocenění, **Cenu Ministerstva životního prostředí, obdržel kolektiv dívek ze základní školy Demlova v Jihlavě**, které vytvořily a nafotily „**Živou řeku**“ z dívčích těl. Vzhledem k vysoké úrovni prací udělila porota také řadu dalších cen. Ceny budou slavnostně předány v listopadu 2005 na Filmovém festivalu. Týká se to také tebe v Uherském Hradišti.



Vítězné dílo Řeka má rozpuštěné vlasy

Exkurze do údolní nivy řeky Moravy v Rakousku a na Slovensku

Exkurzi zorganizovalo občanské sdružení Unie pro řeku Moravu ve spolupráci s Hnutím Duha v sobotu 25. června 2005. Tématem byla lužní krajina ohrožená výstavbou kanálu Dunaj-Odra-Labe a zvláštní pozornost účastníci věnovali lokalitám evropské soustavy chráněných území Natura 2000.

Mezinárodní akce

- Konference zainteresovaných skupin veřejnosti, která umožní lidem z povodí Dunaje podílet se na procesu rozhodování, proběhla 28. – 29. června 2005 v Budapešti.
- Mezinárodní fotografická soutěž
- Školní výtvarná soutěž „Mladí tvůrci pro Dunaj“ na mezinárodní úrovni
- Dvoudenní cyklistické putování po trase Vídeň – Bratislava – Čuňovo – Vídeň ve dnech 25. – 26. 6. 2005

**RNDr. Helena Knappová,
odbor vnějších vztahů MŽP**

Informace o mezinárodních oslavách Dne Dunaje lze nalézt na <http://www.danubeday.org>.

Informace o akcích v České republice na <http://www.sweb.cz/uprm>, <http://www.hnutiduha.cz>.

Týká se to také tebe – už potřicáté

Týká se to také tebe (TSTTT) – mezinárodní ekologický festival, zaměřený především na filmovou tvorbu – stojí na prahu svého jubilejního třicátého ročníku. Jeho tradičním dějištěm se v týdnu od 21. do 27. listopadu stane Uherské Hradiště. Filmaři již dnes mohou posílat své snímky do soutěží amatérských i profesionálních tvůrců a diváci se mohou začít těšit nejenom na počitek z biografu, ale i na řadu atraktivních doprovodných akcí.

Festival vyhlašují společně Ministerstvo životního prostředí, Zlínský kraj, město Uherské Hradiště, město Uherský Brod, Odborový svaz pracovníků kulturních zařízení a Český svaz ochránců přírody. Organizátorem festivalu je Klub kultury Uherské Hradiště.

„Cílem festivalu je upozorňovat veřejnost na filmová a televizní díla, která se zásadně vyjadřují k ekologickým stránkám lidské existence v dnešním světě,” říká organizační duše festivalu Jan Maděrič z Klubu kultury Uherské Hradiště. TSTTT vznikl v době, kdy komunistická cenzura omezovala svobodu filmové tvorby. Zvláště ekologické problémy byly tehdy pro umělce a publicisty tabu. *„Potřeba pravdy přivedla kroužek zdejších nadšenců k rozhodnutí pořádat alespoň přehlídky filmů amatérských, protože ty byly přece jen méně kontrolovány státní mocí,”* vysvětluje okolnosti vzniku festivalu Maděrič. Filmová přehlídka se postupně otevřela také profesionálním a zahraničním tvůrcům a z TSTTT se tak stala mezinárodní událost.

Soutěž amatérů i profesionálů

Do filmové soutěže TSTTT se mohou přihlásit amatérští i profesionální tvůrci dokumentárních, publicistických, reportážních, hraných, animovaných i jiných filmů. Mezi doporučené tematické okruhy patří problémy obnovy životního prostředí, návrat k tradičním hodnotám, obnova venkova a revitalizace venkovských sídel, zachování krajinného rázu, vytváření předpokladů k udržení biodiverzity, obrazy krajiny a přírody, obrazy domova a záznamy z cest, krása přírodních útvarů, architektura a urbanismus, soulad člověka a přírody, proměny přírodních forem a tvarů, fauna a flóra, kouzlo mikrosvěta, tvorba a ochrana životního prostředí, domácnost, rodina a rodinný život, děti a zvířata.

Filmy je třeba poslat do 15. října 2005 na adresu pořadatele. Účastnit se mohou díla na jakémkoli nosiči (VHS, SVHS, Betacam PAL, DVD, mini DVD, DivX či XviD). Snímky nesmí být starší než tři roky.



Účast v jiných soutěžích přihlášení filmů do TSTTT neomezuje.

Profesionální a amatérská soutěž je hodnocena odděleně. V amatérské soutěži půjde o Velkou cenu pro nejlepší snímek, ale také o Cenu města Uherského Brodu nejlepšímu zahraničnímu filmu, Cenu ČSOP a Cenu Odborového svazu kulturních zařízení. Profesionálové budou soutěžit o Velkou cenu Josefa Velka, Cenu MŽP a Cenu Zlínského kraje. Udělena bude i Cena diváka, kterou věnuje město Uherské Hradiště.

Nejde jen o filmy

Festival ovšem zdaleka nebude jen filmovou přehlídkou a soutěží. Organizátoři už dnes plánují řadu doprovodných akcí a aktivit. Například vernisáž výstavy dětské výtvarné soutěže „Svět očima skutečnosti a fantazie“, V. ročník krajské konference o ekologické výchově ve školách „Trvale udržitelná škola“, seminář k aktuálním problémům ochrany přírody, veřejné debaty na témata jako „Plány péče o problémové chráněné druhy živočichů (bobr, vydra, velké šelmy)“ či „Jaký prostor, smysl a význam má dnes ekologie v našich sdělovacích prostředcích“, které se zúčastní mj. ministr životního prostředí Libor Ambrozek. V průběhu TSTTT se uskuteční i II. ročník slovensko-českého setkání k environmentální výchově, vzdělávání a osvětě. Slavnostní závěrečný večer festivalu zpřijemní koncert legend českého bluegrassu Roberta Křesťana a Druhé trávy.

Jakub Kašpar,
ředitel odboru vnějších vztahů MŽP

Další informace a kontakt pro filmaře:

Jan Maděrič, Klub kultury, Hradební 1198, 686 60 Uherské Hradiště, tel./fax 572 430 422, e-mail: maderic@kkuh.cz, <http://www.kkuh.cz>

Zelený týden tradičně v Bruselu

Týden od 31. května do 3. června patřil v Bruselu již po páté za sebou Zelenému týdnu. Jde o každoroční setkání lidí z celé Evropy, kterým chce Evropská komise přiblížit zásady evropské politiky v oblasti životního prostředí. Letošním heslem Zeleného týdne bylo „Vypořádat se s klimatickými změnami“.

V rámci Zeleného týdne byly oceněny nejlepší

kresby a videonahrávky dětské soutěže. První místo v kategorii kresba a malba, určené pro žáky od šesti do osmi let, vyhrála Miruna Botezan z rumunské Bukurešti. Cenu pro autora nejlepšího digitálního videonámku získal tým žáků z řecké Soluně.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Hodnocení politiky, stavu a vývoje životního prostředí v České republice v rámci Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

Dne 19. května 2005 bylo celodenním examinačním jednáním v Paříži za přítomnosti delegace České republiky, vedené ministrem životního prostředí, ukončeno v pořadí již druhé hodnocení politiky, stavu a vývoje životního prostředí České republiky v rámci Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). První hodnocení proběhlo v letech 1997–1998.

Několikaměsíční proces hodnocení politiky, stavu a vývoje životního prostředí členských států OECD se soustřeďuje na domácí a mezinárodní environmentální procesy důsledně v kontextu udržitelného rozvoje. Zásadní význam je přitom přikládán vyváženosti a vzájemnému propojení ekonomických, sociálních a environmentálních aspektů v rozhodovacích procesech na úrovni centrálních i regionálních vlád a samospráv. Podstatnou oblastí hodnocení je proto stupeň integrace požadavků na ochranu životního prostředí do ekonomických a sociálních politik. V této souvislosti je posuzována míra plnění domácích politických cílů a mezinárodních závazků a celé hodnocení je postaveno do kontextu historického environmentálního vývoje, současného stavu životního prostředí, přírodního potenciálu země, ekonomických podmínek a demografických trendů.

Hodnocení České republiky sestává ze **Zprávy OECD o politice, stavu a vývoji životního prostředí České republiky**, kterou zpracoval tým pracovníků sekretariátu a členských států OECD na základě dostupných dokumentů České republiky a jednání s představiteli České republiky, a ze **Závěrů a doporučení OECD pro Českou republiku na základě vývoje a trendů v letech 1998 – 2005**.

Zpráva hodnotí současný stav a postavení ochrany životního prostředí v České republice, zdůrazňuje dosažené pozitivní výsledky, přetrvávající a nové výzvy. Upozorňuje také na negativní trendy v ochraně životního prostředí, což by mělo napomoci ČR pokračovat v cestě ke zlepšení stavu životního prostředí a kvality života obyvatel. Po rychlém pokroku v en-

vironmentální oblasti v letech 1990 – 1998 lze v období 1999 – 2005 vysledovat ustálení tohoto vývoje spojené zejména s úsilím o transpozici legislativních předpisů Evropské unie. Za pozitivní je pokládáno přijetí řady nových či novelizovaných zákonů, institucionální zabezpečení jejich naplňování a kontroly, přijetí aktualizované Státní politiky životního prostředí ČR na léta 2004 – 2010 a přijetí Strategie udržitelného rozvoje ČR.

V hodnoceném období lze však také zaznamenat pokles aktivity při přijímání opatření na ochranu životního prostředí, který je patrný zejména při porovnání indikátorů znečištění, energetické a materiálové náročnosti české ekonomiky na jednoho obyvatele a jednotku hrubého domácího produktu s průměrem OECD a EU-15, kde ČR stále náleží mezi slabé státy v rámci OECD.

Závěrečná hodnotící zpráva, která nyní prochází textovou redakcí, je vydávána v zodpovědnosti generálního tajemníka OECD. Až do svého oficiálního publikování je považována za interní dokument. Oficiální prezentace Zprávy spojená s tiskovou konferencí a odborným seminářem se za účasti vysokých představitelů OECD a vlády ČR předpokládá uskutečnit v Praze v první polovině října 2005. Souběžně s publikováním Zprávy předloží Ministerstvo životního prostředí vládě České republiky materiál s rozpracováním závěrů a doporučení OECD společně s návrhy opatření, jak konkrétně realizovat v rámci celé ČR i jednotlivých resortů doporučení OECD.

JUDr. Jiří Hlaváček,
ředitel odboru strategií MŽP

Grantový program pro environmentální vzdělávání vstupuje do druhého kola

22. června vyhlásilo Ministerstvo životního prostředí další kolo grantového programu, ve kterém je možné získat prostředky z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu na posílení a rozšíření sítě poradenských a informačních center v regionech České republiky.

V rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů je to již druhá příležitost pro kraje, obce a nevládní organizace získat dotaci v celkové výši až 20 milionů korun. Díky těmto prostředkům mají vznikat nová pracovní místa či vzdělávací programy v oblasti životního prostředí. Žádosti je možné podávat až do 5. září 2005.

Jednou z podmínek úspěšného hodnocení projektu je prokazatelné partnerství mezi neziskovým sektorem, veřejnou správou, ale i dalšími subjekty. „Sledujeme tím prohloubení a zefektivnění spolupráce v regionech a na startování činností, které po skončení dvouletého projektu budou pokračovat s podporou nejen místní a krajské správy, ale také široké veřejnosti,“ říká Ivona Kristiánová,

členka týmu, který tento grantový program na MŽP připravuje.

„Zájem žadatelů v prvním kole desetinásobně převýšoval limit prostředků, které jsme měli k dispozici,“ říká ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar. „V druhém kole budeme rozdělovat třikrát víc peněz – zhruba 150 milionů korun. Očekávám ale, že konkurence bude přinejmenším stejně ostrá,“ dodal.

Kompletní znění 2. kola Výzvy naleznete na webových stránkách Ministerstva životního prostředí <http://www.env.cz> v rubrice Zahraniční vztahy EU/Evropské fondy/Operační program Rozvoj lidských zdrojů.

(z materiálů odboru vnějších vztahů)

Další informace:

http://www.env.cz/AIS/web.nsf/pages/op_lidske_zdroje
<http://www.esfcr.cz>

Odpad je surovina, poznávali studenti

Staroslavná budova pražské Staroměstské radnice přivítala jednoho červnového rána šestici nejúspěšnějších studentských týmů, které se zúčastnily soutěže „Odpad je surovina“. Slavnostní setkání bylo vyvrcholením šestiměsíčního projektu občanského sdružení Arnika, který proběhl v několika etapách zaměřených na odpady, recyklaci, kompostování, ekologicky šetrné výrobky a zelené nakupování.

Studentky a studenti pražských středních i základních škol si během soutěže ověřovali svoje znalosti v několika kolech soutěžních otázek a zúčastnili se řady besed a přednášek (např. na téma ekoznačení, o kompostování, o recyklaci papíru, o ekologicky šetrném provozu na školách a úřadech). Navštívili skládku a spalovnu komunálních odpadů, třídící linku na papír, elektroniku a plasty či nově vybudovanou pražskou kompostárnu. Do soutěže se zapojilo přes 380 studentů a pedagogů z 26 škol z různých částí Prahy. Skupinu tvořilo vždy šest až sedm lidí. Vedle vědomostních úkolů museli studenti projevit i kreativitu.

Vítězem soutěže se stalo družstvo z Gymnázia Jana Palacha, které čeká týdenní pobyt v Krkonošském národním parku. O konečném pořadí rozhodla porota, které předsedal radní hl. m. Prahy pro životní prostředí Miloš Gregar. V porotě byli zastoupeni také Jakub Kašpar a Helena Knappová z MŽP, Adéla Princová a Jana

jedné třídy a provedli veřejnou anketu o třídění odpadů se 60 respondenty. Zaujetí prozradila i jejich ekovýchovná nástěnka a panely.

„Na soutěži se mi líbilo, že to nebylo jen takové „hraní si“, jak někdy podobné akce bývají, ale že jsme se dozvěděli i opravdu „tvrdá data“,“ okomentoval projekt Arniky Jan Vlachý z **Gymnázia Budějovická**, které se umístilo na třetím místě. Studenti vytvořili obsáhlou anketu pro zaměstnance tří významných firem, ve které se ptali, jak se jejich zaměstnavatelé staví ke třídění odpadu. S podobnou anketou oslovili i 74 svých spolužáků.

Všestranně aktivní skupinou byli **studenti Střední technické školy hl. města Prahy**, kteří se umístili na čtvrtém místě. Anketu připravili pro 114 svých spolužáků. Vytvořili vlastní webové stránky projektu (www.sts.eko.wz.cz). Zaujali zajímavými modely z recyklovaných materiálů, které se staly centrem pozornosti na pražském Toulcově

dvoře a které představili i na jiných módních přehlídkách.

O horečné aktivitě pátého týmu z **Gymnázia Jižní Město** informují jejich vlastní internetové stránky (www.eko.unas.cz): *„Družstva měla mít jednoho dospělého člověka, který*



Vítězné družstvo z Gymnázia Jana Palacha



Jakub Kašpar z odboru vnějších vztahů MŽP předává jednu z cen. Foto Helena Knapová

Čermáková z CENIA, Jitka Janovičová z Magistrátu hl. m. Prahy a Marek Jehlička a Milan Návoj z Arniky. Vedle hlavní ceny pro vítěze si z vyhlášení výsledků odnesly všechny týmy památku v podobě historické mapy Moravy Jana A. Komenského zhotovené na ručním papíru vyrobeném z hadrů, jež do soutěže věnovala papírna ve Velkých Losinách na Šumpersku.

Studenti gymnázia Jana Palacha natočili do soutěže pětiminutový film o třídění odpadů. Dílo profesionálních kvalit přihlásili i do soutěže snímků s ekologickou tematikou Ekofilm 2005. Sepsali reportáž o tom, jak se občané a občanská sdružení bránili výstavbě pražské Malešické spalovny. Spalovnu komunálního odpadu v Malešicích rovněž sami navštívili. Úspěšně prosadili třídění odpadů na své škole. Vytvořili řadu výtvarných děl na téma recyklace odpadů, které byly vystaveny na pražském Toulcově dvoře u příležitosti oslav letošního Dne Země.

Za svými kolegy filmaři nezůstali v ničem pozadu **studenti z Gymnázia Jana Nerudy**. V konečném hodnocení zůstali pouze tři body za vítězi. Oslovili novináře kvalitní tiskovou zprávou, která našla ohlas i v médiích (stala se podkladem pro článek v Lidových novinách). Prosadili třídění odpadů ve své škole, změřili ekologickou stopu

jim měl pomáhat. Další podmínkou pak bylo vymyšlení nějakého názvu. Proto tenkrát vznikl název GJM eko Team. (...) Scházeli jsme se jen jednou týdně v ředitelně, protože náš „dozor“ byl přímo pan ředitel. Dohadovali jsme se během přestávky na všech věcech, které je třeba ještě zařídit a na jakou exkurzi bychom měli ještě zajít. (...) Většinu otázek jsme řešili často ráno před vyučováním ve škole na internetu nebo pozdních hodinách večer až v noci doma. Kupříkladu webové stránky byly nahrané asi ve dvě hodiny ráno, a film dokončen zhruba v půl šesté.“

Soutěž proběhla díky finanční podpoře a ve spolupráci s Magistrátem hl. m. Prahy a podílely se na ní rovněž MŽP, CENIA - česká informační agentura životního prostředí a Správa Krkonošského národního parku. O projektu budeme veřejnost informovat také prostřednictvím nové putovní výstavy Arniky „Odpad je surovina“, která navštíví Magistrát hl. m. Prahy a školy, jež se soutěže zúčastnily. Zapůjčit si ji však mohou i další školy, úřady či knihovny. Náhled výstavy a podrobnosti o soutěži najdete na internetové adrese <http://papir.arnika.org>.

Milan Návoj, Arnika

Rámc programů udržitelné výroby a spotřeby České republiky

Na návrh místopředsedy Rady vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR), ministra životního prostředí Libora Ambrozka, který je zároveň předsedou Pracovní skupiny RVUR pro udržitelnou spotřebu a výrobu, schválila RVUR na svém pravidelném v pořadí již 9. zasedání dne 14. června 2005 „Rámc programů udržitelné výroby a spotřeby v České republice“.

Úkol zpracovat globální a národní Rámc programů udržitelné spotřeby a výroby vyplývá z Implementačního plánu přijatého na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v září 2002, který stanovil změnu vzorců výroby a spotřeby jako jednu z hlavních podmínek pro dosažení celosvětového udržitelného rozvoje.

Rámc programů udržitelné spotřeby a výroby České republiky zpracovala a pak 5. května 2005 projednala a schválila Pracovní skupina pro udržitelnou spotřebu a výrobu, jejímiž členy jsou zástupci jak příslušných ministerstev, tak různých zájmových skupin a nevládních organizací.

Rámc vychází ze Strategie udržitelného rozvoje ČR, z dalších přijatých a rozpracovaných strategií a politik (např. Státní politiky životního prostředí, Surovinové politiky, Státní energetické koncepce). Rámc rozvíjí příslušné části těchto strategií v oblasti udržitelné spotřeby a výroby. Účelem Rámce je dosažení udržitelné spotřeby a výroby v podmínkách ČR stanovením cílů a rovněž nástrojů jejich realizace. Zaměřuje se na hodnocení současných vzorců spotřeby a výroby a jejich srovnání především s členskými státy EU.

Bylo stanoveno 6 prioritních oblastí udržitelné spotřeby a výroby v ČR, kterými jsou:

1. Vzdělávání a přenos informací
2. Integrace cílů politik, strategií a programů
3. Eko-efektivnost v životním cyklu
4. Místní iniciativy udržitelné spotřeby a výroby
5. Udržitelná veřejná správa

6. Podmínky trhu.

Ve svém závěru Rámc obsahuje návrh specifických aktivit v jednotlivých oblastech pro období do roku 2010, které si vyžadují další rozpracování konkrétních úkolů v definovaných prioritních oblastech. Zpracování programů (akčních plánů) prosazování udržitelné spotřeby a výroby v jednotlivých prioritních oblastech by tak mělo být předmětem činnosti Pracovní skupiny pro udržitelnou spotřebu a výrobu v následujících letech.

Udržitelná spotřeba a výroba v žádném případě není překážkou pro ekonomický rozvoj, ale naopak příležitostí pro podnikatelský sektor, jak optimalizovat výrobní proces z hlediska energetické a materiálové náročnosti. Současně je i příležitostí pro tvorbu nových pracovních příležitostí, a může tak významně přispět k řešení problémů nezaměstnanosti.

RVUR materiál jednomyslně schválila a přijala usnesení, které ukládá další práci na rozpracování Rámce do jednotlivých prioritních oblastí do konce března 2007 při zohlednění vývoje v rámci Evropské unie a v širším mezinárodním měřítku.

Materiál „Rámc programů udržitelné výroby a spotřeby v České republice“ je veřejně přístupný na internetových stránkách RVUR a MŽP.

**JUDr. Jiří Hlaváček, ředitel odboru strategií MŽP,
výkonný tajemník Pracovní skupiny
RVUR pro udržitelnou spotřebu a výrobu**

.....

O program „Co je doma, to se počítá!“ je značný zájem

Výukový program pro žáky a studenty základních a středních škol „Co je doma, to se počítá!“, který si za cíl klade zvýšit povědomí o ekologicky šetrných výrobcích, ekoznačce a uvědomělé spotřebě zábavnou formou, se postupně rozšiřuje na základní a střední školy po celé České republice. „*Zájem je značný a ohlasy na pomůcky i školení lektorů velmi pozitivní*“, říká Adéla Princová z Agentury pro ekologické výrobky při CENIA, České informační agentuře životního prostředí.

Program mohou využít učitelé přímo jako součást školní výuky, například v hodinách českého jazyka, výtvarné výchovy, zeměpisu, občanské výchovy, biologie, ekologie, zbožíznalství a řady dalších předmětů. S pomůckami se mohou učitelé a lektori středisek ekologické výchovy seznámit v rámci přednášek CENIA, která také zajišťuje distribuci balíčku pomůcek tohoto výukového programu. Získat balíčky, které obsahují metodickou příručku, barevné přílohy ke všem aktivitám a CD-ROM, mohou zástupci ekocenter, škol, DDM a dalších institucí, zaměřujících se na práci s dětmi, kteří se zúčastní jednodenního seminá-

ře. „*Tam se naučí, jakým způsobem pomůcky používat a dozví se řadu dalších využitelných informací o ekologickém značení*“, doplňuje Jana Čermáková, vedoucí oddělení EVVO CENIA. Termíny seminářů jsou určovány po dohodě mezi školiteli a zájemci.

Bezplatný seminář je veden formou dvou přednášek a následných diskusí. První část je zaměřena na odbornou stránku problematiky ekoznačení v České republice i ve světě, ve druhé části se zájemci seznámí s pomůckami a naučí se s nimi pracovat.

V současné době již bylo vyškoleno více než 100 lektorů a učitelů z ekocenter a základních i středních škol z celé republiky.

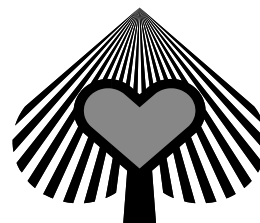
(tisková zpráva CENIA a MŽP)

Kontakt:

Adéla Princová, Agentura pro trvale udržitelnou spotřebu a výrobu/Agentura pro ekologicky šetrné výrobky, CENIA, tel. 267 225 289, adela.princova@cenia.cz

Jana Čermáková, oddělení environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty, CENIA, tel. 267 225 316, jana.cermakova@cenia.cz

PŘÍLOHA



ZPRAVODAJE MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Číslo 8–9, srpen–září 2005

Udržitelný rozvoj – příležitost ke spolupráci

Osobnosti diskutovaly o udržitelném rozvoji

Ve dnech 1. a 2. června 2005 se v prostorách pražského Magistrátu uskutečnila konference „Udržitelný rozvoj – příležitost pro spolupráci“. Výjimečné setkání mnoha českých i zahraničních osobností ukázalo, že udržitelný rozvoj není prázdný koncept, ale že má zcela konkrétní obsah v podobě aktivit firem, obcí a jednotlivců. Konferenci pořádala Nadace Partnerství a Český národní komitét UNEP.

Konference se konala u příležitosti 10. výročí tragického úmrtí československého ministra životního prostředí Josefa Vavrouška, který byl hlavním propagátorem udržitelného rozvoje v České republice první poloviny 90. let, a u příležitosti Světového dne životního prostředí (5. června). Záštitu nad konferencí převzal místopředseda vlády Martin Jahn a radní hlavního města Prahy Miloš

Gregar. V čestné radě konference zasedli například Václav Havel, Bedřich Moldan, Jaroslav Míl nebo Libor Ambrozek. Sešlo se na ní přes 130 účastníků.

Odkaz Josef Vavrouška

Na úvod promluvil **Miloš Gregar**, radní hl. m. Prahy a bývalý poradce ministra Vavrouška, který uví-

Z pozdravného poselství Václava Havla

Nedávno jsme si připomněli vstup České republiky do Evropské unie. Evropa jako soubor hodnot nese svými dějinami důležitou duchovní tradici, která se v různých obměnách po staletí vyjevuje a která se ze života duchovního posléze promítla i do politických realit. Tou tradicí je reflektovaná odpovědnost člověka za tento svět. A koncept udržitelného rozvoje, který je spjat se jménem Josefa Vavrouška, je mi blízký právě proto, že v sobě takovouto odpovědnost chová – a to nejen odpovědnost k vlastnímu bytí na této zemi a k této zemi, ale i odpovědnost k budoucím generacím na této planetě. Tento vztah, schopnost vcítit se do potřeb a problémů našich potomků, dělají z udržitelného rozvoje skutečný program – program politický, sociální, ekonomický, občanský, program s pevným duchovním zakotvením. Obrovská šance se nám v tomto smyslu naskytla v době naší ekonomické transformace. Domnívám se, že jsme ji nevyužili a dodnes plně nevyužíváme proto, že ve společnosti převládá důraz na zisk odpoutaný od hodnoty, důraz na techniku, která může existovat i bez hlubšího obsahu. Ale není to jen jev ryze československý či český. Má obecná zkušenost je v tom, že podstata úkolů, které před námi vyvstávaly, a které jsme museli za pochodu a často ze dne na den řešit, je mravní. Nakonec totiž vždy běželo a běží o vůli respektovat se navzájem, o schopnosti žít vedle sebe, o solidaritu, spravedlnost, slušnost. Pakliže tedy je někdo schopen jít cestou solidarity s těmi, kteří se ještě ani nena-

rodili a které ani nikdy nepoznají, a chtějí jim předat tuto zemi, tento kontinent, či celou planetu nevytěženou, nezamořenou a nevydrancovanou, pak je tomu tak nejspíš proto, že věří, že jeho život má smysl, že vše, co dělá, ho překračuje a trvá. V takovéto tvání věřil a touto odpovědností se řídil i Josef Vavroušek. Znal jsem jej dlouhá léta a velmi si ho vážil nejen jako odborníka, ale především jako člověka a přítele. Josefu Vavrouškovi nebylo nic tak cizí jako fundamentalismus, fanatismus, či posedlost. Měl schopnost dívat se na všechno s nadhledem a s rozvahou, byl integrující osobností, která s nesmírnou odhodlaností dokázala propojovat lidi a skupiny, jejichž zájmy stály často v přímém protikladu. Nakonec však byli všichni překvapeni výsledky takových spojení.

Bývám občas napadán, že hovořím o ideálech, zatímco praktický život, ekonomická věda, zisk či konkurenceschopnost vedou naši zemi docela jiným směrem. Já však ekonomiku a její ukazatele nepřehlížím, odmítám pouze jejich povýšení na jediné kritérium našeho bytí a dávám přednost zisku dlouhodobému a hodnotově pevně zakotvenému před ziskem krátkodobým, o němž ani nevíme, zda vůbec zítřka bude. Jsem přesvědčen, že musíme poslechnout staleté zkušenosti, že slušnost, vzájemný respekt a mravní jednání se vyplácí. Možná není takový zisk vidět ihned, ale existuje a vyplácí se jak politicky, tak i ekonomicky.

Václav Havel v.r.

Udržitelný rozvoj

„Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“

Gro Harlem Brundtlandová - Naše společná budoucnost, 1987 (zpráva Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj)

Udržitelný rozvoj je termín, který se začal nejvíce skloňovat v souvislosti s Konferencí OSN o rozvoji a životním prostředí v roce 1992 v brazilském Rio de Janeiro a předchozí evropské konferenci v Bergenu 1990. Naší tehdejší politickou scénou byl roky přehlížen a zpochybňován. Jedním z hlavních protagonistů tohoto nového směru rozvoje, který by nepoškozoval životní prostředí a bral ohled i na příští generace, byl Josef Vavroušek, federální ministr životního prostředí do rozpadu federace a poté zakladatel Společnosti pro trvale udržitelný život. Jako dosud jediný z našich politiků se nebál budovat politický program postavený právě na konceptu udržitelného rozvoje.

Vavroušek definoval udržitelný rozvoj takto: Udržitelný rozvoj, resp. udržitelný způsob života, má usilovat o ideály humanismu a harmonie vztahů mezi člověkem a přírodou. Je to způsob života, který hledá rovnováhu mezi svobodami a právy každého jedince a jeho odpovědností vůči jiným lidem a přírodě jako celku, a to včetně odpovědnosti vůči budoucím generacím.

Pod pojmem udržitelný rozvoj si lze tedy představit takový rozvoj, který se neměří pouze ekonomickým ziskem. Jde o rozvoj, který nenarušuje životní prostředí a je solidární vůči všem sociálním skupinám

i příštím generacím. Je to rozvoj, který není založen na maximální spotřebě přírodních zdrojů.

Česká republika ustavila koncem roku 2004 Radu vlády pro udržitelný rozvoj, jejímž předsedou je místopředseda vlády Martin Jahn. Rada připravila Strategii udržitelného rozvoje pro Českou republiku, kterou přijala vláda v prosinci 2004 (usnesení č.1242) a uložila všem členům vlády a vedoucím ostatních ústředních správních úřadů, aby vycházeli z této strategie při zpracování koncepčních dokumentů.

Rada vlády pro udržitelný rozvoj

[http:// wtd.vlada.cz/vrk/vrk.htm](http://wtd.vlada.cz/vrk/vrk.htm)

Udržitelný rozvoj v Evropské unii

Udržitelný rozvoj je spolu s ekonomickou prosperitou všech regionů EU a sociální soudržností hlavním pilířem Evropské unie obsaženým ve Smlouvě o EU i v návrhu evropské ústavy. Současná Evropská komise ve svých strategických cílech na období 2005 – 2009 zdůrazňuje význam všech tří strategických cílů (prosperity, bezpečnosti a solidarity) právě pro udržitelný rozvoj.

V právě schvalované evropské ústavě se mluví mj. o tom, že „... *Evropská unie má pracovat pro udrži-*

tal přítomné v prostorách pražského Magistrátu. Miloš Kundrata, ředitel pořádající Nadace Partnerství, zdůraznil, že konference se koná u příležitosti 10. výročí úmrtí Josefa Vavrouška a jeho nedožitých 60. narozenin. Připomněl panující skepsi ohledně naplňování vize udržitelného rozvoje, protože „ne všechno se daří tak, jak bychom si představovali“.

Poselství Václava Havla účastníkům konference přečetl Tomáš Růžička z Nadace Partnerství (viz text na předchozí straně).

Základní referát o Vavrouškovi, nazvaný **„Josef Vavroušek a jeho odkaz“**, přednesl Doc. RNDr. Mikuláš Huba, CSc. ze slovenské Společnosti pre trvalo udržateľný život. Zdůraznil, že Vavrouška nejprve okouzila technika, až později našel vztah k přírodě. Velmi ho ovlivnila expedice Lambaréné do nitra Afriky – byl jejím nejmladším účastníkem. Při zpáteční cestě ho zastihl srpen 1968, pod jehož vlivem se začíná zajímat o společenské vědy a o řízení společnosti. Pro Vavrouška bylo vždy charakteristické systémové myšlení, poctivé ověřování hypotéz. *„Technické, přírodovědecké i společenskovední myšlení a systémový přístup ho vedou k tomu, že vidí věci v souvislostech,“* zdůraznil Huba. *„Vavrouškovi nestačilo říkat „takto ne“, bez toho, že bychom řekli, jak věci*



Mikuláš Huba

telný rozvoj Evropy, který je založen na vyváženém ekonomickém růstu a stabilních cenách, vysoce konkurenceschopné sociálně tržní ekonomice, usilující o plnou zaměstnanost a sociální pokrok, a na vysoké úrovni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí.“

Evropská komise vydala nedávno základní informaci o hodnocení Evropské strategie udržitelného rozvoje přijaté Evropskou komisí v červnu 2001. Aktualizovaná Evropská strategie pro udržitelný rozvoj bude Evropskou komisí předložena do konce tohoto roku a bude vycházet z řady konzultací s různými zájmovými skupinami, které probíhají od podzimu 2004. Dnes je již jisté, že udržitelný rozvoj bude řídicím principem pro všechny politiky a programy EU v příštím programovacím období 2007 – 2013. Tedy i pro čerpání budoucích fondů EU členskými zeměmi.

Evropská unie se ve své strategii udržitelného rozvoje zaměřuje na následujících šest prioritních problémů:

Globální změna klimatu: V Evropě dochází k rychlejšímu oteplování klimatu než jinde ve světě, 8 z 9 evropských velkých ledovců se výrazně zmenšilo a stále častěji dochází k extrémním výkyvům počasí. Tyto katastrofy měly za následek ztrátu 25 mld. EUR jen v roce 2002. EU snížila své emise skleníkových plynů o 2,9 % vzhledem k roku 1990, ale dle závazků z Kjóta musí snížit do roku 2012 své emise o 8 %!

Veřejné zdraví: Počet infikovaných virem HIV se v Evropě od roku 1996 více než zdvojnásobil, neustále roste riziko přenosu exotických nemocí jako ptačí chřipka nebo SARS a novým problémem začíná být rezistence bakterií vůči antibiotikům.

Chudoba a sociální vyloučení: Narůstajícím problémem v Evropě je chudoba a sociální vyloučení.

Kolem 15 % obyvatel v dnešní rozšířené EU je ohroženo chudobou. Stále se zvyšují disproporce mezi určitými skupinami ve společnosti (nezaměstnaní, neúplné rodiny, etnické menšiny apod.).

Stárnutí populace: Stárnutí evropské populace je stále větším problémem. V roce 2004 tvořila věková skupina v důchodovém věku (závislá na ekonomicky činné skupině obyvatel) 24 % evropské populace, v roce 2050 to bude již 47 %.

Využívání přírodních zdrojů: Na Zemi stále přibývá lidí. Evropská unie se hlásí ke svému dílu odpovědnosti a ústy Evropské komise zastává názor, že není možné vyrábět a spotřebovávat přírodní zdroje tak, jak to činíme v dnešní době. Zastavit ubývání živočišných a rostlinných druhů v Evropě do roku 2010 je hlavním cílem Evropské unie v ochraně přírody. K tomu by měla přispět především reforma Společné zemědělské politiky, Společné politiky pro rybolov a vytvoření soustavy chráněných území Natura 2000.

Doprava a využívání půdy: Přes snahy oddělit dopravu od růstu HDP se objem dopravy v EU neustále zvyšuje. S tím je spojena řada problémů od ucpaných silnic, přes zdravotní rizika až po znečištění ovzduší a zvyšování emisí CO₂.

Evropská unie chce i nadále být hlavní silou prosazující udržitelný rozvoj na globální úrovni. I z tohoto důvodu předpokládá EU soustředit svou pozornost na vědu a technologie pro udržitelný rozvoj a bude přesvědčovat členské státy, aby přesunuly daňovou zátěž z pracovní síly na znečišťování a využívání přírodních zdrojů.

Udržitelný rozvoj v Evropské unii – http://europa.eu.int/comm/sustainable/index_en.htm

řešit jinak.“ V 80. letech vstupoval do zásadních polemik s mocí – ať už šlo o vodní dílo Gabčíkovo, nebo o utajování informací o životním prostředí. Angažoval se v polodisidentské Ekologické sekci Biologické společnosti ČSAV, spolupodílel se na vydání Zprávy o stavu životního prostředí v Československu, spoluzakládal Kruh nezávislé inteligence...

Po revoluci se mu podařilo založit Federální výbor životního prostředí. „*Je až neuvěřitelné, co Federální výbor za dva roky své existence dokázal,*“ prohlásil Huba. Unáhlenou a necitlivou likvidaci FVŽP v červnu 1992 snášel špatně.

Vavroušek se velmi angažoval na mezinárodním fóru, např. na konferenci v Riu. Navrhl reformu OSN, ale „*Československo ani svět ještě na tuto změnu nedozrál*“. Stal se duchovním otcem procesu Životní prostředí pro Evropu – celý proces začal v roce 1991 na Dobříši právě z jeho iniciativy. Dále Huba uvedl podrobný výčet toho, o čem Vavroušek usiloval. Mnohé z toho se podařilo (více méně) splnit – např. vznikla Evropská environmentální agentura, jiné věci na své řešení ještě čekají (reforma OSN). Nejvíce ale Vavrouškovi záleželo na změně hodnot. „*V rozšiřující se Evropě se o hodnotách hovoří hodně, ale čím dál víc nad nimi vítězí kompromisy, povrchní postoje a pragmatické zájmy,*“ podotkl

Huba. „*Rozšíření Evropské unie by asi přivítal. Čeho by se bál, to je vývoz špinavých technologií, nárůstu arogance vůči východním sousedům i nárůstu konsumerismu jako dominantního životního stylu.*“

Ke splnění cílů Strategie UR je zatím daleko

Z Belgie přijel na konferenci **John Hontelez**, ředitel European Environmental Bureau – největší ekologické organizace prosazující své zájmy v Bruselu, která reprezentuje 143 nevládních organizací z 31 zemí EU. Cílem EEB je chránit a zlepšovat životní prostředí v Evropě a umožnit občanům účast při rozhodovacích procesech. Zastupuje své členy při rozhovorech s Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Radou EU. V ČR má EEB čtyři členy, jedním z nich je Společnost pro trvale udržitelný život založená Josefem Vavrouškem. John Hontelez na konferenci vystoupil s příspěvkem „**Uplatňování udržitelného rozvoje v EU**“. V úvodu vystoupení popsal Evropskou strategii udržitelného rozvoje. „*Evropská komise zjistila, že je potřeba pozitivní dlouhodobá vize společnosti, která je prosperující, spravedlivější a která slibuje čistší, bezpečnější a zdravější životní prostředí.*“ Mezi důležité cíle této strategie patří například politická koherence,

„zelenání“ ekonomiky (včetně odstranění škodlivých podpor a včetně plateb za znečišťování), vyrovnání se s klimatickou změnou, dále péče o veřejné zdraví, nakládání s přírodními zdroji (snaha zastavit do r. 2010 úbytek biodiverzity), úspory energie (koncept Faktor 4 a Faktor 10). Mezi nejtěžší úkoly patří doprava a s tím související využití půdy (do r. 2005 měla cena za dopravu zohlednit společenské náklady).

K splnění těchto cílů ale podle Honteleze mají zatím mnohé země velmi daleko. V dopravě zatím k internalizaci nákladů nedošlo, stejně tak se mnohé státy ani neblíží ke splnění cílů Kjótského protokolu, u biodiverzity není jisté, že se podaří úbytek zastavit, v zemědělství by bylo potřeba více reforem, v rybářství stále ubývá ryb. REACH se stal předmětem „bezprecedentního boje, přičemž výsledek není zatím jasný“. Před rokem, v srpnu 2004, nevládní organizace provedly vyhodnocení evropské Strategie udržitelného rozvoje, tzv. Green 8 evaluation. Závěr byl dost tristní: pro TUR se toho podle nich ve skutečnosti udělalo dost málo. Podle nevládních organizací měla Evropská komise více tlačit v tomto směru na vlády jednotlivých států. V poslední době se klade velký důraz na Lisabonskou strategii, ale podle Honteleze „nesmí být Strategie UR podřízena Lisabonské strategii pokroku“. Životní prostředí nesmí být chápáno jako omezení pro ekonomické aktivity: „Když se zničí příroda, bude to mít i velmi negativní ekonomický efekt.“ Proto 25. 5. Evropská komise načrtla krátký dokument o nové strategii pro udržitelný rozvoj, podle něhož je třeba přerušit spojení mezi růstem ekonomiky a destrukcí životního prostředí.

Podle European Environmental Bureau potřebuje EU jasnou vizi. „Chceme skutečnou integraci a změny politiky, musíme přijmout koncepty jako Faktor 4 a Faktor 10,“ řekl Hontelez. Dále by se měl posílit Evropský technologický plán, který by podporoval nové ekoeffektivní technologie, zvýšit závazky pro redukci emisí skleníkových plynů. „Každá politika EU by se měla posuzovat z hlediska udržitelnosti.“ Ekologická daňová reforma je podle něj zásadní, ale bohužel je zatím v pravomocích jednotlivých zemí, což ji oslabuje, protože ne všechny země s ní souhlasí. Celková daňová reforma na evropské úrovni je podle něj „nesmírně obtížná“, ale zároveň velmi důležitá.

Panelová diskuse „Udržitelný rozvoj v České republice a ve světě“

Diskusi moderoval **Miroslav Kundrata**. Úvodní slovo pronesl **senátor prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc.**, ředitel Centra pro otázky životního prostředí UK. Podle něj se první definice udržitelného rozvoje objevila v knize Naše společná budoucnost v roce 1987. Summit Země v Riu zdůraznil souvislost mezi rozvojem a ochranou životního prostředí. Málo se podle prof. Moldana uvádí Kodaňský summit, který vyzdvihl sociální pilíř TUR. Summit v Johannesburgu pak zvýraznil důležitost všech tří pilířů. Ministerská konference OECD v květnu 2001 dospěla k závěru, že UR je

„zastřešující cíl“ pro OECD – jinak řečeno měl by to být rámec pro veškerý rozvoj. V roce 2001 přijala EU v Göteborgu Strategii TUR, která měla šest priorit, z toho čtyři environmentální, a dále stárnutí a chudobu. Převažovala v ní tedy environmentální složka. I v ČR jsme podle Moldana zvolili přístup „zastřešující strategie“ – je tak koncipovaná Strategie UR i Rada pro udržitelný rozvoj. Proto jestliže se např. vytváří dopravní politika, měla by brát do úvahy všechny tři pilíře.

„Měli bychom opustit obecné proklamace a zásady, které nevedou k cíli. Měli bychom říci, jaké konkrétní nástroje k prosazení udržitelného rozvoje máme, kdo je má v rukou a jak to má prakticky udělat,“ říká prof. Moldan. „Počátkem 90. let jsem čekal, že dnes už budeme mnohem dál. Hlavně jsem ale zklamaný, že tomu stále mnoho lidí nerozumí. Setkávám se s totálním ignorantstvím na všech stupních. Někdy se mi zdá, že podniky jsou o krok dál před politickou scénou, někdy, že obce jsou mnohem dál než politici. Na druhé straně se právě u podniků a obcí můžeme někdy setkat s totálním ignorantstvím,“ řekl senátor.



Zleva J. Zbořil, R. Špicar, B. Moldana a J. Hlaváček

Jakou prioritou je UR pro Úřad vlády? nadhodil otázku **Radek Špicar, M.Phil.**, náměstek místopředsedy vlády Martina Jahna a ředitel sekce hospodářské politiky. „Větší než jinde, protože v rámci našeho úřadu funguje Rada vlády pro udržitelný rozvoj“, odpověděl. Udržitelný rozvoj je podle něj zmíněn již v preambuli programového prohlášení vlády. Rada pro UR funguje v rámci úřadu místopředsedy vlády pro ekonomiku. „Mnozí v tom vidí paradox, protože v jejich představách bychom měli zastupovat zájmy ekonomických subjektů,“ říká Špicar. Podle něj v tom žádný paradox není, protože jsou zodpovědní i za implementaci Lisabonské strategie a navíc UR zahrnuje i ekonomický pilíř. Podle Špicara je potřeba se zaměřit na růst a zaměstnanost při respektování dalších dvou pilířů.

Dále pohovořil o Strategii hospodářského růstu, která byla oficiálně představena o pár dní později (viz Zpravodaj 7/2005). Zdůraznil, že tento materiál je v souladu se Strategií UR, navíc musí projít SEA. „Zajímavé je, že nejvíc připomínek k dokumentu jsme dostali z MPO, málo z Hnutí Duha a podobných organizací,“ podotkl Špicar.

JUDr. Jiří Hlaváček, ředitel odboru strategií MŽP, uvedl, že je vždy třeba hledat přijatelný konsensus. „*Jakákoli porážka resortu životního prostředí se může časem ukázat jako porážka jiných oblastí*“, řekl. V Říu a Dobříši zastupovali ČR ministři životního prostředí, protože v té době se ještě nechápalo, že UR je i záležitost ekonomická a sociální. „*Rozvoj je limitován možnostmi ekosystémů vstřebat změny a nápor tohoto rozvoje*“, řekl Hlaváček. Dále uvedl, co konkrétně dělá MŽP pro udržitelný rozvoj (vzhledem k tomu, že o tom píšeme ve Zpravodaji často, tak zde problematiku podrobně nerozvádím).

Ing. Josef Zbořil ze Svazu průmyslu a dopravy řekl, že reálný postoj průmyslu k životnímu prostředí je vidět na zlepšení stavu životního prostředí. „*Podle mě je jediná cesta k udržitelnému rozvoji omezit plýtvání – časem, energií, lidskými zdroji a podobně*“, uvedl Zbořil. „*Musíme se ale zabývat environmentální legislativou, protože se dostala do oblasti plýtvání*“, dodal. Např. při měření zápachu jsou podle něj měřítka už tak přísná, že ČIŽP naměří zápach úplně každému. Integrovaná prevence v českém pojetí není prý ani integrovaná, ani prevence. „*Nejde už o partnerství, ale o vrchnostenský přístup, a toho se musíme zbavit*“, prohlásil. Svaz průmyslu si dal udělat audit ekologických zákonů a chce, aby se o zjištěných problémech hovořilo. Kritizoval i snahu snížit emise skleníkových plynů: „*Přiměřené nejistoty byly přetřansformovány do politických jistot. Neočekává se, že obchodování přinese jakékoli snížení emisí. Nemá cenu se bičovat nad něčím, co nepřinese změny*.“

Vojtěch Kotecký z Hnutí Duha a člen Rady vlády pro udržitelný rozvoj za nevládní organizace řekl: „*Nemám rád termín udržitelný rozvoj, protože přesně nevím, co to je. Vím ale, co to není: vybalancování mezi ekologickým, ekonomickým a sociálním pilířem tak, aby se navzájem neutlačovaly*.“ Podle něj za sebou vleče naše ekonomika zátěž ekonomické a materiálové náročnosti, je zastaralá, neinovuje. Udržitelný rozvoj pomůže tyto problémy řešit, protože přináší nové, čisté technologie. Příkladem mohou být asijské ekonomiky: Čína má ambiciózní zákon na podporu obnovitelných zdrojů, Japonsko podporuje zelené technologie. Ekotechnologie snižují zátěž ekonomiky a přinášejí pracovní místa. Ekologická legislativa by se měla brát jako příležitost pro modernizaci ekonomiky, jako motor inovací. „*Významný ekologický pokrok nebyl udělán proto, že se průmysl rozhodl neznečišťovat, ale protože stát ho k tomu donutil kvalitní legislativou*“, poznamenal. V daňové oblasti se vysoko zdaňuje práce, málo materiály a suroviny, energie, znečištění, a to je třeba změnit. Udržitelný rozvoj se často bere jako něco, co zaplatí stát, ale zákon o OZE ukazuje, že to tak být nemusí. Tento zákon vygeneruje během let 50 mld. Kč ze soukromých zdrojů (oproti 200 mil. Kč, které dá stát přímo).

Podle **PhDr. Ivana Ryndy** z Fakulty humanitních studií UK má udržitelný rozvoj tři nepřátele: harmonizaci, erozi a neupřímnost. Harmonizace je podle něj hraní si na to, že tyto pilíře mohou být v rovnováze. Jsou zde totiž limity, především limity dané možnostmi ekosystémů. Navíc ekonomika se stále bere jako růstová, ačkoli růst v uzavřeném prostředí není trvale možný. Druhým nebezpečím je pojmout i věcná eroze – hlásá

se růst, blahobyť, prosperita, ale to není v souladu se „sustainability“. Dochází k erozi tohoto pojmu (např. se hovoří o trvale udržitelném růstu energetiky, což je nesmysl). Třetím nepřitelem je neupřímnost. „*Existuje kniha Naše globální sousedství, v které se říká, že se budeme muset uskrovnit*“, říká Rynda. Pomoc rozvoje světu je pomocí i nám. Důležitá je zastupitelská demokracie a participace veřejnosti. „*Trh potřebuje své hodnotové rámce. A jako platí, že konkurence se nevráždí, tak by mělo platit, že životní prostředí se nepoškozuje*“, uzavřel Rynda.

Dále se rozproutila **diskuse** o ekologické daňové reformě. Kotecký kritizoval její neustálé odsouvání a Špicar přiznal, že tato vláda už ji asi nepřijme. Podle Hlaváčka se totiž nepodařilo sladit koncepci MŽP a Ministerstva financí, které ji stále chápe jako příjem pro státní rozpočet. Stát podle něj nemá dlouhodobější vizi, což škodí i podnikatelům, protože jim chybí jistota.

A jaké jsou největší bariéry UR? Podle Koteckého zájmy silných lobbistů a konzervativismus průmyslu, který se vždy napřed brání ekologickým zákonům, ale posléze je dokáže docela dobře strávit a využít ve prospěch nás všech. Podle Ryndy je největší bariérou strach, ale každý se přitom bojí něčeho jiného.

Panelová diskuse Technologie a inovace

Moderátorem diskuse byl **Ing. Vladimír Dobeš, M.Sc.** Podotkl, že ačkoli v USA i v Evropě roste ekonomika, stagnuje uspokojování lidských potřeb a lidé proto ve výzkumech často nejsou spokojeni se svým životem.

Úvodní referát „**Nové trendy v oblasti technologií a inovací**“ přednesl **RNDr. Martin Bursík** z firmy Ecoconsulting. Podle něj se v energetice i v dopravě právě nacházíme v bodu obratu, ale politici mají sklon situaci podceňovat. Poprvé v historii se lidstvo začíná potýkat s nedostatkem přírodních zdrojů, což pregnančně vyjádřil list Guardian v článku „*Řekněme sbohem našemu životnímu stylu*“. Zásoby ropy jsou už dnes z poloviny vyčerpány. Již Einstein řekl, že „*problémy se nedají řešit způsobem myšlení, které je vytvořilo*“. Příkladem je dnešní automobil, který má extrémně nízkou energetickou účinnost – jen 1 %. 80 % energie se spotřebuje na zahřátí motoru a ve výfukových plynech. Existují přitom technologie, jak účinnost zvýšit, např. nahradit ocel kompozity, užívat pro pohon hybridní motor apod. Do r. 2020 by se mělo nahradit 20 % používané nafty a benzínu zemním plynem (viz článek o podpoře zemního plynu v minulém Zpravodaji).

Produkce elektřiny by měla stoupnout do roku 2020 o 70 %. Emise by ale měly klesnout, proto je zřejmé, že bez obnovitelných zdrojů se neobejdeme. Ceny OZE přitom stále klesají – např. investiční náklady fotovoltaiky klesly od 70. let o 95 % a během 5 let by se měly opět snížit na polovinu. Klesá i cena elektřiny z větru. „*Kdyby se internalizovaly náklady, tak jsou OZE kromě fotovoltaiky konkurenceschopné už dnes*“, prohlásil Bursík.

Ulrich Golüke z organizace The Blue Way, který léta působil ve Světové podnikatelské radě pro udržitelný rozvoj, vystoupil s referátem „**Nová S-křivka**“

– kde hledat udržitelné inovace?“. „Isaaca Asimova se v 70. letech ptali, kolik lidí je Země schopná uživit. Slavný spisovatel odpověděl, že otázka je nekompletní, protože záleží, na jaké úrovni techniky a na jaké úrovni potřeb společností bude,“ uvedl Golúke. „Rovnice tvrdě pracuješ = máš peníze = jsi šťastný už dávno nefunguje,“ podotkl. Trvalá udržitelnost je jedna z radikálních myšlenek, které by mohly světu pomoci, a její čas nastává právě nyní – základní potřeby člověka jsou uspokojeny a spotřebovává se na ně stále méně času, proto zůstává stále více času na jiné aktivity.

Akad. arch. Aleš Brotánek z organizace Ekodům ve svém referátu uvedl, že na provoz budov se spotřebovává 50 % vyrobené energie. „Proto je současná architektura naším největším ohrožením,“ uvedl. Standardní dům má energetickou spotřebu 250 kWh/(m².rok). Pomocí větší vrstvy izolace, kvalitnějších oken a instalací řízeného větrání s rekuperačním výměníkem tepla jsme u tzv. pasivních domů schopni snížit spotřebu energie až na 15 kWh/(m².rok). Toto řešení by velmi výrazně omezilo spotřebu energie a mělo by tudíž dalekosáhlé ekologické dopady. „Energeticky úsporné domy se přitom dají stavět za stejné peníze jako neúsporné,“ podotkl Brotánek. Kritizoval, že místo podpory energeticky efektivní výstavby se podporují a vydatně propagují mnohem dražší a celkově méně účinná opatření, např. větrné elektrárny. „Plýtvání neekologické nahrazujeme plýtváním ekologickým,“ poznamenal Brotánek. Výsledkem jsou vytápěné bazény za podpory státu, zatímco teplá voda se dál připravuje tradičně. Pasivní domy jsou natolik úsporné, že už vlastně na žádnou dotaci nedosáhnou. Podle Brotánky by bylo rozumnější dávat peníze z veřejných zdrojů za dosažené výsledky úspor. Dnes není problém budovu energeticky oštitkovat, a tak nejhorší realizace by peníze doplácely, průměrné by nedostaly nic a ty energeticky nadstandardní by získaly dotaci.

Ing. Jan Gemrich, tajemník Svazu výrobců cementu, uvedl, jak se zlepšila kvalita ovzduší v cementárnách. Popsal problémy, se kterými se cementáři setkávají při plnění environmentálních zákonů.

Podle **Ondřeje Bačíka** z Českého institutu pro integraci EU je důležité jít do praxe. Situace je neutěšená, ale technologie, které by problémy řešily, většinou známe, jde jen o to uvést je do praxe. K tomu je ale nutné narovnat podmínky na trhu a vyřešit problém externalit. „Jen u uhelných elektráren dosáhla v roce 2002 jejich výše 64 mld. Kč,“ uvedl Bačík. Nezahrnutí těchto nákladů do cen diskvalifikuje jiné hráče na trhu. Dále kritizoval tzv. perverzní dotace, kdy vlády dotují neekologické výroby např. v zemědělství či energetice. Na podporu fosilních paliv bylo jen v letech 1994 – 98 vynaloženo 113 mld. Kč, na jaderná paliva za stejné období 20 mld. Kč. Řešením je ekologická daňová reforma a investice do vědy a výzkumu, do vzdělání a výchovy. Více viz str. XIII.

V **diskusi** Bursík zdůraznil, že je u nás daleko těžší zavést nové technologie než ve starých zemích EU, kde se eko-výzkumu věnují renomované státní instituce. „Náš úspěch v ekotechnologiích by přitom mohl být vzorem pro rozvojové země.“ Podle Golúkeho jsou v USA úspěšní proto, že se daleko méně než v Evropě bojí neúspěchu. Chápu, že neúspěch je také součástí cesty a dokáží se poučit z chyb.

Panelová diskuse Spotřebitelská volba

Diskusi moderoval známý novinář **Čestmír Klos**.

Hlavní referát s názvem „**Není ekologicky odpovědný spotřebitel jen naše přání?**“ zde pronesla **prof. PhDr. Hana Librová, CSc.** z fakulty sociálních studií MU. Ekologicky příznivé výrobky podle ní nakupují hlavně lidé mladšího středního věku, s nadprůměrnými příjmy. K nakupování nás vede akviziční instinkt a neofílie, tedy záliba v novém, také to, že lidé (hlavně na Západě) často nevědí, co s vydělanými penězi.

Má vůbec šanci zboží, které je dražší (biopotraviny) nebo nesnadno získatelné (pasivní dům)? Co k jejich koupi spotřebitele vede? Na čem může stavět reklama na tyto výrobky? Fakt, že ekologicky příznivé výrobky jsou drahé, musí odstranit ekologická daňová reforma. Dnes už ale vzniká skupina bohatých lidí, která má zájem o nekonvenční zboží – a to by mohlo být zboží ekologicky příznivé. Nadějí je tedy transgrese k symbolům – např. když si koupím biojogurt, mám pocit, že podporuji zdraví a chovám se ohleduplně k přírodě. Silný ekologicko-výchovný vliv mohou mít i prodejci a výrobci zboží, ale reklama toho zatím využívá nedostatečně (jen slogan Ochutnej ten rozdíl). „*Ekologicky příznivé výrobky se staly statusovým odznakem elit,*“ říká Librová. Za luxus už přestává být považován objem zboží, ale také luxusní auta, likéry, parfémy atd. Nedá se naopak čekat, že se spotřebitel bude řídit jen podle negativní reklamy, tedy že něco životnímu prostředí škodí.

Ing. Ivan Krejčí, člen představenstva Sdružení výrobců mýdel, čisticích a pracích prostředků, uvedl, že dnešní prostředky jsou k přírodě mnohem šetrnější než před několika lety.

Podle **Ing. Jiřího Zemana** ze Střediska pro efektivní využívání energie SEVEN mají zákazníci velký zájem o energeticky šetrné spotřebiče, jistě i díky tomu, že už byly z větší části odbourány křížové dotace pro domácnosti.

Ladislav Červenka z Potravinářské komory upozornil, že biopotraviny kupují hlavně ženy ve věku 25 –



Hana Librová

40 let, vzdělanější, s dětmi. Spotřebitel hlavně chce, aby potravina byla pro něj zdravá, ale stále více se zajímá i o ekologickou kvalitu. „Musíme zajistit, aby ekologická byla většina výrobků na trhu,“ uvedl.

Jan Zeman, jednatel firmy Albio, která provozuje prodejny biopotravin a bio restaurace, řekl, že reklama je pro mnohé výrobce příliš drahá. Lidé navíc nejsou schopni vnímat složitější informaci či vysvětlení. Lidé nechtějí slyšet negativní reklamu, např. o utrpení zvířat ve velkochovech, protože pak mají pocit viny. Firmy jako Albio se propagují především články v lifestyleových časopisech – novináři mají o téma velký zájem.

Hana Kuncová z Arniky zdůraznila, že ekologický výrobek by měl mít i odpovídající ekologický obal, což často nemá.

Diskuse byla velmi živá. Podle Jana Zemana je obal věc ceny, proto se i kozí biomléko prodává v plastových kelímčích. Vzhledem k tomu, jak supermarket tlačí dolů ceny, by byly výrobky jinak nekonkurenceschopné. A jen velmi málo spotřebitelů umí ocenit jak kvalitu uvnitř, tak i kvalitu obalu. Zdůraznil, že u mnoha potravin převažuje poptávka nad nabídkou – mají např. poradníky na máslo a vejce. Podle Librové tahounem k ekologicky příznivým výrobkům nebudou „extrémní vegetariáni, kteří si sami pletou ponožky“, ale příznivý „snobismus“ středních a vyšších vrstev. To potvrzuje i Jan Zeman. Podle Červenky roste počet obézních lidí. To nasvědčuje tomu, že u spotřeby potravin už jsme narazili na meze růstu, nyní se musí přejít na jinou kvalitu stravování, na jiný životní styl. Podle Jana Zemana by ale osvětu v tomto směru měl dělat hlavně stát, ne ji nechávat na soukromých firmách. „Naším úkolem je pak zákazníkům tyto produkty nabídnout,“ řekl.

Červenka zmínil kvalitu pracích prášků. U těch nekvalitních dostanou zákazníci trochu sody a hodně soli, ale lidé obdrží hodně prášku za málo peněz. Naproti tomu u kompaktních prášků mají pocit, že za své peníze dostanou málo zboží.

Panelová diskuse Veřejná správa a udržitelný rozvoj

Diskusi moderoval **Jakub Kašpar** z MŽP. Hlavní referát přednesl **RNDr. Josef Postránecký**, náměstek ministra vnitra pro veřejnou správu. Podle jeho názoru se ve veřejné správě s termínem TUR setkáváme jen zřídka, což je škoda. Referát je uveden v mírně zkráceném znění na str. VIII.

Po něm promluvil **Petr Švec**, koordinátor Národní sítě Zdravých měst. Jeho referát je ve formě rozhovoru uveden na str. XII. V Radě vlády pro UR probíhají v současné době živé diskuse o tom, co to vlastně UR je – nejsou totiž jasně daná kritéria. „Doufám, že v letech 2007 až 2013 se jasně nastaví kritéria, protože jinak je těžké zavádět principy TUR do veřejné správy,“ poznamenal Švec.

Mgr. Ladislav Ambrozek, místostarosta Hodonína, kritizoval, že většina peněz je přidělována podle politického vlivu. „Rozdělování by mělo být podmiňováno tím, že obec podporuje určité principy,“ tvrdí místostarosta. Obce mají velkou možnost zavádět principy TUR, protože mají v rukou místní periodika, lokální kabelové



L. Ambrozek, R. Haken a P. Švec

televize, jsou zřizovateli základních i mateřských škol apod. Referát o to, jak si v tomto směru stojí Hodonín, je na str. XI.

Podle **Romana Hakena** z Centra pro komunitní práci by se veřejná správa měla přejmenovat na veřejnou službu, aby bylo zřejmější, nač tu je. Uvedl příklady dobré praxe z našich měst. Zdůraznil, jak je nutné komunikovat s obyvateli. „Podle mé zkušenosti musí na radnici být aspoň jeden radní, nejlépe uvolněný, a aspoň jeden úředník, nejlépe ve vedoucí pozici, aby věci fungovaly.“

Diskuse se týkala hlavně otázek, co je a není Zdravé město (jsou Brno či České Budějovice opravdu Zdravá města, i když se tak deklarují??). Podle Postráneckého by se mělo více využívat institutu místního referenda. Podle Švece to je drahé, lepší je diskutovat s lidmi předem, než se problémy vyhroťí. Když mají lidé pocit, že svými názory mohou něco ovlivnit, začnou se pak sami více zajímat o veřejné dění (např. v Litoměřicích dnes chodí na zasedání zastupitelstva mnohem více lidí než před pár lety). „Občané a samospráva nemohou vést válku, musí spolupracovat,“ podotkl Švec. Referendum je navíc platné jen při 50% účasti voličů, což je ve velkých městech téměř vyloučené splnit.

Závěrečná diskuse Jak moc si pustit udržitelný rozvoj k tělu

Diskusi moderoval Tomáš Růžička, který shrnul hlavní diskutované problémy. Přítomní pak o nich diskutovali ještě dávno po vymezeném čase. Výsledky jsou shrnuty na str. XVI.

Jana Plamínková

Foto autorka a Nadace Partnerství

Ke konferenci vyjde v září sborník.

Informace na www.nadacepartnerstvi.cz.

Prosazování udržitelného rozvoje ve veřejné správě

Udržitelným rozvojem je obecně chápán takový rozvoj, který zajistí rovnováhu mezi třemi základními oblastmi – sociální, ekonomickou a environmentální. Základní otázkou je „jak udržet a rozvíjet kvalitu života a přitom nepřekračovat dané environmentální limity“. To kromě jiného předpokládá specifický pohled na ekonomiku a ekonomický rozvoj, který musí zohledňovat sociální a environmentální dopady.

Koncepční dokumenty mají vycházet ze Strategie UR

V České republice se problematikou udržitelného rozvoje systematicky zabývá **Rada vlády pro udržitelný rozvoj** (dále Rada), která byla zřízena jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády na základě usnesení vlády č. 778 s účinností od 1. srpna 2003. Zástupcem Ministerstva vnitra v této Radě je ekonomická náměstkyně Ing. Anna Štanclová. Jedním z úkolů Rady bylo předložit vládě do 30. června 2004 návrh Strategie udržitelného rozvoje České republiky. Zpracováním Strategie byl pověřen Ústav pro ekopolitiku, a to ve spolupráci se zástupci státní správy a samosprávy, neziskových organizací a občanských sdružení. Tento úkol Rada splnila a **vláda schválila Strategii udržitelného rozvoje České republiky** svým usnesením č. 1242 dne 8. prosince 2004, kterým zároveň **uložila členům vlády** a vedoucím ostatních ústředních správních úřadů, **aby při zpracování koncepčních dokumentů vycházeli ze Strategie**. Zároveň totéž doporučila hejtmánům krajů uplatnit při koncepční činnosti jimi řízených úřadů.

I podle zastoupení Ministerstva vnitra v Radě je zřejmé, že vnímání pojmu udržitelného rozvoje, jeho respektování a prosazování, je možno chápat z různých úhlů. Udržitelný rozvoj nelze zužovat na problematiku životního prostředí. Jedná se o přístup státu – státních orgánů, kterým jsou respektovány principy udržitelného rozvoje při výkonu státní správy – správních činnostech, legislativní činnosti i při zajišťování vlastního chodu jednotlivých ústředních správních úřadů z pohledu problematiky sociální, ekonomické a environmentální.

Fungující veřejná správa je podmínkou udržitelnosti

Udržitelnost rozvoje je podmíněna dobře fungující veřejnou správou, která vytváří odpovídající podmínky jak pro podnikatelský sektor, tak pro občany tohoto státu. Mezi úkoly veřejné správy patří zároveň i odpovídající regulace – neboť pokud by např. silniční provoz neměl svá pravidla, pak by byl ještě problematictější, než v současnosti je.

V souvislosti s **kvalitou ve veřejné správě** je třeba zmínit projekt, jehož předmětem je podpora zdraví a kvality života ve městech. **Projekt Zdravé město** má své základy v Evropě a probíhá pod záštitou Světové zdravotnické organizace. V České republice sahá jeho tradice do počátku 90. let. Skutečný rozmach zažívá až v posledních několika letech. Projekt spočívá v systematické podpoře zdraví a udržitelného rozvoje a řešení

problémů na základě **Místní agenty 21**. Města, která se řídí těmito principy, se mohou stát členem **Národní sítě Zdravých měst ČR**. Tato asociace, vznikla v r. 1994 a sdružuje 56 obcí, měst a krajů. Do mezinárodního projektu Zdravé město je začleněno 1300 měst Evropy.

Přínos Národní sítě tkví zejména v metodické podpoře v oblasti strategického plánování a rozvoje měst či pomoci při získávání finančních zdrojů ve formě různých grantů a dotací. Většina zapojených obcí zásady zdraví a trvale udržitelného rozvoje zohledňuje při tvorbě dlouhodobých strategií. **Do projektu se postupně začínají zapojovat vedle obcí také kraje**, což bude mít do budoucna příznivý vliv na rozvoj územní samosprávy jako celku.

Vzhledem k tomu že vznikla sada Kritérií MA21, je možné sledovat kvalitu jednotlivých MA21 a postup procesu v municipalitách dle jasně **měřitelných ukazatelů**. Výsledky kvality postupu mohou být využity jako **podpůrný prostředek pro žádosti o granty** a podporu resortů. Kritéria přehledně prokazují kvalitu deklarovaných aktivit. V průběhu roku 2005 probíhá pilotní testování Kritérií MA21 v rámci projektu **Kvalita života v krajích**, o kterém budu později podrobněji hovořit a poté by tato kritéria měla být oficiálně schválena Radou vlády pro udržitelný rozvoj.

Prosazování udržitelného rozvoje ve veřejné správě - zkušenosti z praxe

Pokud mám uvést první konkrétní příklad, který měl celorepublikový význam, je jím z pohledu veřejné správy podle mého názoru **realizace reformy veřejné správy**, která v posledních letech významně přispěla k naplňování principů udržitelného rozvoje. Došlo tak k zásadní změně v systému veřejné správy, která svým působením – konkrétním výkonem správních činností a samosprávných působností – ovlivňuje chování občanů, obcí i krajů. Vznikem krajské úrovně samospráv vytvořením vyšších územních samosprávných celků, které zahájily svoji činnost po volbách do zastupitelstev krajů konaných 12. 11. 2000, a přenesením působností státní správy jak na úroveň krajů, tak zvláště na úroveň obcí s rozšířenou působností, bylo umožněno prosazování a naplňování principů udržitelného rozvoje se znalostí místních podmínek. Posílením působností samosprávných celků tak bylo možné přistoupit k této problematice jak s přihlédnutím k potřebám občanů, ale i z pohledu potřeb spravovaného území ovlivňováním a usměrňováním regionálního rozvoje.

Kraje se mohou navíc podílet i na regulaci právního prostředí ČR, neboť jim byla přiznána zákonodárná iniciativa.

Dále bych se rád zmínil **o příkladech dobré praxe Místní agenty 21** a uvedl některé konkrétní aktivity a pří-

nosy zohlednění principů udržitelného rozvoje cestou spolupráce úředníků, politiků i občanů a zájmových skupin :

1/ Komunitní část strategického plánování – zahrnuje nejen jednorázové kulaté stoly a besedy s občany k jednotlivým záměrům, ale průběžné a aktivní zapojování veřejnosti. Náměty občanů (zastupující různé cílové skupiny) jsou zpracovávány do komunitních plánů, které schvaluje zastupitelstvo. Úředníci i politici s náměty pracují. Plánovací cyklus se každoročně vyhodnocuje a aktualizuje. Mezi pokročilá Zdravá města patří např. **Boskovice, Hodonín, Chrudim, Litoměřice, Kroměříž, Prostějov, Vsetín, ale i další.**

2/ Dalším možným přístupem samosprávy je sledování indikátorů – municipalita v rámci komunitního plánování může zvolit ke sledování své vlastní indikátory, které považuje za významné (např. počet dní v roce, kdy vzhledem k vysoké koncentraci emisí není vidět nějaký místní významný bod aj.) Město může sledovat i oficiální sady indikátorů (např. sada evropské komise – indikátory místní udržitelnosti). Sledování vlastních i oficiálních indikátorů je součástí Kritérií MA21. Indikátory a jejich vývoj mohou být rovněž využity jako podklady pro dotace apod., mají významný osvětový charakter. Indikátory sledují např. **Vsetín, Chrudim, Hodonín, Kroměříž, Třebíč** aj.

3/ Grantový systém – v mnoha městech vznikly na základě poptávky veřejnosti finanční nástroje pro podporu aktivit, zdroje pro menší granty subjektům na území či v okolí města (kultura, sociální služby, studentské aktivity, vzdělávání apod.). Velmi kvalitní grantový systém mají například v **Třebíči**, ale i v **Letovicích, Chrudimi, Vsetíně** aj.

4/ Velmi důležitá je skutečná otevřená komunikace a spolupráce s partnery – díky MA21 a aktivnímu zapojování veřejnosti i konkrétních subjektů si municipalita buduje širokou síť partnerů (NNO, školy, zdravotní a sociální zařízení, podnikatelské subjekty apod.)

Aktivity MV a spolupráce s kraji

MV podporuje MA21 a uznává ji jako prostředek ke zlepšení kvality života v obcích a krajích, které vedou ke spokojenějšímu a zdravějšímu životu občanů. MV se zabývá průběžně monitoringem stavu ve vazbě na vykonávané působnosti MV a zároveň spolupracuje s obcemi i kraji na řešení této problematiky.

Princip spolupráce, partnerství není pro veřejnou správu tak nový, jak by se mohlo zdát. Na území současné České republiky je známa spolková a nadační činnost již z období první republiky. Vracím se k názoru, že udržitelný rozvoj nelze zužovat na problematiku životního prostředí. Problém spolupráce a partnerství je podporován evropskými strukturami již při plánovacím období strukturálních fondů – a také současném opatření 3.3 SROP na podporu partnerství na úrovni kraje. **MV strategii partnerství podporuje např. vypsáním dílčích grantů k problematice MA21 a spoluprací v odpovídajících pracovních skupinách či spolupořádáním konferencí spolu s Národní sítí zdravých měst.**

Spolupráce musí být vždy výhodná pro obě strany. V rámci spolupráce s nevládními neziskovými organizacemi je známa řada příkladů dobré spolupráce, ale také několik případů naprostého krachu. Obecně MV má pocit, že by zlepšené spolupráci mohla přispět určitá metodika, která by mimo jiné stanovila neopominutelné body takové

spolupráce, aby se předem eliminovala nereálná očekávání. V tomto smyslu byly již určité práce zahájeny.

Jedním z projektů MV je výzkumný záměr (v gesci odboru modernizace VS) – **projekt Kvalita života v krajích** s názvem **Strategický benchmarking**. Je realizován v souladu s usnesením vlády č. 824/2004 ke Strategii podpory a dostupnosti veřejných služeb v rámci resortního programu výzkumu a vývoje.

Cílem projektu je navrhnout a ověřit metodický přístup pro hodnocení kvality života na základě kritérií místních Agend 21 (*kteřá vznikla na půdě Pracovní skupiny RVUR pro místní Agendy 21 ve spolupráci krajských a místních samospráv a resortů životního prostředí, vnitra a místního rozvoje*) na úrovni krajů. Zároveň je cílem propojit sadu Kritérií MA 21 na krajské úrovni s indikátory dostupnosti a kvality základních veřejných služeb. Data získaná na základě hodnocení krajů dle navržené sady a uvedených indikátorů budou sloužit pro vzájemné porovnávání a využití příkladů dobré praxe ve sledované oblasti.

Sada Kritérií MA21 je přizpůsobena obcím i velkým městům. Pro hodnocení kvality procesu MA21 na úrovni kraje dosud neexistuje nástroj, jímž by bylo možné získané hodnoty poměřovat. V rámci projektu budou zohledněny zkušenosti z procesů zavádění MA21 do praxe na úrovni měst i krajů a budou navržena kritéria pro hodnocení kvality procesu MA21 na úrovni kraje.

Realizátorem projektu je Národní síť Zdravých měst České republiky. Účast v projektu byla nabídnuta všem krajům, s nabídkou spolupráce byla oslovena Asociace krajů. **Zájem o zapojení do projektu již projevil kraj Vysočina a Zlínský kraj.** V těchto krajích se uskuteční i pilotní ověření sady kritérií pro hodnocení procesu MA 21.

Ve spolupráci se Vzdělávacím centrem pro veřejnou správu bude vypracována **metodika pro vyhodnocení klíčových ukazatelů dostupnosti veřejných služeb na krajské úrovni**, budou vytipovány základní veřejné služby, které mají významný vliv na posuzování indikátorů kvality života, bude proveden pilotní sběr dat, sestaveny a vyhodnoceny klíčové poměrové ukazatele dostupnosti i kvality služeb.

MV očekává, že projekt přinese zejména **následující výstupy:**

- vzájemné sdílení dobré praxe v samosprávě mezi kraji,
- informace o kvalitě procesů MA21 využitelné pro strategické plánování,
- informace umožňující porovnávat kvalitu vybraných veřejných služeb v krajích.

Koncem srpna či začátkem září 2005 očekáváme první výsledky projektu.

Dalším projektem, který by měl vést ke zvýšení kvality veřejné správy a naplnění principů spolupráce a udržitelného rozvoje, je **Projekt B.-3 „Lepší koordinace ústřední státní správy směrem k územní veřejné správě“**, realizovaný podle usnesení vlády č. 237/2004 k reformě a modernizaci ústřední státní správy.

K zajištění dobré vzájemné komunikace, poskytnutí aktuálních informací a metodické pomoci při výkonu státní správy v přenesené i samostatné působnosti, uskutečňuje MV také pravidelné porady s řediteli krajských úřadů, s tajemníky obcí s rozšířenou působností. Dále se ministr vnitra pravidelně setkává 1x ročně se

starosty obcí s rozšířenou působností a podle potřeby 2–3 x ročně s hejtmany krajů.

Stát podporuje rozvíjení principů udržitelného rozvoje i prostřednictvím dotací poskytnutých nestátním neziskovým organizacím (NNO). Na základě usnesení ze dne 9. června 2004 č. 586 vláda schválila hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro rok 2005. Mezi činnostmi NNO, jejichž rozvoj budou ústřední orgány státní správy podporovat, byly zařazeny i ochrana přírody a krajiny, zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí, udržitelný rozvoj na regionální úrovni a podpora činnosti Horské služby ČR.

Z pohledu Ministerstva vnitra je střednědobým cílem činnosti odboru modernizace veřejné správy zpracování **Metodiky spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi** (NNO). Tento cíl vyplynul z předchozí činnosti a aplikace moderních metod, vycházejících i ze zahraničních zkušeností. MV nemá takový úkol uložen vládou ani zákonem, ale připravuje se na zpracování metodiky, pokud bude mít v následujícím období volné personální kapacity a pokud bude ze strany možných příjemců zájem.

Udržitelný rozvoj má za cíl i nová vláda **premiéra** Ing. Jiřího Paroubka. Z pohledu veřejné správy najdeme v **Programovém prohlášení vlády z května 2005** úkoly, které po jejich realizaci přispějí k naplnění již zmíněných principů.

Do budoucna lze předpokládat, že mimo jiné díky již zmíněnému projektu MV **Kvalita života v krajích** s názvem **Strategický benchmarking**, dojde k ověření stanovených kritérií a v důsledku ve spolupráci s představiteli samosprávných celků k dalšímu zlepšení kvality života občanů naší země. Přes nesporné úspěchy díky již uskutečněným změnám v přístupu řady obcí, měst a nyní i krajů, však nelze tvrdit, že veškeré snahy obcí a měst byly úspěšné. Tzn. nelze říci, že všude tam, kde započali s MA 21, naplnili princip dobré správy. Místní agenda 21 je však zcela jistě motivačním heslem, jehož cílem je co nejefektivnější výkon veřejné správy. Proto je třeba v podpoře takových aktivit nadále pokračovat.

Z pohledu Evropské unie

Význam občanské společnosti pro Evropskou komisi se odráží i ve strategických cílech 2005 – 2009. Předseda Evropské komise José Manuel Barroso vystoupil 10. února 2005 na plenárním zasedání Evropského hospodářského výboru, který na evropské úrovni zastupuje tzv. organizovanou občanskou společnost, a **představil hlavní strategické směry a priority** jím vedené Komise na nadcházejících 5 let, které na svém zasedání schválila začátkem února Evropská komise. Ve středu jeho pozornosti byla role občanské společnosti, kterou může sehrát v realizaci evropských politik tak, jak je nyní představila Evropská komise.

Hlavní Barrosovou zprávou byla **výzva najít odvalu k potřebným změnám a reformám evropských politik**. Barroso se zmínil o myšlence vytvořit tzv. **Partnerství pro obnovu Evropy, které musí zahrnovat i organizace občanské společnosti**. Prohlásil, že „...evropská politika se nedá dělat v Bruselu, hlavních

městech členských zemí EU, na úrovni ministerstev. Evropská myšlenka se musí realizovat v domácnostech, ve školách, podnicích, na univerzitách.“ V této souvislosti zmínil tři hlavní cíle tohoto nového přístupu, do kterého chce Komise zapojit i občanskou společnost:

1. Ratifikace Ústavy EU;
2. Příprava nového rozpočtu EU na období 2007 – 2013. Zde zdůraznil, že „*není možné mít více Evropy s méně penězi*“;
3. Mobilizace evropské veřejnosti a společnosti kolem evropské myšlenky. Zde chce Evropská komise zintenzívnit komunikaci se všemi zainteresovanými partnery včetně nevládních organizací, protože „*není možné jednat o nich (evropských občanech) bez nich*“.

V další části svého projevu se předseda Evropské komise vyslovil k jednotlivým cílům jeho Komise:

■ hlavním cílem pro EU se musí stát **evropská prosperita, hospodářský růst a vytváření nových pracovních příležitostí**

■ další cíle - **sociální soudržnost a udržitelný rozvoj** jsou stálými cíli Evropské unie a na této skutečnosti se nic nezmění ani během funkčního období současné Evropské komise.

Evropská komise proto na svém zasedání (15. 2. 2005) přijala dvě sdělení – jedno o upravené Sociální agendě obsahující střednědobé strategie v sociální oblasti a **druhé týkající se strategie udržitelného rozvoje**.

V tomto bodě svého vystoupení Barroso rovněž prohlásil, že jedním z hlavních principů EU byla, je a bude solidarita: „*Bez ní by EU nemohla existovat, tato solidarita se proto musí odrážet i v novém návrhu rozpočtu EU i v takových rozpočtových položkách, jako je rozvoj venkova nebo ochrana životního prostředí.*“

Závěrem předseda Komise označil oblast kultury za jednu z nejlepších cest seberealizace jednotlivců. „*Kultura není prostředkem sama v sobě, proto je velkou prioritou Evropské komise v nadcházejícím období.*“

Sedm témat pro výzkum

Vláda projednala na své schůzi dne 1. června 2005 návrh Rady pro výzkum a vývoj, obsahující sedm základních témat, kterými by se měl přednostně ubírat vědecký výzkum v České republice. Rada kabinetu doporučila **finančně podporovat především výzkum udržitelného rozvoje**, molekulární biologie, energetických zdrojů, materiálů, konkurenceschopnosti strojírenství, informační společnosti a bezpečnosti.

Členové Rady označili tyto tematické směry v důvodové zprávě za nejdůležitější pro vývoj konkurenceschopné ekonomiky a udržitelného rozvoje společnosti. Měla by na ně podle nich jít čtvrtina veřejných prostředků určených na vědu. Další finanční prostředky by měly jít na ostatní výzkumné záměry, grantové projekty, **výzkum pro potřeby státní správy** včetně resortního výzkumu, uvádí se ve zprávě.

**RNDr. Josef Postránecký,
náměstek ministra vnitra**

(z referátu na konferenci; zvýraznění textu autor, mezititulky a krácení textu redakce)

Co děláme pro TUR v Hodoníně

Prvním kontaktem našeho města s pojmem trvale udržitelný rozvoj byl vstup do Národní sítě Zdravých měst v roce 1999. Trvale udržitelný rozvoj, potažmo Místní agenda 21, je pro Národní síť ZM jedním ze základních principů.

Zdravé město Hodonín

V rámci projektu Zdravé město Hodonín jsme samozřejmě při vstupu do NSZM splnili základní podmínky – ustanovení politika a koordinátora Projektu Zdravé město a Místní agendy 21. Také jsme se začali aktivně zapojovat do společných kampaní (Den Země, Den bez aut – později Týden mobility, Dny zdraví, Dny bez úrazů atd.). Do organizování těchto kampaní se nám dařilo postupně vtahovat neziskové organizace. Dnes je již aktivní účast desítek neziskových organizací na kampaních samozřejmostí a vznikl tak přirozený prostor pro následnou komunikaci při tvorbě Plánu zdraví a kvality života v našem městě.

Projednávání s veřejností se v posledních letech stává v našem městě standardní záležitostí. Občané jsou aktivně zváni, aby se vyjadřovali k dílčím investicím, které se chystají v okolí jejich domovů – např. budování parkovišť, parků a v posledním roce např. hlavního náměstí TGM. Za jeden z těchto projektů jsme byli v roce 2004 oceněni 3. místem v soutěži O lidech s lidmi.

Deklarace Zdravého města

Na jaře roku 2002 zastupitelstvo města schválilo deklaraci Zdravého města Hodonína, v které mimo jiné přijalo následující závazky:

Činnost města podle Projektu Zdravé město Hodonín bude naplňovat mezinárodně uznávané kvalitní programy a doporučení v rámci rozvoje města, kterými jsou zejména: místní realizace cílů dokumentu Zdraví 21, místní akční plán zdraví a životního prostředí (LEHAP), Místní agenda 21.

Při vědomí důležitosti výše uvedených cílů se město rozhodlo, že jeho strategický rozvoj bude probíhat v kvalitě místní Agendy 21.

Od deklarací bývá dlouhá cesta k realizaci, ale některé kroky jsou již zmíněny výše, jako je participace občanů na dílčích rozhodnutích či tvorba Plánu zdraví a kvality života. Velkým úkolem stále zůstávalo, aby změny zasáhly celý úřad, aby byly systémové a aby se projeví ve vytvoření opravdu kvalitního strategického plánu rozvoje města, založeném na principech TUR.

Po posledních komunálních volbách přijala nově zvolená Rada města na jaře roku 2003 své Programové prohlášení na léta 2003 – 2006, v jehož preambuli je zakotveno:

Vypracujeme dlouhodobou koncepci rozvoje města za účasti občanů s respektováním principů trvale udržitelného rozvoje a statutu „zdravého“ a „lázeňského“ města.

Hledání cesty

Následující rok jsme zdánlivě přešlapovali na místě. Rok však byl vyplněn hledáním cesty, která by vedla k vytyčenému cíli a pokládali jsme si následující otázky:

- jak vytvořit kvalitní strategický plán?
- která firma umí vytvořit strategický plán nejlépe?
- která města již mají kvalitní strategický plán, podle kterého se město rozvíjí?
- co znamená: respektovat principy trvale udržitelného rozvoje v praxi života našeho města?

Velkým impulsem na naší cestě byla pomoc NSZM. Ta v rámci nových služeb nabídla v létě svým členským městům a obcím účast v projektu Strategické řízení (a plánování k udržitelnému rozvoji). Město Hodonín tuto nabídku z výše uvedených důvodů přijalo mezi prvními a nyní tento projekt v Hodoníně probíhá.

V rámci projektu mj. proběhlo třídní školení vedení města a vedoucích odborů v metodě logického rámce, byla nastíněna nutnost plánování rozvoje města a systematických změn v jeho řízení. Také byli všichni seznámeni s principy trvale udržitelného rozvoje. Toto vstupní školení všechny zúčastněné nadchlo a dobře nastartovalo k tvorbě strategického plánu města.

Druhá etapa a praktické problémy

Druhou etapou projektu bylo posouzení stávajících koncepčních dokumentů města expertní skupinou z hlediska zásad udržitelného rozvoje. Některá doporučení expertů pro naše město jsou poměrně jasná: například snižování energetické náročnosti budov, využívání alternativních zdrojů energie, třídění odpadu, řešení dešťových vod, investice do lidských zdrojů, atd.

Některé problémy se však z hlediska TUR posuzují velmi obtížně, např.:

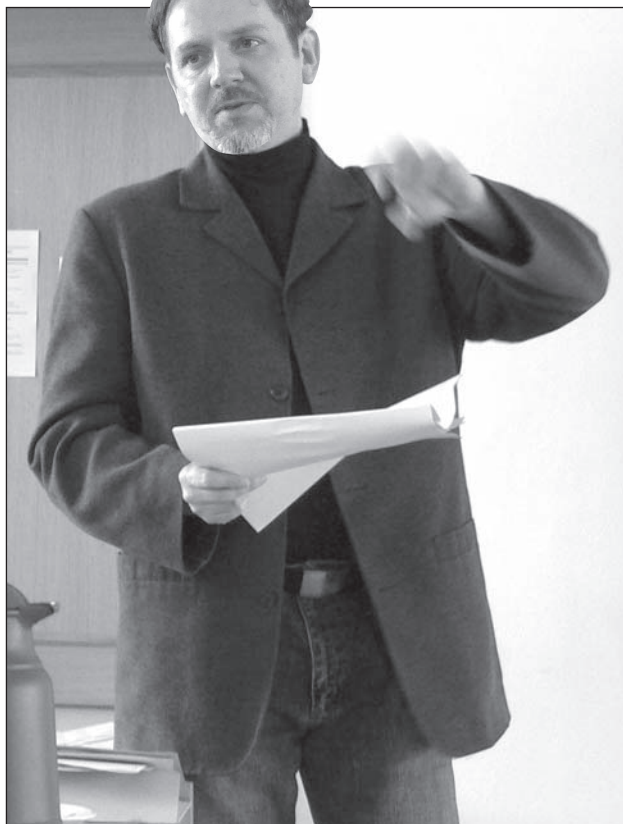
▪ upřednostňování využívání „brownfields“ před budováním „greenfields“ – těžko se dodržuje toto doporučení v situaci, kdy stávající majitelé „brownfields“ očekávají za své areály velké peníze (např. od obchodních řetězců) a nechťejí je prodat městu za únosnou částku. Město zároveň bojuje s nezaměstnaností kolem 16 % a snaží se získat nové investory za „každou cenu“ – i cenu budování nových průmyslových zón. Který pilíř je v takové chvíli důležitější a jak se to měří???

▪ omezování automobilové dopravy v centru města – opět dilema mezi zlepšením životního prostředí a tlakem místních obchodníků, kteří již tak trpí budováním nových super a hypermarketů a argumentuje se „vyměněním“ středu města.

Nyní již začal proces tvorby strategického plánu (analýzy, priority, propojení s Plánem zdraví), do kterého chceme zapojit co nejširší okruh zájmových skupin i jednotlivých obyvatel. Věřím, že tak vznikne do poloviny příštího roku kvalitní, živý, udržitelný, partnerský strategický plán, resp. systém strategického plánování, podle kterého se bude město Hodonín úspěšně udržitelně rozvíjet v dalších letech.

**Mgr. Ladislav Ambrozek,
místostarosta Hodonína**

Peníze z veřejných zdrojů musí zohledňovat kritérium udržitelného rozvoje



Rozhovor Antonína Tyma s ředitelem Národní sítě Zdravých měst Petrem Švecem

nost strategicky řídit. ČR má mnoho strategií a plánovací dokumentace a řekl bych, že jsme v tomto smyslu srovnatelní s ostatními státy EU. Problém je spíše v tom, jestli jde o dokumenty „živé“, jestli splňují kritéria a principy UR a hlavně, jak se s nimi pracuje v běžné praxi na půdě úřadů a zastupitelstev. Myslím, že to je naší slabinou, neboť podle našich zkušeností pouze kolem 30 % zmiňované plánovací dokumentace je skutečně živých, a to je ještě optimistický odhad.

Druhou věcí je, jak spolu vlastně plánovací dokumentace v jednotlivých územích, například krajů nebo měst v ČR, souvisí, jak na sebe navzájem navazují, jak se funkčně doplňují a jak zapadají do celkových rámců UR. Propojení koncepcí bývá velký problém, většinou si každý odbor vytvoří vlastní koncepci bez ohledu na to, jaký je celkový strategický záměr. To jsou všechno chyby víceméně konstrukce strategického řízení.

Velký problém je rovněž v lidských kapacitách, neboť pro strategické řízení nemáme proškolené úředníky a bohužel nevidíme ani ochotu se v této oblasti nějak dále systémově vzdělávat. Jde o věci, bez kterých se UR do praxe implementovat nedá, protože jednotlivými dílčími koncepcemi UR nelze dosáhnout. Je tudíž potřeba problematiku nahlížet z celostního pohledu. Hodně s tím souvisí také otázka standardizace, která byla na konferenci dlouze diskutována a zazněla potřeba po jejím zavedení. Důvod je nasnadě. Pohledy na UR a jeho obsah - tedy co vlastně tento pojem znamená - a na to, co ještě je UR a co už není a jak ho změřit v jednotlivých oblastech, se totiž mezi odbornou i laickou veřejností významně liší. Bez standardizace a bez kvality strategického řízení mohou velmi jednoduše vyvstat pochybnosti o tom, a zde se vracím k první otázce, zda finance plynoucí do systému, který není standardizován ve smyslu UR a který postrádá kvalitní strategické řízení, jsou vůbec investovány v intencích UR.

Mohl byste uvést konkrétní příklad propojení finančních zdrojů a UR?

Zde bych se vrátil k evropským zdrojům a upozornil na zajímavý postup v kraji Vysočina, který jako první vstoupil do NSZM (druhým krajským členem je Zlínský kraj). Kraje mají velkou příležitost získat významné finanční dotace v rámci Společného regionálního operačního programu (SROP), který je zaměřen na čerpání zdrojů z fondů EU v letech 2007 – 2013 a který představuje zřejmě poslední velké peníze, které přijdou do ČR z EU. My bychom byli rádi, aby členové NSZM tyto finanční zdroje využívali v souladu s principy UR, respektive je investovali do projektů, jež splňují kritéria UR. Kraj Vysočina nyní v každé obci s pověřenou působností III. stupně, kterých je 15, realizuje s naší pomocí sérii veřejných setkání, jejichž cílem je nalézt nové náměty na projekty – musí se jednat o partnerství mezi municipalitou, neziskovými organizacemi, privátním sektorem a veřejností. To je myslím nadstandardně dobrý

Jaký význam přisuzujete veřejné správě při prosazování udržitelného rozvoje (UR) v praxi?

Odvola bych se na to, co na konferenci „Udržitelný rozvoj – příležitost pro spolupráci“ zaznělo z úst náměstka ministra vnitra pro veřejnou správu RNDr. Josefa Postráneckého, že kvalitní veřejná správa je podmínkou UR a UR je nedílnou součástí kvalitní veřejné správy. Dává to logiku, nelze totiž uplatňovat tak rozsáhlou koncepční oblast, jakou UR bezesporu je, bez součinnosti všech možných resortů, odborů úřadů, atd. a bez strategického rozvoje jako takového. Kvalita veřejné správy tedy hraje v tomto procesu významnou roli. Nicméně, pokud chceme prakticky pohlížet na UR a jeho uplatňování, pak se také musíme zabývat otázkami veřejných rozpočtů a zdrojů z fondů Evropské unie (EU), které by měly být vkládány pouze do takových projektů, jež podporují a jsou v souladu s UR. O takový přístup se snaží jak Národní síť Zdravých měst (NSZM), tak Rada vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR), ve které NSZM rovněž působí. Myslím si, že se jedná o účinnou a pragmatickou cestu, kterou by se Česká republika měla vydat. Jsem přesvědčen, že pokud se budou peníze z veřejných zdrojů rozdělovat bez toho, aniž by zohledňovaly kritérium udržitelného rozvoje, pak zcela jistě nepůjde o dobré vynakládání peněz daňových poplatníků.

Jaké jsou podle vás hlavní překážky v prosazování UR v ČR?

Překážky prosazování UR se určitě dají rozdělit do několika úrovní. Dá se říci, že problémem, který vidíme v každodenním fungování veřejné správy, je právě schop-

postup na současné poměry existující v ČR na úrovni kraje a příklad dobré praxe, jež je spojena s významnými zdroji.

Jakou roli mají Zdravá města, obce a regiony ve vztahu k UR a v čem spatřujete jejich hlavní přínos?

Snažíme se, aby asociace Zdravých měst, obcí a regionů byla tím ukázkovým příkladem, že UR je možný a že lze jeho principy uplatňovat v praxi. Není to jednoduché, narážíme na úplně stejné problémy jako všechna ostatní města, obce a regiony, nicméně se je snažíme systematicky řešit. Například nabízíme vzdělávání našim členům – nyní právě probíhá velký projekt financovaný ze Státního fondu životního prostředí zaměřený na tři desítky měst, obcí a regionů, které se mají během tří let dostat na lepší úroveň strategického řízení k UR. Jedná se o projekt, který zasahuje napříč celým úřadem v dané municipalitě, dává dohromady místní tým, který se učí strategicky řídit.

Naše asociace s sebou zároveň přináší řadu důležitých praktických informací o UR a o možnostech jeho uplatňování v konkrétním místě. Součástí projektu jsou také expertní posouzení a diskuse s místním týmem a dalšími partnery v rámci místní Agendy 21 o tom, jakým způsobem dosáhnout UR. Aktivní přístup asociace a nabídka služeb a projektů pro členy je však jen jednou z mnoha našich aktivit. Jako další mohu jmenovat například kooperaci s celou řadou odborných partnerů, kteří nám nabízejí různé formy spolupráce na zajímavých projektech.

Jsem velmi rád, že Zdravá města začínají být vnímána jako určitá laboratoř, ve které je možné na velice dobře připravené půdě zkoušet různé novinky v ČR. Jednou

z takových novinek, kterou bych chtěl uvést jako příklad, je projekt Evropské komise „Společné evropské indikátory udržitelného rozvoje“, tzv. ECI (European Common Indicators), které jsme ve spolupráci se sdružením TIMUR (Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj) zaváděli v několika členských městech v minulém roce a jež sloužily jako pilotní ukázka pro další municipality. Propagovali jsme je na deseti seminářích po celé ČR. V tomto směru si myslíme, že Zdravá města mohou ukázat dobrou praxi a příklady dobré praxe, a to je jedním z hlavních cílů našeho úsilí. Tyto příklady a další informace se snažíme systematicky shromažďovat za pomoci moderních informačních technologií. Proto nyní, za podpory Ministerstva životního prostředí v rámci Opatření 4.2 Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů, připravujeme rozsáhlý internetový informační systém, který bude zaměřen na příklady dobré praxe. Jedná se o nástroj strategického řízení, který nazýváme DataPlán. V současnosti je testován našimi členy. V podstatě jde o prostředí, ve kterém se potká veškerá strategická dokumentace v rámci databáze přístupné přes internet, kde jsou informace dostupné pro všechny zájemce, jak pro úředníky, tak i veřejnost. Tímto způsobem lze jednak provázat souvislosti, ale především sem lze komplexně zakomponovat indikátory, finanční náročnost jednotlivých opatření, souvztažnost s expertními doporučeními a hlavně příklady dobré praxe z různých oblastí. Myslíme si, že jde o efektivní způsob jak uplatňovat UR, který si lze změřit jak z finančního hlediska, tak pomocí indikátorů, které monitorují jeho stav, což považujeme za dobrou cestu.

Děkuji za rozhovor.

• • • • •

Ekologie a konkurenceschopnost ČR

aneb je udržitelný rozvoj rizikem anebo historickou příležitostí ?

Již více než rok jsme svědky velmi intenzivní snahy zejména představitelů některých průmyslových svazů a některých vládních představitelů o omezení právních předpisů v oblasti životního prostředí. Z tvrzení těchto představitelů se dozvídáme, že české ekologické zákony snižují konkurenceschopnost, jsou rizikem ekonomického rozvoje, že české právní předpisy jdou nad rámec směrnic EU a jsou údajně přísnější než předpisy v Rakousku či Švýcarsku.

Protože právě tato situace, v níž se ČR ocitla, je klíčová pro další směřování udržitelného rozvoje (UR) u nás a pro rozvoj moderních technologií, dovoluji pozastavit se nad tímto tématem podrobněji.

1. Ekologie brání ekonomickému rozvoji v ČR a snižuje konkurenceschopnost

Pokud se člověk zamyslí nad těmito výroky, zarazí jej hned několik věcí. Jednou z nich je to, že tlak proti environmentálnímu pilíři UR přichází v období, kdy právě průmysl a ekonomika v ČR již několik let kontinuálně rostou a v posledním více než roce dokonce velmi intenzivně. **Ekonomické statistiky i představitelé ekonomických resortů opakovaně informují o nových rekordech národního hospodářství a o tom, že ČR patří mezi nejúspěšnější země z deseti nových států EU.** V zemi se staví nejvíce dálnic v historii,

aktuálně je rozestavěno šest dálnic o délce více než 100 km, výroba v průmyslových podnicích výrazně roste, české firmy vyváží nejvíce zboží v historii, v roce 2004 vývoz rekordně meziročně vzrostl o 24 % a dosáhl hodnoty 1697 miliard Kč, absolutní většina, 87 % zboží, se přitom vyváží na náročný evropský trh. V získávání zahraničních investorů patříme k nejúspěšnějším zemím Evropy a stavební výroba má v historii ČR rovněž rekordní růst. Loni se meziročně zvýšila asi o 10 %. Bytová výstavba výrazně roste a v roce 2004 se v ČR dokončilo rekordních 32 000 bytů... Pro letošní rok česká ekonomika počítá s dalším výrazným růstem HDP, dokonce až o 4,5 %.

V souvislosti s rekordní výrobou a vývozem českého zboží ministr průmyslu nedávno uvedl: „Se zeměmi Evropské unie máme loňský rok přebytek 219 miliard korun, což je důkazem naší konkurenceschopnosti.“

Ve světle těchto faktů působí prohlášení, že ekologie brání ekonomickému rozvoji a snižuje konkurenceschopnost, rozpačité až nedůvěryhodné. **Podívané-li se naopak na fakta v oblasti životního prostředí ČR, není důvod k velkému optimismu.** Skutečností je, že opatření z 90. let, velké investice průmyslu i státu a propad průmyslové výroby výrazně zlepšila alarmující stav ovzduší a vody z období komunistické totality. Tato opatření hasila největší ohnisko požáru, ale nemohou sloužit jako alibi k tomu, že tím je environmentální pilíř UR dostatečně naplněn.

V souvislosti s proměnou naší společnosti změnilly také problémy životního prostředí svoji podobu, jsou často skrytější, ale stále závažné. Problémem už není nekontrolované množství škodlivin z komínů elektráren a továren a extrémní znečištění řek, ale masivní a rostoucí spotřeba výrobků, které jsou často environmentálně méně příznivé v porovnání s alternativami, stále se zvyšující automobilová doprava, ale také rozrůstající se zástavba krajiny. Vážným problémem je používání nebezpečných chemikálií ve výrobcích běžné spotřeby a používání obrovského množství různých chemických látek, aniž by byly známy jejich účinky na lidské zdraví a na životní prostředí. Stále častější zprávy o výskytu toxických látek ve vzorcích lidské krve či tuku, ale i v obyčejném prachu v domácnosti nebo v kanceláři a ve výrobcích, jsou vážným varováním. Množství odpadů v obcích a městech narůstá, na obyvatele připadá nyní průměrně 450 kg komunálního odpadu, ale jen malou část třídíme a recyklujeme. Zato znečištění krajiny a přírody pohozenými odpady je takřka všudypřítomné. Znečištění vod je na mnoha místech stále vysoké, v zemědělství opět roste spotřeba pesticidů a umělých hnojiv a česká ekonomika spotřebovává v přepočtu na jednotku produkce příliš velké množství energie a surovin. Vážně se uvažuje o rozšíření těžby uhlí a další devastaci obcí a krajiny, ačkoliv ČR patří v evropském měřítku k rekordmanům v plýtvání s energií, v produkci emisí oxidu uhličitého, hlavního skleníkového plynu, a množství emisí oxidu siřičitého výrazně převyšují průměr původních zemí EU (EU 15)...

Sečteno a podtrženo: **Česká republika spotřebovává ročně větší množství přírodních zdrojů, než jaká je zdrojová kapacita našeho území.** Indikátorem pro měření této nadspotřeby je tzv. „ekologická stopa“, která přepočítává spotřebované zdroje na množství půdy a vodních ploch nutných k jejich vyprodukování a k asimilaci odpadů. Podle zprávy Světového fondu pro přírodu z roku 2002 je průměrná velikost ekologické stopy na jednoho obyvatele ČR 4,8 hektaru. Znamená to, že průměrný obyvatele ČR potřebuje k uspokojení potřeb 4,8 ha země, což je více než dvojnásobek dostupné kapacity naší země. Znamená to také, že žijeme na ekologický dluh a vytváříme ekologický deficit, který kompenzujeme dovozem biokapacity (zdrojů) ze zahraničí.

Na cestě k UR naší společnosti jsme sice ušli významný kus, ale k dosažení cíle máme ještě hodně daleko. A přitom nejde „jen“ o zdroje a o přírodu. **Znečištění má významný vliv také na naše zdraví a na kvalitu našeho života.** Nedávná studie EU např. ukázala, že znečištění ovzduší má na svědomí 7 x více životů než dopravní nehody na evropských silnicích. Emise zejména z továren a automobilů každoročně zapříčiní smrt 310 tisíc občanů zemí EU. Znečištění ovzduší snižuje délku života průměrného Evropana o de-

vět měsíců. Mezi nejvíce znečištěné oblasti patří také země střední Evropy. Aktuální studie Státního zdravotního ústavu a Centra pracovního lékařství zase uvádí, že přibližně jedna ze tří přiznaných nemocí z povolání v Evropě je spojena s účinkem chemické látky. Působení chemikálií je častější příčinou úmrtí než pracovní úrazy. A v souvislosti s přijímáním nové legislativy v oblasti chemických látek nedávno evropský komisař pro životní prostředí Stavros Dimas uvedl: „Náklady na léčení lidí rok od roku stoupají a namátkové průzkumy ukázaly, že mnoho alergií a dalších nemocí vzniká jako reakce na chemikálie ve zboží, které je kolem nás.“

2. Ekologie a udržitelná spotřeba a výroba je výzvou a ekonomickou příležitostí země

Aktivní opatření v oblasti životního prostředí mají významný pozitivní rozměr pro společnost. Nejen, že investice dále sníží znečištění ovzduší, vody a krajiny, nejen, že zlepší zdravotní stav obyvatel a zvýší kvalitu života, ale povedou také k výraznému rozvoji nového podnikatelského odvětví, vývoji a aplikaci nových a vysoce efektivních technologií a k tvorbě významného množství nových pracovních míst.

To potvrzují vyjádření mnoha uznávaných osobností, ale i praktické zkušenosti z řady zemí. Např. bývalý nizozemský premiér Wim Kok, jenž vedl skupinu odborníků, kteří nedávno vyhodnocovali tzv. Lisabonskou strategii, uvedl, že environmentální citlivost je důležitá konkurenční výhoda Evropy, podněcuje vznik technologií pro snižování materiálových a energetických nákladů, podněcuje rozvoj inovativní společnosti a „nelze podmiňovat konkurenceschopnost tím, že se ustoupí v environmentálních požadavcích“.

Udržitelný rozvoj je pro průmyslový sektor výzvou a příležitostí pro nové podnikatelské aktivity. Je výzvou k inovacím a k vysoce efektivní a bezpečné produkci a příležitostí k rozvoji nových podnikatelských oborů založených na ochraně životního prostředí (tzv. zelená ekonomika).

V rámci UR je zapotřebí, aby proces významné pozitivní přeměny společnosti k udržitelnosti pokračoval. **Tato cesta a přeměna společnosti je výrazně patrná zemích EU 15.** Evropská unie si uvědomuje nutnost těchto kroků. Prokazuje to jak ve své legislativě a ve svých cílech, tak ve stále rostoucím uvědomění svých spotřebitelů, kteří preferují ekologicky šetrné výrobky, a rovněž v přeměně průmyslového sektoru, který se zaměřuje na snižování celkové environmentální náročnosti a na rozvoj nových průmyslových odvětví a oborů na bázi zelené ekonomiky. Produkce založená na ohleduplnosti k životnímu prostředí se stává konkurenční výhodou. **Zásadní přitom je, že tato přeměna neznamená ekonomický propad, konkurenční nevýhodu, zákaz spotřeby či svícení loučemi.**

Konkrétním příkladem je ekologické zemědělství, které je alternativním způsobem hospodaření s půdou a krajinou proti doposud široce uplatňovanému intenzivnímu zemědělství a garantuje výrobu vysoce kvalitních potravin. Produkty ekologického zemědělství (tzv. biopotraviny) se v EU 15 stávají nejrychleji rostoucím trhem v potravinářství, který jen v roce 2002 dosáhl velikosti 15 mld EUR (450 mld. korun). Předpokládá se, že do roku 2007 se trh s biopotravinami v EU 15 zvýší na 40 mld EUR (1200 mld. Kč), jen ve Velké Británii se očekává nárůst o dalších 75 %...

Významným sektorem je oblast třídění odpadů a jejich recyklace. Použité a dosloužilé výrobky jsou totiž chápány jako hodnotné suroviny, které jsou vstupním zdrojem pro průmysl a slouží k výrobě nových a kvalitních výrobků. Vytríděné suroviny mají nezastupitelnou úlohu pro důležitý cíl – snížit závislost naší společnosti na primárních přírodních zdrojích a snížit vyčerpávání těchto zdrojů. Například Německo a Rakousko již dosáhly toho, že z celkového množství komunálních odpadů je občany 50 % tříděno a dále zpracováváno.

Dalším příkladem moderního a perspektivního průmyslového odvětví je výroba energie z obnovitelných zdrojů (OZE). V EU 15 je tento sektor jednou z nejrychleji se rozvíjejících průmyslových oblastí vůbec a evropský energetický průmysl obnovitelných zdrojů představuje vrchol světového vývoje technologií v tomto odvětví. Teplárny na biomasu, kogenerační jednotky na bioplyn, velké větrné elektrárny, fotovoltaické farmy, ale i instalace solárních kolektorů v občanském sektoru se rozvíjejí v Německu, Rakousku, Dánsku, Velké Británii, Španělsku apod. Představují velký obchodní a finanční trh, který každoročně dramaticky roste. Např. v roce 2003 se v EU 15 použití bioplynu meziročně zvýšilo o 7,3 %, celková kapacita větrné energie vzrostla o 23 % a produkce solární elektřiny narostla o 43 %. V sousedním Německu dokonce v roce 2004 meziročně vzrostl prodej solárních panelů o 130 %. Výroba čisté energie z OZE se stala velmi důležitá také z hlediska zaměstnanosti. Pouze v Německu pracuje ve větrné energetice asi 60 000 lidí, solární systémy zaměstnávají na 30 000 lidí a celkově v této zemi sektor OZE dává práci 130 000 lidí. Zaměstnává tak více lidí než jaderný a uhelný průmysl dohromady.

Rozvoj a éra těchto i dalších oborů zelené ekonomiky by ale neměl končit na českých hranicích, jako tomu bylo doposud. Také pro ČR nabízejí významné ekonomické, environmentální a pracovní příležitosti a jejich velký potenciál je zatím nevyčerpán. Např. v případě OZE se předpokládá, že vytvoření stabilního a atraktivního prostředí v této oblasti umožní v nejbližších letech realizovat podnikatelské projekty v hodnotě několika desítek miliard korun, zajistí tisíce pracovních příležitostí, podstatně zvýší výrobu čisté energie a zlepší stav životního prostředí. Rozvoj OZE je již dnes zdrojem významných investic a nových pracovních míst. Japonská firma Kyocera hodlá vybudovat v průmyslové zóně v Kadani podnik na výrobu solárních kolektorů a článků za 200 mil. korun a zaměstnat až 150 lidí. Podobně německý výrobce solárních systémů, společnost RWE Schott Solar, zamýšlí vybudovat ve Valašském Meziříčí nový závod na výrobu solárních modulů za 600 mil. Kč. Celkem má vzniknout téměř 300 nových pracovních míst.

3. Je ekologie opravdu překážkou konkurenceschopnosti ?

Odhaduje se, že náklady v oblasti životního prostředí v souvislosti s plněním směrnic EU budou v letech 2000 – 2010 činit 285 miliard Kč. Právě tyto náklady a související právní předpisy jsou zdůrazňovány jako brzda ekonomického rozvoje země. Ale je tomu tak skutečně ?

Jedny z největších investic jsou v oblasti ochrany vod, kdy obce a města musí do roku 2010 investovat do výstavby a modernizace čistíren a kanalizačních sítí asi 75 miliard Kč. Pokud chceme objektivně vyhodnotit tuto situaci, je třeba uvést, že **naplněním těchto opatření dojde nejen k významnému zlepšení stavu životního**

prostředí, ale oněch 75 miliard je také obrovskou příležitostí pro další rozvoj zejména stavební výroby a příspěvek k růstu české ekonomiky. Prezident Svazu podnikatelů ve stavebnictví v této souvislosti uvedl, že tahouny odvětví jsou nově také ekologické stavby, spolufinancované z prostředků EU. A tady je další zajímavý rozměr nákladů v oblasti životního prostředí. **ČR má možnost čerpat v letech 2004 – 2006 desítky miliard Kč na významné projekty dotace z fondů EU, kde jednou z hlavních priorit je právě životní prostředí.** Po roce 2007 se navíc předpokládá dramatický nárůst těchto zdrojů. Za rok, který uplynul od vstupu do EU, získala ČR z fondů EU 7,4 miliardy korun dotací na ekologii a větší na směřovala na výstavbu čistíren a kanalizací. Největší objem dotací byl z Fondu soudržnosti, u kterého se objem prostředků do životního prostředí v ČR odhaduje na 197 miliard korun v letech 2007 – 2013 !

Faktem je jistě i to, že se legislativa v oblasti životního prostředí podílí na celkové nadměrné administrativní a procesní zátěži v této zemi, kterou ovšem trpí české právo jako celek. A tuto nadměrnou zátěž je zapotřebí v oprávněných případech neodkladně odstranit. Ovšem věcná opatření v ekologických právních předpisech na snížení znečištění a zavádění moderních technologií jsou přínosná.

Hlavní překážkou konkurenceschopnosti ČR jsou jiné problémy, zejména alarmující energetická a materiálová náročnost české ekonomiky a příliš vysoké zdanění lidské práce, které patří vůbec k nejvyšším v Evropě. „Česká republika dosud spotřebovává, vzhledem k výši vytvářeného HDP, více primárních zdrojů energie i elektřiny, než je objektivně nutné. **Přes dosažený pokrok jsou energetická i elektroenergetická náročnost tvorby HDP v ČR stále téměř dvojnásobné vůči průměru zemí EU.** Vysokou energetickou náročnost vykazují především doprava, průmysl a stavebnictví.“ Citace ze Státní energetické koncepce ČR trefně pojmenovává jeden z největších problémů české ekonomiky. Česká ekonomika navíc vykazuje vysokou náročnost na spotřebu přírodních surovin. Celkové materiálové požadavky ČR, včetně hlušiny z těžby a paliva na přepravu dováženého zboží, činí při přepočtu na obyvatele alarmujících 66 tun ročně. Přímá materiálová spotřeba pak dosahuje 22 tun na obyvatele. **Ještě více alarmující je ovšem skutečnost, že materiálová produktivita české ekonomiky dalece zaostává za EU 15 a je velmi málo efektivní. V porovnání s průměrem EU 15 dosahuje pouze sedminy materiálové produktivity: zatímco ČR vyrobí z tuny suroviny pouze 185 EUR HDP, EU 15 vyrobí ze stejného množství materiálu cca 1150 EUR HDP!**

O těchto zásadních problémech se přitom diskutuje a jedná podstatně méně než o ekologii. A asi marně bychom někde hledali statistické vyjádření, kolik zbytečných miliard Kč stojí českou ekonomiku každoročně toto alarmující plýtvání energií a surovinami. A přitom jsou to právě ekologická opatření, která požadují moderní technologie a postupy za účelem snižování materiálové a energetické náročnosti a dosažení větší konkurenceschopnosti české ekonomiky.

Ondřej Bačík.

**Český institut pro integraci EU,
předseda Ekologické sekce**

o.bacik@naseevropa.cz

Z PROHLÁŠENÍ ÚČASTNÍKŮ KONFERENCE

Udržitelný rozvoj – příležitost pro spolupráci



Přínosem konference byl především její příspěvek ke komunikaci mezi různými skupinami společnosti v otázkách udržitelného rozvoje. Z diskuse je patrné, že udržitelný rozvoj jako koncept dalšího vývoje společnosti není chápán jednotně, také očekávání jsou různá. Mnohdy je udržitelný rozvoj veřejností zaměřován s ochranou životního prostředí. Udržitelný rozvoj je ovšem chápán jako rozvoj opírající se o tři pilíře: ekonomický, sociální a environmentální. Účastníci konference zdůrazňovali důležitost demokracie, jako základního předpokladu pro možné uplatňování udržitelného rozvoje a důležitost procesu, při kterém dochází k jeho naplňování.

Ukázalo se, že pro důslednější aplikaci principů udržitelného rozvoje a hlavně pro jeho pochopení širší veřejností je nutné pokračovat v debatě o cestách, které povedou k rozvoji šetrnému k životnímu prostředí a solidárnímu ke všem sociálním skupinám i příštím generacím. Na tom se shodli zástupci všech tří sektorů (veřejné správy, podnikatelské sféry, nevládních organizací).

Shoda panuje i v tom, že naplňování udržitelného rozvoje je možné pouze na základě široké diskuse založené na účasti všech skupin společnosti. Otázka procesu je stejně důležitá jako cíl. Záleží na tom, jakým způsobem je zajištěno vzdělávání a výchova, jak se veřejnost může účastnit rozhodovacích procesů, jakým způsobem jsou vytvářeny podmínky pro podnikání apod. Diskuse o způsobech naplňování udržitelného rozvoje se musí dále prohlubovat. Jejím východiskem mohou být lidské hodnoty a vliv jejich uplatňování na kvalitu života, která je možným společným východiskem úvah všech zájmových skupin.

Prosazování a uskutečňování udržitelného rozvoje závisí

hlavně na tom, jak se optimálně podaří skloubit následující oblasti:

- šetrné technologie (též ve spojení s vědou a výzkumem)
- legislativní rámec (zástupci podnikatelské sféry upozornili na to, že logika zákonů je někdy protichůdná)
- daňová správa (naléhavá potřeba ekologické daňové reformy)
- vzdělávání, výchova a osvěta veřejnosti
- kvalita veřejné správy jako podmínka pro možné naplnění udržitelného rozvoje (dotační a investiční politika státu se musí řídit principy udržitelného rozvoje a zapojení veřejnosti)
- partnerství a spolupráce by měly být hlavním přístupem při naplňování udržitelného rozvoje

Za nejdůležitější kroky směřující k udržitelnému rozvoji v České republice považují účastníci konference:

Urychlení ekologické daňové reformy, která bude výnosově neutrální a dále nezatíží občany a firmy, ale přese daňovou zátěž z pracovní síly na energie a suroviny. Dalším důležitým krokem je změna pravidel pro čerpání státních finančních prostředků respektující principy udržitelného rozvoje a účast veřejnosti, včetně změny administrativních pravidel pro efektivní čerpání prostředků ze státního rozpočtu.

Podporu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty zaměřené na udržitelný rozvoj a formování hodnot, které jsou s ním slučitelné. Ve vzdělávání je důležitý systémový přístup v oblasti udržitelné spotřeby a výroby. V neposlední řadě doplnění systému vzdělávání pracovníků veřejné správy zahrnující vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje, místních Agend 21 a technik a procesů zapojení veřejnosti a integraci principů udržitelnosti do stávajících vzdělávacích programů.

Vytváření takových rámcových podmínek podnikání, které budou podporovat integraci principů udržitelného rozvoje do systému výroby a spotřeby a které budou odměňovat podniky realizující dobrovolné aktivity v této oblasti nad rámec povinných standardů. Vytváření těchto podmínek úzce souvisí se dvěma předešlými body. Vytvořit takový legislativní a daňový rámec, který by umožnil rychlé zavádění moderních technologií do praxe a větší podporu vědy a výzkumu.

Konkrétní příklady „udržitelného“ přístupu při fungování veřejné správy. Dále prosazovat, aby se veřejná správa při svém provozu řídila kritérii udržitelného rozvoje. V této souvislosti je vhodné vypracovat jasné standardy a pravidla specifikující možnosti „udržitelného“ jednání veřejné správy. Při realizaci projektů financovaných z veřejných prostředků vyžadovat naplňování definovaných principů udržitelnosti a dále zapojení veřejnosti podle principů místní Agendy 21.

Udržitelný rozvoj vyžaduje hlubší pochopení širších dopadů našich rozhodnutí, tolerantní diskusi o formách, jak k němu dospět, a kromě slov více než co jiného potřebuje činy. Udržitelný rozvoj se týká nás všech. Udržitelný rozvoj je moderní vizí pro českou ekonomiku i výzvou třetího tisíciletí. Přijmeme ji a spolupracujeme na jejím naplnění.

Informace o zasedání Rady EU pro životní prostředí ze dne 24. června 2005 v Lucemburku

Dne 24. června 2005 se uskutečnilo řádné zasedání Rady EU pro životní prostředí, kterého se zúčastnila delegace ČR vedená ministrem životního prostředí RNDr. Liborem Ambrozem.

Na programu zasedání byla tato hlavní témata:

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně podzemních vod - Politická shoda

Návrh směrnice o ochraně podzemních vod předložila Evropská komise v září 2003 v návaznosti na článek 17 Rámcové směrnice o vodách, podle kterého má Evropský Parlament a Rada EU přijmout na základě návrhu Evropské komise specifická opatření k prevenci a omezení vývoje znečištění podzemních vod definováním společných kritérií pro dobrý chemický stav a trendy jakosti podzemních vod. Směrnice se označuje také jako dceřiná směrnice o podzemních vodách. Návrh směrnice definuje: kritéria pro hodnocení dobrého chemického stavu podzemních vod; kritéria pro identifikaci významných a trvalých vzestupných trendů a definici počátečních bodů zvratu trendů. Směrnice také ukládá členským státům povinnost přijmout opatření k prevenci nebo omezení nepřímého vypouštění znečišťujících látek do podzemních vod – přímé vypouštění není povoleno.

Na zasedání Rady EU pro ŽP předložilo Předsednictví kompromisní návrh, na základě kterého by mimo jiné standardy kvality a prahové hodnoty pro znečišťující látky byly stanoveny členskými státy na národní úrovni. Na úrovni Společenství by byly stanoveny jen standardy převzaté z jiných právních předpisů ES (příloha I).

Komisař pro životní prostředí Stavros Dimas ve svém vystoupení ocenil vylepšení původního návrhu Evropské komise. Zdůraznil, že nejsou k dispozici vědecké studie o kvalitě, standardech a stavu vody v různých částech Evropské unie a upozornil v této souvislosti na velké finanční břemeno. Podtrhl potřebu maximálního souladu implementace Rámcové směrnice o vodách, směrnice o dusičnanech a směrnice o pitných vodách. Do návrhu textu směrnice navrhl vložit vysvětlení, že standardy mohou být stanoveny členskými státy i na komunitární úrovni.

Na základě připomínek a návrhů členských států vznesených během diskuse na zasedání Rady připravilo Předsednictví kompromisní text znění návrhu směrnice. Tomuto kompromisnímu návrhu vyjádřilo podporu mimo jiné Rakousko, Slovensko, Finsko, Polsko či Francie. Proti bylo Švédsko, Německo, Maďarsko a Itálie. Vzhledem k tomu, že pro návrh směrnice byla kvalifikovaná většina států, **politické shody bylo dosaženo**. Návrh směrnice o ochraně podzemních vod bude nyní předložen Evropskému parlamentu a Radě do druhého



čtení. Konečné přijetí směrnice se předpokládá pravděpodobně v roce 2007.

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o vybudování prostorové informační infrastruktury ve Společenství (INSPIRE) - Politická shoda

Návrh směrnice o vybudování prostorové informační infrastruktury ve Společenství (INSPIRE) byl schválen Evropskou komisí 23. července 2004. Navrhovaná směrnice vytváří právní rámec pro vybudování evropské prostorové informační infrastruktury, která bude sloužit pro účely přípravy, uplatňování, sledování a hodnocení politik Společenství na všech úrovních a pro poskytování veřejných informací. Hlavním cílem je poskytnout větší množství lepších prostorových dat pro vytváření a uplatňování politik Společenství na všech úrovních členských států. Iniciativa INSPIRE se zaměřuje na politiku životního prostředí (soustřeďuje se na informace potřebné ke sledování a zlepšování stavu životního prostředí včetně ovzduší, vody, půdy a krajiny), čímž však není dotčena možnost jejího rozšíření do jiných odvětví, jako jsou zemědělství, doprava a energetika.

Navrhovaná směrnice vychází z existujících datových zdrojů, které jsou již v členských státech zavedeny, a umožňuje, aby tyto systémy mohly pracovat ve vzájemné synergii jako součást prostorové informační infrastruktury v Evropském společenství. Vytváří koordinací mechanismus potřebný k fungování infrastruktury na evropské úrovni. V oblasti harmonizace bude INSPIRE upravovat pouze aspekty potřebné k dosažení přeshraniční a mezioborové soudržnosti prostorových dat (nepožaduje, aby členské státy měnily formát svých prostorových dat, místo toho mohou poskytnout rozhraní, které převádí heterogenní data na jednotný model).

Předsednictví předložilo Radě EU pro ŽP dle svých slov realistický a ambiciózní kompromisní návrh, který vznikl na základě intenzivních diskusí v rámci pracovní skupiny Rady pro životní prostředí. Oproti původnímu návrhu Evropské komise došlo k celé řadě změn zásadnějšího charakteru, zejména v otázce přístupu veřejnosti k datům a výměně dat mezi institucemi (byla doplněna v souladu se směrnicí 2003/4/ES o přístupu k informacím o životním prostředí část zabývající se ochranou duševního vlastnictví). Komisař pro životní prostředí Stavros Dimas ve svém vystoupení zdůraznil, že návrh předložený na Radu obsahuje velké množství překážek pro sdílení dat a umožňuje subjek-

tům poměrně snadné odmítnutí jejich poskytnutí na základě širokého spektra výjimek, a proto se Evropská komise rozhodla stávající návrh směrnice nepodpořit. Z tohoto důvodu bylo nutné, aby členské státy dosáhly nad kompromisním návrhem Předsednictví jednomyslné shody.

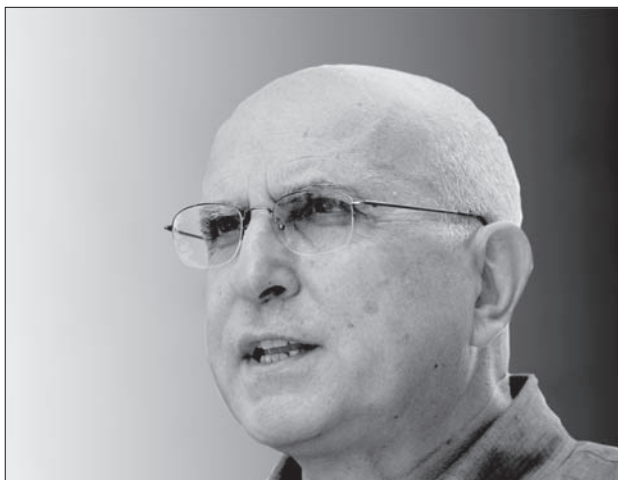
Vzhledem k tomu, že všechny státy vyjádřily návrhu směrnice podporu, **politické shody bylo dosaženo**. Návrh směrnice nyní půjde do druhého čtení v Evropském parlamentu, souběžně se jím bude zabývat i Rada. Konečné přijetí směrnice se předpokládá pravděpodobně do konce roku 2005.

Strategie o rtuti - Závěry Rady

Evropská komise představila Strategii o rtuti v lednu 2005. V průběhu projednávání většina členských států upozorňovala na problémy spojené s trvalým ukládáním rtuti a na očekávané náklady spojené s omezením obchodování s měřicími a kontrolními přístroji obsahujícími rtuť, jež nejsou elektrické ani elektronické. Bylo také zdůrazňováno, že vedle rtuti by se mělo postupovat stejně i v případě jiných těžkých kovů. Podtržena byla i nutnost prosadit celosvětovou strategii, neboť ke globálnímu snížení emisí nemůže dojít, pokud zakáže export rtuti pouze Evropská unie - to by jen podnítilo neevropské země ke zvýšení produkce rtuti. Jednostranné kroky by tedy mohly vést k omezení konkurenceschopnosti Evropy.

Nejvíce diskutovaným tématem na Radě byl termín zákazu vývozu rtuti z EU. Evropská komise navrhla na základě provedené analýzy rok 2011. Státy, které se znečištěním rtutí cítí nejvíce poškozeny (severské přímořské státy) preferovaly ambiciózní rok 2008, jiné státy dávaly přednost neuvedení žádného konkrétního data.

Španělsko jako hlavní vývozce rtuti podpořilo rok 2011, což dle jeho názoru poskytuje možnost posoudit využití amalgamových substitučních technologií. Od roku 2020 by pak mělo být zakázáno s rtutí obchodovat. Ve svém vystoupení dále Španělsko zdůraznilo nutnost závazného mezinárodního nástroje a zajištění finanční pomoci k zajištění přechodu na jiné substituční technologie. Slovinsko, další důležitý producent rtuti, ve svém vystoupení zdůraznilo potřebu spolupráce v oblasti výzkumu dopadů rtuti, potřebu řešení socio-ekonomických dopadů na dotčené regiony a potřebu řešení problematiky ukládání tohoto nebezpečného těžkého kovu v životním prostředí na mezinárodní úrovni, nikoliv jen v rámci Evropské unie. Mezinárodní rozměr problematiky zdůraznila dále Belgie, Irsko či Kypr. Pokud jde o termín zákazu vývozu rtuti, rok 2011 na Radě podpořilo Dánsko,



Stavros Dimas

Švédsko, Irsko, Belgie, Kypr, Maďarsko, Itálie či Malta. Také Česká republika podpořila termín zákazu vývozu rtuti v roce 2011. **Závěry Rady**, které na předloženou Strategii o rtuti reagují a kterými Rada vyjadřuje svou společnou politickou pozici, **byly členskými státy jednomyslně přijaty**.

Demontáž lodí - Závěry Rady

Problematika demontáže lodí představuje závažný environmentální problém. Vyřazené lodě jsou obecně považovány za nebezpečný odpad kvůli obsahu azbestu, olejů, PCB, atd. Vyřazené lodě jsou nejčastěji demontovány v Indii, Číně, Bangladéši a Pákistánu, a to často způsobem, který není šetrný k životnímu prostředí. Problematika demontáže lodí přináší i mezinárodně právní problémy.

Předsednictví hned v úvodu svého vystoupení zdůraznilo nebezpečnost odpadu, nutnost kontroly znečištění rtutí či olovem a potřebu ochrany životního prostředí. Dle Dánska jsou navrhované závěry Rady prvním krokem k řešení této složité problematiky. Dánsko dále upozornilo na nutnost přijetí mezinárodně závazných pravidel. V tomto směru by měla Evropská unie vyslat jednohlasné pozitivní sdělení, že EU chce chránit životní prostředí a zdraví lidí. Francie se mimo jiné vyslovila pro posílení odpovědnosti majitelů lodí a států, pod jejichž vlajkou se loď plaví. Švédsko, Španělsko, Nizozemí, Belgie či Kypr návrh závěrů Rady podpořily. Řecko navrhlo drobné úpravy v odstavci 4 závěrů Rady. Také Malta navrhla drobné úpravy v odstavci 6. Předsednictví proto předložilo kompromisní návrh, který všechny členské státy akceptovaly. **Závěry Rady** deklarující požadavek, aby v rámci mezinárodního námořního práva byly důsledně řešeny otázky environmentálně přijatelných postupů sledování a demontáže vyřazených lodí, byly posléze **jednomyslně schváleny**.

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o finančním nástroji pro životní prostředí (LIFE+) - Informace o dosaženém pokroku

Předsednictví na základě žádosti Portugalska, které podpořilo i Španělsko a Polsko, předložilo ministrům stručný přehled stavu projednávání návrhu nařízení. V úvodu jednání Předsednictví zdůraznilo, že projednávání je nyní z části zablokováno, a to s ohledem na vývoj diskuse ohledně finanční perspektivy, dále převládají rozdílné názory delegací na obecný přístup k financování v rámci LIFE+. Velká Británie potvrdila, že má v úmyslu během svého předsednictví pokročit v diskusi k návrhu nařízení a zdůraznila vazbu mezi LIFE+ a dalšími nástroji financování životního prostředí.

Komisař pro životní prostředí Stavros Dimas uvedl, že Evropská komise vítá aktivitu Velké Británie a doufá, že v rámci jejího předsednictví dojde v otázce projednávání návrhu nařízení LIFE+ k posunu.

Nová chemická politika REACH - Orientační debata

REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals) je nový systém nakládání s chemickými látkami. Jeho příprava probíhá v Evropské unii již tři roky a nyní se blíží do závěrečné fáze přípravou nařízení Evropského parlamentu a Rady. Toto nařízení nahradí dosud platnou právní úpravu a bude mít významný dopad na všechny členské země, tedy i Českou republiku. REACH zavádí právní úpravu, která povede ke zvýšení ochrany lidského zdraví a životního prostředí a zjednodušuje stávající legislativu tím, že zavádí stejný postup pro bezpečné používání všech chemických látek. Česká republika vítá vývoj jednotné chemické politiky a podporuje základní principy nové právní úpravy.

Nová chemická politika REACH je v současné době prioritní záležitostí na úrovni Evropské unie a je intenzivně projednávána jak v Radě EU, tak v jednotlivých výborech Evropského parlamentu. Jako hlavní téma pro Radu pro životní prostředí byla na základě podkladového dokumentu Předsednictví diskutována otázka autorizace. Režim autorizace, jak je uveden v návrhu Komise, zajistí (v rámci fungujícího vnitřního trhu) odpovídající kontrolu vysoce rizikových látek, případně umožní substituci těchto látek jejich alternativami.

Předsednictví v úvodu zdůraznilo, že REACH představuje důležitou součást evropské legislativy v rámci Lisabonského procesu, cílem je udržitelný chemický průmysl. Studie ukazují, že pozitivní dopady na chemický průmysl a zdraví lidí převažují nad předpokládanými náklady. Předsednictví dále podtrhlo, že po intenzivních diskusích během irského, nizozemského a lucemburského předsednictví je čas, aby členské státy během nadcházejícího předsednictví Velké Británie přijaly rozhodnutí. První čtení v plénu Evropského parlamentu se očekává na přelomu října a listopadu 2005, snahou Rady je posléze dosáhnout co nejdříve politické shody. REACH je projednáván v úzké spolupráci Rady pro konkurenceschopnost a Rady pro životní prostředí.

V rámci diskuse na Radě k otázce autorizace vystoupili tři tzv. lead speakeři – Nizozemí, Česká republika a Dánsko. Z následné diskuse vyplynulo, že při formulaci záběru autorizace je nutné vycházet z detailních vědeckých poznatků; široká podpora zazněla pro přípravu seznamu tzv. kandidátských látek (a tím pádem návrhu Velké Británie na rozdělení přílohy XIII návrhu na XIlIa a XIlIb – XIlIa bude obsahovat seznam látek, u kterých je nutná autorizace, do XIlIb se budou přesunovat látky, kde již byl proces autorizace zahájen). Stejně tak jednotlivé členské státy zdůraznily potřebu hledání přijatelných substituujících látek a doplnění podmínek autorizace (časové omezení autorizace, povinný monitoring) – ovšem na diferencovaném základě. Obecným vzkazem a požadavkem na ad hoc pracovní skupinu pro REACH je pokračovat v projednávání návrhu tak, aby na podzim mohl být předložen Radě EU k politické shodě.

Geneticky modifikované organismy - Návrhy rozhodnutí na zrušení národních zákazů používání geneticky modifikovaných organismů uplatňovaných některými členskými státy

V souladu s procedurou byly Radě předloženy jednotlivé návrhy Evropské komise na zrušení národních zákazů používání některých geneticky modifikovaných organismů. Ve všech osmi případech Rada kvalifikovanou většinou rozhodla o zamítnutí návrhů rozhodnutí, tj. o ponechání výjimek zavedených některými členskými státy.

Návrh rozhodnutí Rady, kterým se uvádí na trh produkt z kukuřice (Zea mays L., linie MON 863) - Nepřijetí

Návrh výše uvedeného rozhodnutí je rozhodnutím vydávaným podle směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2001/18/ES o záměrném uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/220/EHS. Žádost o uvedení geneticky modifikovaného produktu z kukuřice na trh podle směrnice 2001/18/ES, podaná firmou Monsanto v Německu, se vztahuje na dovoz a zpracování kukuřice MON 863 rezistentní vůči škůdci bázlivci kukuřičnému (Diabrotica), nezahrnuje pěstování této kukuřice v zemích EU, ani použití geneticky modifikované kukuřice jako potravin. Účinnost předkládaného rozhodnutí je vázána na schválení geneticky modifikované kukuřice jako potravin podle nařízení (ES) č. 1829/2003.

Návrh rozhodnutí byl projednáván 29. listopadu 2004 ve výboru Evropské komise zřízeném podle směrnice 2001/18/ES (výbor komitologie). Jelikož výbor nedospěl k rozhodnutí, byla věc postoupena k rozhodnutí Radě.

Německo ve svém vystoupení vyzvalo Evropskou komisi, aby do roka předložila k této problematice studii. Tento návrh podpořila i Belgie. Česká republika se už dříve vyslovila, že považuje hodnocení rizika této geneticky modifikované kukuřice za nedostatečné. Hodnocení zdravotní nezávadnosti je postaveno především na studii toxicity na potkanech, jejíž interpretace je stále diskutována. Vzhledem k tomu, že Rada nedosáhla v této věci shody, návrh rozhodnutí bude vrácen ke konečnému rozhodnutí Evropské komisi.

Během oběda ministrů byla diskutována otázka klimatické změny a související seminář vládních expertů (SOGÉ), který se uskutečnil v květnu tohoto roku v Bonnu. Detailní diskuse bude těmto otázkám věnována na příštím zasedání Rady EU pro životní prostředí, které se uskuteční dne 17. října 2005 v Lucemburku.

**Mgr. Kamila Kriegová,
odbor Evropské unie MŽP**

Evropští občané stojí o ochranu životního prostředí

Na přelomu dubna a května letošního roku zveřejnila Evropská komise výsledky rozsáhlého průzkumu veřejného mínění Eurobarometr o postojích evropských občanů k životnímu prostředí. Na rozdíl od podobné aktivity v závěru roku 2002 se již tento průzkum zaměřil na všech 25 členských zemí EU a přinesl řadu zajímavých výsledků, z nichž se některé pokusím čtenářům Zpravodaje MŽP přiblížit.

- **Co si lidé představí jako první, když se řekne životní prostředí.** Nejvíce občanů EU si vybralo *znečištění ve městech* (25 %), *ochranu přírody* (22 %) a *stav životního prostředí, který zdědí naše děti* (17 %). Mezi cca 1000 českými respondenty byly priority odlišné: nejvíce Čechů si představuje *ochranu přírody* (28 %), následovanou *stavem životního prostředí, který zdědí naše děti* (19 %), *zelení a příjemnou krajinou* (15 %) a *kvalitou života v místě bydliště* (14 %). Upřednostňování přírody před městy ve vnímání životního prostředí je přitom pro nové členské země charakteristické.
- **Nejpalčivější problémy životního prostředí.** Odpovědi na otázku, které čtyři problémy by občané vybrali jako nejzávažnější pro životní prostředí, byly poměrně vyrovnané: *znečištění vod, havárie způsobené člověkem, změna klimatu a znečištění ovzduší*, si získaly odstup od ostatních odpovědí (např. *chemické látky, přírodní katastrofy, odpady, zemědělské znečištění, odčerpávání přírodních zdrojů, ztráta biodiverzity* atd.). Zajímavé je, že jsou čeští občané na prvním místě co do obav z *havárií způsobených člověkem* a mezi novými členskými státy na druhém místě co do obav *ze změny klimatu*.
- **Informovanost o životním prostředí.** Většina evropských obyvatel (54 %) se cítí *dobře informována* o stavu životního prostředí; čeští občané situaci hodnotí hůře a s 46 % zauímají spolu se Slováký a Francouzi třetí až páté nejhorší místo v Evropě. Nejlépe informovaní se cítí Dánové (78 %). Občané EU přitom mají větší zájem vědět více o řešení environmentálních problémů než o těchto problémech jako takových. Občané nejvíce postrádají informace *o dopadech chemikálií na zdraví, používání geneticky modifikovaných organismů*, s odstupem pak *o ztrátě biodiverzity, znečištění ze zemědělství, ochraně vod, změně klimatu, haváriích způsobených člověkem a znečištění ovzduší*. Podobné pořadí priorit měli i respondenti z České republiky, i když kladli větší důraz na znalosti o *ztrátě biodiverzity*.
- **Důvěryhodnost v environmentálních otázkách.** Stejně jako v roce 2002 se mezi Evropany těší největší důvěře *organizace ochrany životního prostředí* (jako Greenpeace, WWF apod.) se 42 %, následovaní *vědeckou obcí* (35 %) a *televizí* (27 %). *Evropská unie* patří mezi tři nejdůvěryhodnější zdroje jen u 12 % (u nových členských států je to ale 20 %) a *národní vlády* jen u 11 % respondentů. S uvedenými nejdůvěryhodnějšími zdroji se ztotožňují i Češi, překvapivě vysoko si stojí *politické strany se zaměřením na životní prostředí* (28 %), o čemž volební výsledky ekologických stran v ČR ovšem příliš nesvědčí. Mezi *nejvyhledávanějšími zdroji informací* o životním prostředí patří televizní *zpravodajství, noviny a filmy a dokumenty*.
- **Vliv stavu životního prostředí na kvalitu života.** Podle 72 % občanů EU je kvalita života do značné míry ovlivněna stavem životního prostředí; nejsilněji tento vliv vnímají Řekové (94 %), nejméně Němci a Nizozemci (60 %). Ve většině nových členských zemí EU – včetně ČR – je tento vliv vnímán silněji než v zemích starých. Oproti tomu vliv **ekonomických faktorů** na kvalitu života hodnotí jako výrazný 78 % respondentů a **vliv sociálních faktorů** 72 %.
- **Vztah mezi ochranou životního prostředí, ekonomickými a sociálními otázkami.** 85 % občanů EU (a 90 % českých respondentů) se domnívá, že by životní prostředí mělo být zohledňováno se stejným důrazem jako ekonomické a sociální otázky. Příprava politik v oblastech jako je hospodářství či zaměstnanost musí brát v úvahu environmentální priority podle 88 % Evropanů a 95 % Čechů (Češi jsou v tomto směru na třetím místě, za Slovinskem a Litvou). V této souvislosti je možno připomenout i dřívější průzkum Eurobarometru k Lisabonské agendě, podle něhož je politika ochrany životního prostředí daleko více příležitostí k inovacím (64 %) než překážkou ekonomického rozvoje (20 %) a 63 % obyvatel EU dává přednost ochraně životního prostředí před ekonomickou konkurenceschopností.
- **Nástroje řešení problémů životního prostředí.** Za nejúčinnější nástroje k řešení environmentálních problémů považují respondenti *přijímání přísnějších a vymahatelnějších národních a evropských předpisů, lepší vymáhání stávajících předpisů a podporu environmentálního uvědomění*. Poměrně vysoko byl hodnocen i požadavek, ať jsou *zdaňováni pouze ti, kteří environmentální problémy způsobují*. Češi jsou mezi členskými zeměmi nejvíce naklonění *plošnému zvyšování daní, cen apod. za účelem pokrytí environmentálních nákladů*, i tak je však podpora tomuto opatření výrazně nižší než u ostatních výše uvedených nástrojů. Za **nejvhodnější platformu pro řešení environmentálních problémů** považují respondenti *národní a evropskou úroveň*, zatímco v nových členských státech mají nejvyšší podporu *místní samosprávy*.
- **Individuální příspěvek k řešení environmentálních problémů.** Za ekologicky nejuvědomilejší se považují shodně Lucemburčané a Slovinci (97 % z nich často nebo někdy vyvíjí úsilí o ochranu životního prostředí), nejhůře se hodnotí Italové (76 %) a Poláci (69 %). Češi se pohybují v dolní polovině hodnocení s 82 %. 60 % obyvatel EU nedělá pro ochranu životního prostředí víc, protože to nemá dopad, když tak nečiní velcí zne-

čišřovatelé a ostatní občané; pouze 21 % občanů přiznává, že důvodem jsou nevýhody, které jsou s tím spojené (spotřeba času, nákladnost). Češi jsou v Evropě největšími skeptiky – pouze 6 % si myslí, že jejich snaha má skutečný vliv, skoro 60 % se pak domnívá, že i když se snaží, podstatný vliv to nemá. Jako nejčastější individuální příspěvek k ochraně životního prostředí respondenti uváděli *třídění odpadu, snižování spotřeby energie v domácnostech, snižování objemu produkovaných odpadů, nákup ekologicky šetrných výrobků a používání veřejné dopravy*.

Jaké lze z provedeného komplexního průzkumu vyvodit **závěry**? Pozitivní zprávou je, že **lidé mají zájem o ochranu životního prostředí a její další rozvoj**, vidí ji jako rovnocenného partnera ekonomickým a sociálním otázkám. Mají také **zájem o více informací** o životním prostředí a zejména o řešení problémů. Příjemné je určitě i zjištění, že **Češi podporují ochranu životního prostředí stejně nebo i více než průměrný Evropan**; to je důležitá zpráva i pro tvorbu budoucí české politiky životního prostředí.

Na druhou stranu občané EU **neochotu dělat více na individuální úrovni** vysvětlují malým přínosem takových aktivit a **přenášejí odpovědnost za environmentální opatření na ostatní**; Češi jsou v hodnocení svého osobního přínosu ochrany životního prostředí nejskeptičtější ze všech; s tímto faktem je třeba začít systematicky pracovat v rámci ekovýchovných a obecně vzdělávacích aktivit. Češi i ostatní Evropané jsou rovněž zdrženliví k řešení environmentálních opatření pomocí plošného zvýšení cen, daní apod., daleko raději by viděli přísnější environmentální předpisy pro velké znečiřovatele, výrobce a podobně.

Bude teď záležet na evropských i českých politicích, jak si popsanou zprávu veřejnosti o ochraně životního prostředí vezmou za své a v praxi využijí.

**JUDr. Jan Dusík, M.Sc.,
ředitel odboru Evropské unie MŽP**

Plná verze průzkumu je dostupná na adrese:

http://www.europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/ebs/ebs_217_en.pdf

Nevládní organizace si stěžují na vládu u Evropské komise

Stížnost na českou vládu za škrtý v seznamu chráněných území v rámci soustavy Natura 2000 poslaly dne 14. června Evropské komisi sdružení Arnika, Calla, Veronica a Ekologický právní servis. Stížnost upozorňuje na 21 lokalit, které byly při schvalování území soustavy Natura 2000 v prosinci roku 2004 vyřazeny či výrazně omezeny z politických a ekonomických důvodů.

„*Za nejzávažnější považujeme lokality Labské údolí, Horní Opava a Slavíkovy ostrovy u Přelouče,*“ říká Ing. Vlastimil Karlík z Arniky. Labské údolí bylo omezeno o více než 80 % rozlohy kvůli plánované výstavbě jezů mezi Ústím nad Labem a státní hranicí. Horní Opava, která patří k pěti nejvýznamnějším oblastem pro ochranu mihule potoční v České republice, byla vyřazena kvůli plánované přehradě v Nových Heřminovech. Slavíkovy ostrovy zase doplatily na plánované prodloužení labské vodní cesty do Pardubic.

„*Podle evropských směrnic nesmí být oblast zamítnuta z politických a ekonomických důvodů. Jiné veřejné zájmy mají být zváženy teprve při povolování staveb. Česká vláda tak porušila evropské směrnice a my doufáme, že Evropská komise podnikne odpovídající kroky,*“ vysvětluje Vlastimil Karlík.

Součástí stížnosti je i upozornění na některá legislativní pochybení, která mohou naplnění evropských směrnic ztížit. Jedná se zejména o ustanovení, podle kterého vláda

uděluje výjimky ze zákona o ochraně přírody v chráněných územích a skutečnost, že lesní hospodářské plány nebudou u nás v rozporu se směrnicí posuzovány z hlediska dopadů na lokality Natury 2000.

Arnika očekává, že Evropská komise po převzetí stížnosti zahájí přestupkové řízení a vyzve českou vládu, aby uvedla věci do pořádku. Pokud vláda nebude na výzvu Komise reagovat, může Komise podat žalobu na Českou republiku k Evropskému soudnímu dvoru.

„*Může to trvat velmi dlouho, nicméně pokud se Evropská komise rozhodne naší stížností vážně zabývat, má dostatečné kompetence k tomu, aby dodržování práva vynutila,*“ poznamenává Vlastimil Karlík.

Na porušování směrnic a hrozbu sankcí ze strany EU upozorňuje Arnika vládu již od října loňského roku. Vláda však na výzvy nestátních organizací nereagovala a v lednu si tak vysloužila stížnost kvůli neschválení ptačí oblasti Heřmanský stav – Stružka – Poolší.

(z tiskové zprávy Sdružení Arnika)

Priority Velké Británie během předsednictví Evropské unie

Dne 21. 6. 2005 se uskutečnilo bilaterální jednání s delegací z britského Ministerstva životního prostředí, výživy a venkova (DEFRA). Pracovního oběda se zúčastnil ministr Libor Ambrozek a britská velvyslankyně v Praze, Linda Duffield.

Při této příležitosti britská delegace informovala o hlavních prioritách, které bude v rámci EU prosazovat během svého předsednictví.

Britské priority

Oblast **změny klimatu** bude nejen hlavním tématem předsednictví EU, ale také předsednictví skupině sedmi nejvyspělejších zemí světa a Ruska, tzv. G8. VB se zaměří na strategické otázky, tj. dlouhodobá strategie EU v oblasti změny klimatu, konkrétní opatření, začleňování emisí z letecké dopravy do schématu obchodování s emisemi, apod.

Druhým významným tématem bude **nová chemická politika REACH**. Velká Británie hodlá zintenzivnit a posunout projednávání REACH tak, aby proběhla na řádném zasedání Rady EU pro životní prostředí v říjnu 2005 politická diskuse se zřetelnými závěry a aby došlo k přijetí REACH na listopadovém zasedání Rady EU pro konkurenceschopnost.

Velkou Británii také čeká nelehký úkol v rámci revize **Strategie udržitelného rozvoje EU** a navržení následných kroků po revizi Strategie. VB se také zaměří na formulování obsahu nové Strategie udržitelného rozvoje EU. Další prioritou bude oblast **udržitelné spotřeby a výroby** a případný vznik Rámce udržitelné spotřeby a výroby. A v neposlední řadě bude také VB podporovat prosazování **environmentálních technologií**.

Velká Británie bude také usilovat o integraci **oblasti životního prostředí do ostatních politik** a posílit prosazování Cardiffského procesu. Také bude prosazovat **implementaci sedmi tematických strategií** (jako nejdůležitější považuje VB Strategii zaměřenou na kvalitu ovzduší).

Priorita horizontálního charakteru, na kterou se Velká Británie zaměří, je **zkvalitňování legislativy, tzv. Better regulation**. Cílem bude dosáhnout zlepšení v přípravě nové legislativy na úrovni EU, nejen v oblasti životního prostředí, ale ve všech významných sektorech.

Zasedání Rady EU

Za britského předsednictví se uskuteční dvě řádná zasedání Rady EU – v říjnu 2005 a prosinci 2005.

Říjnové zasedání Rady EU pro životní prostředí se zaměří zejména na tato témata:

- REACH – politická debata
- Změna klimatu – závěry rady k: přípravě na COP 11, příprava Strategie EU
- Better regulation a Tematické strategie - politická debata

- Zpráva k emisím z letecké dopravy – prezentace EK
- Strategie udržitelného rozvoje EU – prezentace EK

Na prosincovém zasedání Rady se budou diskutovat témata:

- Tematická strategie na kvalitu ovzduší: návrh na revizi legislativy v oblasti ochrany ovzduší – politická shoda
- LIFE+ - politická debata, příp. politická shoda
- Tematická strategie na ochranu přírodních zdrojů – politická debata
- Tematická strategie na odpady – politická debata
- Zpráva k emisím z letecké dopravy – politická debata, příp. závěry Rady
- Strategie udržitelného rozvoje EU - závěry Rady
- Tematická strategie na ochranu mořského prostředí – politická debata
- Příprava na mezinárodní konferenci na řízení chemických látek - závěry Rady
- Strategie biodiverzity – prezentace EK

Dále se uskuteční jedno **neformální zasedání Rady EU pro životní prostředí** v září 2005 v Londýně, které bude zaměřeno na **životní prostředí a zemědělství**.

Dalším bodem jednání byla informace VB také o **přípravě na vykonávání předsednictví**.

Zástupci MŽP informovali o tom, že ČR se postupně začíná připravovat na své budoucí předsednictví (zřejmě konec 2008/ začátek 2009). Byla diskutována **spolupráce** v této oblasti. Delegace VB navrhla možnosti **předání zkušeností z přípravy a průběhu předsednictví**.

Diskuse proběhla také k přípravě národních programů na implementaci ETAP a akčních plánů na podporu „zelených“ veřejných zakázek (Green Public Procurement). Delegace ČR informovala o stavu v ČR, tj. že v červenci bude předložen vládě „Program podpory environmentálních technologií v ČR“. Byla dohodnuta užší spolupráce v této oblasti.

Dále bylo dohodnuto, že **na počátku roku 2006 MŽP ČR, DEFRA a britská ambasáda v Praze uspořádají další seminář**, příp. konferenci, na environmentální technologie nebo opět „zelené“ veřejné zakázky (první česko-britský seminář na „zelené“ veřejné zakázky se uskutečnil 23. 5. 2005 v Praze).

**Veronika Hunt Šafránková, M.B.A,
odbor Evropské unie MŽP**

Mezinárodní konference Acid Rain 2005

Mezinárodní konference vědců a politiků Acid Rain 2005, která se konala ve dnech 12. – 17. června v Praze, se zúčastnilo více než 600 vědců ze 40 států světa, Evropské komise a několika mezinárodních organizací (EHK OSN, Světové meteorologické organizace, Evropské agentury pro životní prostředí, Světové zdravotnické organizace, UNDP).

Acid Rain 2005 byl v pořadí již sedmou mezinárodní konferencí zaměřenou na téma kyselých dešťů. Pražské mezinárodní setkání se zaměřilo zejména na nástroje sloužící k odstranění kyselých dešťů a překyselení půd, posuzování míry a úspěšnosti obnovy a na vztahy s dalšími znečišťujícími látkami, zejména s dusíkem.

Emise síry od 70. let 20. století díky národním i mezinárodním opatřením významně poklesly. Acidifikace půdy a povrchových vod byla na mnoha místech světa úspěšně snížena (severní Amerika a částečně i Skandinávie a střední Evropa) a ekosystémy se zvolna vracejí do udržitelnějšího stavu.

Cesta k úplnému odstranění problému je však stále dlouhá. Obnova je pomalá, na mnohých místech není

dostatečná (středoevropské horské lesy) a je komplikovaná mnoha dalšími faktory. Pokles oxidů dusíku zdaleka nebyl tak výrazný jako v případě oxidů síry. Navíc jejich emise rostou zejména v automobilové dopravě.

V dalších regionech světa zůstává kyselý déšť a znečišťování ovzduší obecně problémem, který na řadě míst světa dokonce narůstá. Emise síry a dusíku mimo Evropu a východ Severní Ameriky rychle rostou. Nebezpečí poškození lidského zdraví, sladkých vod a terestrických ekosystémů je dnes největší zvláště v Číně, Japonsku a na Indickém poloostrově. Prognózy říkají, že v těchto oblastech míra využívání fosilních paliv a zemědělských činností doprovázených emisemi síry, dusíku, poléťavých částic a dalších látek navíc dále poroste.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Podrobnější informaci přinese Zpravodaj MŽP v čísle 10

Další informace: <http://www.acidrain2005.cz>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
Odbor odpadů
ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ
Odbor agrochemie, půdy a výživy rostlin
ZEMĚDĚLSKÁ VODOHOSPODÁŘSKÁ SPRÁVA
EMPLA spol. s r. o. Hradec Králové
Centrum pro osvětu, vzdělání a informace v ochraně prostředí a zdraví

si Vás dovoluji pozvat na konferenci

PROBLEMATIKA NAKLÁDÁNÍ SE SEDIMENTY

Hotel Jezerka - Ústupky u Seče
5. – 6. října 2005

Nosným programem konference bude vyhláška, připravovaná MŽP a MZe, která stanoví podrobnosti nakládání a limitní hodnoty koncentrací škodlivin ve vytěžených zeminách a vytěžených hlušinách, včetně sedimentů z říčních toků a vodních nádrží, na které se nevztahuje zákon o odpadech

Odborný program bude věnován

- fáze přípravy vyhlášky o sedimentech, prezentace právního předpisu či návrhu
- požadavky na sedimenty z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu a zachování produkční vlastnosti půdy
- agrochemické zkoušení zemědělských půd
- metody odběru vzorků sedimentů, odběrový protokol, proškolení pracovníků provádějících odběry sedimentů
- možnosti dotačních příspěvků pro obce a města při čištění malých vodních nádrží a vodních toků
- vztah mezi správou vodních toků velkých vodních nádrží a možnostmi využití sedimentů k úpravě lesních pozemků
- nutnost provádění úprav koryt vodních toků s ohledem na retenci, prezentace úprav vodních toků
- vhodná volba doby čištění nádrží a technika čištění z hlediska ochrany přírody a krajiny

Podrobnější informace a přihlášku získáte na adrese:
Centrum pro osvětu, vzdělání a informace v ochraně prostředí a zdraví
EMPLA spol. s r. o., Za Škodovkou 305, 503 11 Hradec Králové
Ing. Černíková Zuzana, tel.: 495 218 875, fax: 495 217 499
e-mail: marketing@empla.cz, <http://www.empla.cz>

Průběh a závěry 13. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj

Ve dnech 11. - 22. dubna 2005 se v New Yorku uskutečnilo 13. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD13), které uzavřelo její první dvouletý cyklus činnosti věnovaný vyhodnocení realizace stávajících a formulaci nových politik a opatření pro oblast vody, sanitační a lidských sídel. Zasedání vedl jeho předseda – zvláštní ministr pro udržitelný rozvoj Antigay a Barbudy John Ashe.

Delegaci České republiky na zasedání vedl náměstek ministra životního prostředí JUDr. Ing. Tomáš Novotný. V delegaci byly dále zastoupeny resorty zahraničních věcí, životního prostředí, zdravotnictví, zemědělství a pro místní rozvoj.

Průběh jednání

Zasedání bylo, dle programu práce Komise schváleného na jejím jedenáctém zasedání v roce 2003, věnováno vypracování, vyjednávání a přijetí politických rozhodnutí pro urychlení implementace cílů a úkolů obsažených v programových dokumentech udržitelného rozvoje (Agenda 21, Program dalšího plnění Agendy 21, Implementační plán WSSD) pro oblasti voda, sanitární služby a lidská sídla.

CSD13 předcházelo v únoru přípravné mezivládní jednání, jehož závěrečný dokument „Shrnutí předsedy“, doplněný přehlednou tabulkou s návrhy opatření v politikách, praktických opatření a klíčových aktérů, byl základem pro vlastní jednání na CSD13.

Předseda při zahájení jednání poukázal, na základě hodnocení provedeného v roce 2004 na CSD12, na nedostatečnost současného úsilí k dosažení cílů stanovených pro oblast voda, sanitární služby a lidská sídla v Implementačním plánu WSSD a Rozvojových cílů tisíciletí. Upozornil na vzrůstající úlohu zájmových skupin jako partnerů vlád při řešení problémů udržitelného rozvoje.

Během prvního týdne jednání v plénu zaznělo mnoho návrhů na opatření k urychlení implementace přijatých cílů jak ze strany jednotlivých členských států, tak i regionálních hospodářských komisí a agencí OSN, zájmových skupin a dalších aktérů. Jako hlavní překážky plnění přijatých cílů byly jmenovány chudoba a nedostatek kapacit a finančních zdrojů. Na závěr prvního týdne předložil předseda k vyjednávání návrh prvků rozhodnutí, který shrnoval jak proběhlou diskusi na CSD12, tak i diskusi v rámci přípravného jednání a dosavadní diskusi na CSD13. Na základě tohoto pětistránkového dokumentu poté začalo vyjednávání závěrečných rozhodnutí. Zde některé státy a státní uskupení (zejména G77/Čína, EU a zájmové skupiny) navrhovaly rozpracování a doplnění některých částí textu a formulovaly požadavek na konkretizaci odpovědnosti za jednotlivé úkoly, zatímco další (zejména USA a Austrálie) považovaly předložený text za dostatečně výstižný a dostatečný. Po zapracování všech vznesených připomínek předložil předseda k vyjednávání další, tentokrát mnohem rozsáhlejší kompilační text, na jehož základě probíhalo v druhém týdnu jednání nejdříve formální a posléze i neformální vyjednávání. Jednání CSD13 bylo zakončeno třídenním jednáním na vysoké úrovni, jehož zastřešujícím mottem byl „**Přechod od politických závazků k činům**“. Poslední den tohoto jednání byl na základě vyjednávání ke kompilačnímu předsedovu dokumentu sekretariátem

zpracován návrh závěrečných rozhodnutí, které byly po dalším kole vyjednávání schváleny.

Závěry jednání

Závěrečný dvanáctistránkový dokument „**Rozhodnutí 13. zasedání CSD**“ obsahuje politická rozhodnutí pro všechna tři projednávaná témata a také k problematice vzájemných vazeb mezi těmito třemi tématy, k průřezovým tématům a mezinárodnímu institucionálnímu uspořádání a sledování a vyhodnocování realizace těchto rozhodnutí.

Dokument zdůrazňuje vzájemnou provázanost všech tří aspektů rozvoje – přístup k pitné vodě a hospodaření s vodou, zajištění sanitárních služeb i udržitelný rozvoj lidských sídel. V úvodu se odvolává na dříve přijatá rozhodnutí a mezinárodně přijaté cíle (zejména Deklarace z Ria, Agenda 21, Implementační plán WSSD, Monterreyský konsensus). Zvláštní pozornost je věnována zejména potřebám Afriky, nejméně rozvinutým zemím a malým ostrovním rozvojovým státům. Dále také doporučuje Hospodářské a sociální radě OSN předložení těchto rozhodnutí jako významného příspěvku Hodnoticímu summitu tisíciletí v září 2005 a zdůrazňuje nezbytnost navýšení všech druhů finančních zdrojů s cílem zajistit naplnění mezinárodně přijatých cílů a úkolů ze strany rozvojových zemí. Text poukazuje na základní zodpovědnost vlád za naplnění těchto cílů, které by měly být podporovány efektivní správou na mezinárodní úrovni, kdy důležitou úlohu sehrávají regionální hospodářské komise.

Dokument v části pojednávající o problematice vody zejména vyzývá k urychlení pokroku při plnění cíle



Chudoba a degradace životního prostředí spolu úzce souvisí. Foto J. Plamínková.

zajištění přístupu k pitné vodě prostřednictvím posílení všech druhů zdrojů, včetně ODA, a využíváním širokého rozsahu politických nástrojů, jako jsou regulace, cílené podpory chudým, ekonomické pobídky pro malé výroby atd.; k budování kapacit pro efektivní hospodaření s vodou a dodávku služeb na místní i národní úrovni; k rozvoji a přenosu nízkonákladových technologií; k rozvoji systémů sledování kvantity, kvality a využití vodních zdrojů; a k urychlení poskytování technické a finanční pomoci při zpracovávání plánů integrovaného hospodaření s vodními zdroji.

V části textu týkající se sanitárních služeb je zdůrazněna vzájemná souvislost mezi zavedením přiměřených sanitárních služeb, ochranou zdraví a odstraňováním chudoby. Text je dále rozdělen do tří podkapitol; první se věnuje přístupu k základním sanitárním službám a vyzývá k urychlení pokroku při plnění příslušných cílů, druhá zdůrazňuje klíčovou úlohu vzdělávání v sanitaci a hygieně a třetí vyzývá k rozvoji a zlepšování systémů nakládání s odpadními vodami. V celém textu je pak kladen zvláštní důraz na zapojení žen, mládeže a dětí do této problematiky a nezbytnost další finanční a technické podpory.

V části textu týkající se lidských sídel se zdůrazňuje podpora integrovanému plánování a řízení rozvoje lidských sídel při předcházení vzniku dalších slumů, zajištění přístupu zejména chudých obyvatel k bydlení a základním službám a vyzývá k přijímání národních opatření na podporu soukromých investic a vytváření nových pracovních míst. V textu je pak kladen důraz na segment nejchudších městských domácností, maximální využívání místních technologií a znalostí, systém mikrofinancování a decentralizaci.

Pozornost je v dokumentu věnována také vzájemným souvislostem a propojení všech tří projednávaných témat a stejně tak průřezové problematice. Problematika vody, sanitace a lidských sídel by měla být řešena společně, přičemž pozornost by měla být věnována meziresortní a mezisektorové koordinaci a plánování. Jedním z opatření by pak měla být také podpora udržitelných vzorců výroby a spotřeby. Jako ve všech předchozích částech textu, i zde je zdůrazněn požadavek mobilizace dostatečných finančních zdrojů, které umožní splnění cílů v oblasti vody, sanitace a lidských sídel.

Závěrečná část textu je věnována mezinárodnímu institucionálnímu uspořádání pro sledování plnění rozhodnutí CSD13 a potvrzuje postavení CSD jako orgánu zodpovědného za problematiku udržitelného rozvoje v systému OSN. Je zde podpořeno dobrovolné sledování, podávání zpráv a vyhodnocování pokroku v projednávaných oblastech směrem k udržitelnému rozvoji, a další práce na rozvoji a užívání indikátorů udržitelného rozvoje. V rámci sledování pokroku v oblasti vody a sanitace bude v letech 2008 a 2012 věnován zvláštní segment na závěr hodnotícího roku příslušného cyklu vyhodnocení implementace rozhodnutí pro oblast vody a sanitárních služeb přijatých na CSD13.

Pracovní dokumenty a jednotlivé výstupy CSD13 jsou k dispozici na internetové stránce sekretariátu OSN (www.un.org/esa/sustdev).

Na závěr jednání bylo zvoleno byro pro 14. zasedání CSD, které se bude zabývat tématy energetika, průmyslový rozvoj, znečištění ovzduší a klimatická změna. Byro bude pracovat ve složení: předseda – Aleksi Aleksishvili, ministr hospodářského rozvoje Gruzie, místopředsedové

– Javad Amin-Mansour (Irán), Yvo de Boer (Nizozemí), Adrián Fernández Bramauntz (Mexiko). Místopředseda za africkou regionální skupinu bude zvolen později.

Zapojení České republiky

Delegace ČR se aktivně účastnila jak rozpravy v rámci segmentu na vysoké úrovni, kde se podělila o své zkušenosti s přípravou systému včasného varování a zvládnutí přírodních katastrof v souvislosti s povodněmi, kterým čelila, tak i v rámci vyjednávání závěrečného dokumentu. ČR měla v rámci jednání CSD poprvé možnost účastnit se jako členská země EU přípravy koordinovaného postupu EU pro vyjednávání. Mnoho připomínek vnesených ČR bylo ze strany předsednictví EU akceptováno (např. doplnění pasáže o vzájemných vazbách projednávaných témat, podpora vytváření partnerství veřejného a soukromého sektoru, požadavek na účinné systémy čištění/likvidace odpadních vod bez negativních dopadů na životní prostředí) a využito při zpracovávání společného stanoviska EU.

Velmi zjednodušeně lze pozici EU k řešení problémů vody, sanitace a lidských sídel charakterizovat jako konsistentní vzhledem k již dříve přijatým cílům a politikám (Implementační plán WSSD, Rozvojové cíle tisíciletí) s tlakem na větší transparentnost využívání všech zdrojů rozvojové pomoci, zlepšení činnosti příslušných agencí OSN, nezbytné zapojení samosprávy regionů a lokálních společenství a úlohu státní správy.

Shrnutí

Závěrečné rozhodnutí je z velké míry zaměřeno na potřeby rozvojových zemí – zejména zemí Afriky, nejchudších zemí a malých ostrovních rozvojových států. Opatření v něm obsažená mají za cíl urychlit implementaci zejména Rozvojových cílů tisíciletí pro oblasti vody, sanitace a lidských sídel. Toto zdůrazňování prioritní orientace na zajištění základních potřeb přístupu k pitné vodě, sanitárním službám a zajištění přiměřeného bydlení vyjadřuje z centra zájmu řadu zemí, které, stejně jako ČR a EU, mají tyto problémy vyřešeny. Proto pro Českou republiku ze závěrečného rozhodnutí vyplývají úkoly pouze v oblasti integrovaného hospodaření s vodními zdroji (Ministerstvo životního prostředí), čištění odpadních vod (Ministerstvo zemědělství) a dostupnosti vlastního bydlení (Ministerstvo pro místní rozvoj).

V průběhu jednání byl jako hlavní překážka neplnění mezinárodně přijatých cílů neustále jmenován nedostatek finančních zdrojů, proto i závěrečné rozhodnutí ve všech svých tematických pasážích zdůrazňuje požadavek mobilizace dostatečných finančních zdrojů, které umožní splnění cílů v oblasti vody, sanitace a lidských sídel v rozvojových zemích. V této souvislosti rozvojové státy vyjádřily očekávání, že rozvinuté státy navýší svou rozvojovou pomoc. Česká republika by proto měla zvážit (Ministerstvo zahraničních věcí ve spolupráci s resorty realizujícími projekty dvoustranné rozvojové spolupráce), jak prostředky alokované na rozvojovou spolupráci efektivněji zaměřit na projekty přispívající ke splnění Rozvojových cílů tisíciletí, zejména pak v oblasti vod a s ní souvisejícího problému sanitace.

**Mgr. Iveta Špaltová,
zástupkyně ředitele odboru strategií MŽP**

Větrné elektrárny a vliv na elektroenergetiku

V souvislosti s novým zákonem o podpoře obnovitelných zdrojů energie se i u nás očekává poměrně prudký rozvoj větrné energetiky. V této souvislosti můžeme slyšet varování o enormních nárocích na regulaci elektroenergetického systému a o vysokých nákladech na budování záložních kapacit, často s odkazem na negativní zkušenosti z Německa. Je tomu tak skutečně? Jaká rizika jsou opravdu reálná a co jsou jen mýty? Na co se u nás máme připravit?

Odpovědi na tyto otázky se pokusil najít workshop, který se uskutečnil 20. června 2005 v Rakouském kulturním fóru v Praze 1 z iniciativy nevládní organizace Calla.

Diskuse na téma **Větrné elektrárny a jejich vliv na elektroenergetiku** se zúčastnili odborníci z elektrodistribučních a přenosových společností, ale také projektanti a provozovatelé větrných elektráren. Německé zkušenosti představil hlavní host, Dr.-Ing. Karsten Burges z německé společnosti ECOFYS, člen vědeckého panelu německého Svazu pro větrnou energii. Společnost Ecofys je nezávislá poradenská firma s pobočkami v sedmi zemích, která se zabývá hlavně energetikou (převážně konvenční), dále úsporami energie v budovách a obnovitelnými zdroji.

V úvodu **Edvard Sequens** z Cally uvedl, že v loňském roce pořádala Calla tři kulaté stoly o větrné energetice, především o jejím vlivu na životní prostředí. „*Prudký odpor proti větrným elektrárnám nás překvapil,*“ přiznal Sequens. Vzhledem k očekávanému rychlému rozvoji větrné energetiky ale postupně vykrystalizovalo téma, jak vlastně bude možné zapojit větrné elektrárny do přenosové a rozvodné sítě. A protože Německo je dnes v rozvoji větrné energetiky nejdále, pozvali německého hosta Dr.-Ing. Burgesa.

Německé zkušenosti

Karsten Burges z německé společnosti ECOFYS přednesl příspěvek na téma „**Německé zkušenosti a souvislosti pro Českou republiku**“. Začal provokativní tezí: nikde na světě nebylo zatím dosaženo v praxi horní hranice možností větrné energetiky. Podle něj je možné mít „ve větru“ až 20 % celkového instalovaného výkonu. „*Proč této hranice nebylo dosaženo? Protože provozovatelé soustav jsou konzervativní, což je zbytečně jejich povinností. Z toho vyplývá základní otázka: je možné být citlivější i konzervativní zároveň?*“

Hlavní výhodou větrných elektráren je podle něj nezávislost na dovozu, nulové emise, za příznivých podmínek relativně malé náklady a to, že se zařízení dá rychle namontovat i demontovat, přičemž po demontáži je snadné obnovit původní stav prostředí.

Omezením je skutečnost, že větrná místa jsou často vzdálená od místa spotřeby energie, což klade velké nároky na síť, dále fluktuace v intenzitě výkonu a ovlivňování vzhledu krajiny.

V Německu se dnes obnovitelné zdroje podílejí na výrobě energie asi 10 %. Od roku 2000 tam vzrostla výroba energie ve větrných elektrárnách 4x (mohlo to být i více, ale poslední tři roky byly z hlediska intenzity větrů v Německu podprůměrné). Německo má dnes nainstalováno 17 000 MW ve větrných elektrárnách,



Karsten Burges

nách, ale do roku 2008 už to má být 28 000 MW a do r. 2020 40 000 MW!!! Pro srovnání: v celé Evropě bylo v roce 2003 nainstalováno 29 300 MW, ale pro rok 2008 se plánuje už 66 000 MW. U nás byl v roce 2003 instalovaný výkon větrných elektráren 15 MW, ale v roce 2008 už by to mělo být 600 MW, což je nárůst o 4000 %!!!

Co se týče technických požadavků na energii vyrobenou ve větrných elektrárnách, tak moderní typy větrných elektráren, které se instalují v posledních zhruba dvou letech, jsou schopné plnit veškeré technické požadavky na kvalitu vyrobené energie (elektrina z elektráren 10 let starých prý ale vždy bezvadná není). Fakt, že jejich výkon kolísá, se tím ovšem nemění, ale podle pana Burgesa tím bezpečnost dodávek elektřiny není ohrožena, protože existuje mnoho možností pro optimalizaci. Burges nicméně připouští, že v Německu už existují oblasti, kde se větrná energie nedá ani spotřebovat a výkon větrných farem se musí čas od času omezovat.

Co se týče nákladů, tak náklady na elektřinu z větrných elektráren už jsou dnes v Německu srovnatelné s náklady na konvenční energii. „*Ale náklady na ropu stoupají, zatímco v celém sektoru větrné energetiky se stále snižují.*“ To, co rozvoj větrné energetiky potřebuje nejvíce, je podle něj stabilní legislativa.

V Německu většinu výrobců i provozovatelů zastupuje Svaz pro větrnou energii. Větrná energetika je tam považována za důležitou součást energetiky. „*Obnovitelné zdroje dnes zaměstnávají na 140 000 lidí. To je důležité hlavně v ekonomicky slabých oblastech*

na severu, kde je velká nezaměstnanost.“

Podle Karstena Burgesa čas větrné energie i v České republice přijde, je ale nutné se dohodnout, kde a jak ji zapojit do sítě. „Česká republika by ale mohla výrazně profitovat ze zkušeností ostatních zemí i různých organizací,“ soudí Burges. „Důležitá je především komunikace s resortem průmyslu. Musí se vycházet z ekonomických údajů a velmi důležitá je především politická vůle, protože právě politici musí definovat rámcové politické podmínky.“

Zákon přišel v nejvyšší čas

Martin Bursík z firmy Ecoconsulting promluvil na téma „Rozvoj větrné energetiky v ČR v souvislosti s novým zákonem na podporu obnovitelných zdrojů energie“. O zákonu č. 180/2005 Sb. (ve Sbírce zákonů vyšel 5. 5.) se na stránkách Zpravodaje MŽP již psalo, proto zde informace nebudu opakovat. Práce na zákoně ale ještě pokračují, v současnosti se připravují prováděcí vyhlášky. Zajímavá byla prezentovaná tabulka, jak by se měly rozvíjet obnovitelné zdroje energie, aby ČR dosáhla indikativního cíle 8 % elektřiny z OZE v roce 2010:

Energie	2004 (GWh)	2010 (GWh)	Podíl na celkové výrobě el. z OZE v r. 2010 (%)	Očekávané investice do r. 2010 (mld. Kč)
malé vodní el.	740	1120	21	10
větrné el.	20	930	18	16
velké vodní + přečerpávací el.	1246	1165	21	
biomasa	530	2200	40	28
fotovoltaika	0	15	0	2
geotermální energie	0	15	0	1
celkem	2536	5445		
podíl el. z OZE na hrubé domácí spotřebě el.	3,77 %	8 %		

(tabulku upravila Pla)

Bursík zdůraznil rovnoměrný rozvoj různých druhů OZE, přičemž žádný z nich by neměl získat dominantní postavení. Do roku 2050 se pak čeká velký nástup fotovoltaiky, jejíž cena klesá, a růst by měla i biomasa. Naopak od vody už se velký vzestup čekat nedá – na místech, kde je to technicky možné, už vodní elektrárny jsou, a stavět na nových méně vhodných místech je stále dražší. „Elektřina z obnovitelných zdrojů je – kromě fotovoltaiky – pohodlně konkurenceschopná, pokud by se do ceny elektřiny z konvenčních zdrojů zahrnuly i externality,“ uvedl Bursík. Fakt, že se kvůli OZE musí stavět další vedení, je podle něj logický, protože tyto zdroje jsou decentralizované. „Obnovitelné zdroje jsou jediné perspektivní zdroje, které na Zemi máme, a jejich rozvoj přichází v nejvyšší čas“, dodal Bursík.

Stejně tak v nejvyšší čas přichází i nový zákon na podporu OZE, protože od příštího roku se u nás otevře trh s elektřinou. „Jenže zatímco v jiných zemích po otevření trhu ceny klesaly, u nás se čeká, že stoupnou o 19 %.“ To podle něj svědčí o tom, že otevření není připraveno.



Martin Bursík

Martin Bursík se zmínil i o často diskutované otázce, o kolik zvedne elektřina z OZE celkovou cenu elektřiny. „Podle údajů Energetického regulačního úřadu budou tyto vícenáklady činit v roce 2010 maximálně 14 haléřů na kWh.“ Bude to tedy mnohem méně, než očekávané stoupnutí ceny v souvislosti s otevřením trhu či s plánovaným zdražením elektřiny o třetinu kvůli výstavbě nových elektráren. Navíc u všech OZE (kromě „malé vody“) se čeká prudký pokles investičních cen. Do konce října stanoví ERÚ ceny pro příští rok. Každý následující rok se pak tato cena nesmí snížit o víc než o 5 %. To je velmi důležité především pro jednání investorů s bankami.

Bursík připomněl, že v zákoně o OZE byl omezen instalovaný výkon VE na 20 MW/km². To je podle něj „principiálně nesprávné, ale zatím věcně neškodné“ – při současném výkonu se více elektráren se na km² stejně nevejde. Není ovšem jasné, jak počítat tvar tohoto kilometru, proto se nyní připravuje výklad tohoto ustanovení.

Proti VE nic nemáme, ale...

Vladimír Velek ze Severočeské energetiky a.s. pohovořil o dopadech připojení většího množství větrných elektráren na distribuční a elektrizační soustavu. „Proti větrným elektrárnám v zásadě nic nemáme, ale máme na vyrobenou energii stejné požadavky jako na energii z jiných zdrojů,“ řekl úvodem – jsou totiž zodpovědní za kvalitu dodávané energie. Na větrné energii vadí především velká variabilita výkonu vzhledem k tomu, že výkon VE závisí na třetí mocnině rychlosti větru. Okamžitá rychlost větru se u nás přitom velmi rychle mění. I v Německu výkon VE silně kolísá – dokáže velmi rychle stoupnout a pak zase rychle klesnout, a v soustavě se to pak obtížně reguluje. Rozdíly činí např. u společnosti EON až 600 MW během krátké doby. Proto musí být stále v pohotovosti záložní zdroje a elektřina se tak prodražuje. Řešením by bylo skladování energie, ale to je zatím spíše iluze. „Dalším řešením je lépe předpovídat výkon větrných elektráren,“ uvedl Velek. Předpovědi ale zatím ani v Německu nejsou při-

liš přesné. Výpadky výkonu se řeší různě – např. dánská společnost ELTRA, která má 6000 MW, z toho 1900 MW ve větru, je spojena s norskými vodními elektrárnami, které dokáží velmi rychle nastartovat (do 5 minut). „S větrnou elektřinou je třeba počítat, ale není samo-spasitelná.“ S výkonem do 1000 MW by problémy být neměly, protože zde existují zálohy na případný výpadek Temelína, ale větší výkony už by přinesly problémy. S tímto závěrem se v dalších částech diskuse ztotožnili i další energetici. Podle Burgese ale výkyvy výroby elektřiny nejsou až tak velké, navíc výpadky v jedné části území lze regulovat produkcí z jiné části.

Svatopluk Vnouček z ČEPSu (provozovatel přenosové soustavy) hovořil o vlivu VE na přenosovou soustavu. Uvedl, že se u nás čeká instalace VE s výkonem 500 – 600 MW. Většina z toho by měla stát v Krušných horách a připojena do vedení, která jsou už dnes více než dostatečně využita, protože jsou do nich vyvedeny uhelné elektrárny. Dále se čeká boom v Jeseníkách, Beskydech a na Českomoravské vysočině. I on připomněl, že VE vyžadují nárůst záloh a zlepšení regulace. Souhlasí ale s tím, že 1000 MW by sít měla vstřebat bez zvláštních nároků na systémové služby.



Svatopluk Vnouček

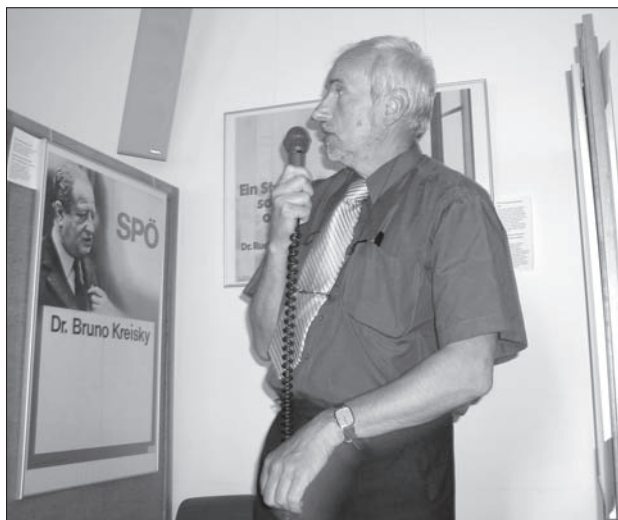
Distribuce v barvách ČEZu

Martin Němeček z ČEZ Distribuce, a.s., se vyjádřil k perspektivě spolupráce investorů větrných elektráren a provozovatelů distribučních soustav při posilování sítí. Uvedl základní rozdíly mezi subjekty: zatímco provozovatel se pohybuje na regulovaném trhu a naplňuje veřejný zájem, investor operuje na běžném trhu a jeho cílem je zisk. Pozitivem spolupráce je podle něj zlepšení technického stavu distribučních sítí a snížení ztrát v distribuční soustavě. Negativem je problematická správa případného společného majetku. „Provozovatel distribuční soustavy ČEZ Distribuce nebude proto vyhledávat finanční spoluúčast při výstavbě sítí, nebude poskytovat svá vedení k montáži dalších prvků jiných vlastníků a bude vyžadovat takové doklady jako je vyjádření vlastníků pozemků či stanovisko obce.“

Tato prezentace vzbudila u části publika značnou nevoli. Martin Bursík připomněl, že Němeček mluví o „domácích“ a „cizích“ a zjevně hájí barvy ČEZu. „Ale

v nových podmínkách je pro vás na stejné úrovni uhelná elektrárna i větrná elektrárna, s tím, že ta větrná má právo přednostního připojení.“

Starosta Jindřichovic pod Smrkem Petr Pávek si zase posteskl, že Severočeská energetika nutí investory větrných parků jít se svým vedením i 20 km až do pánve, a to nejlépe drahým kabelovým vedením, aniž na tom nese jakékoli náklady. Němeček opáčil, že místo připojení dávají tam, kde je to technicky možné.



Ivan Beneš

VE a bezpečnost

Poslední přednášku měl **Ivan Beneš** ze CityPlan s.r.o. na téma **Větrné elektrárny – součást bezpečnější energetiky**. Větrná energetika je podle něj lépe přijímána v zemích s energetickou politikou orientovanou na výrobu elektřiny ze zemního plynu, který se dá snadno regulovat, než tam, kde se orientují na energii z jádra, protože jaderné elektrárny se regulují špatně.

Dále připomněl širší souvislosti rozvoje obnovitelných zdrojů: v současné době je 75 % fosilní energie soustředěno jen v několika často nestabilních zemích. Jihovýchodní Asie zažívá obrovský nárůst spotřeby energie – Indie je dnes už na 2. místě ve spotřebě ropy. „Evropa je na tom s energiemi nejhůře, proto se musí na postfosilní éru adaptovat nejrychleji,“ uvedl Beneš. Připomněl, že současná etapa užívání energie je velice krátká a že v 21. století budeme svědky prohlubujících se zápasů o zdroje a místo pro život. „Naše civilizace je závislá na kritické infrastruktuře, přičemž Achillovou patou energetiky je přenosová soustava, která jde volnou krajinou. Narušení soustavy na třech a více místech může způsobit rozpad soustavy,“ varoval Beneš. Obnovitelné zdroje by podle něj mohly sehrát významnou roli v přiměřené energetické soběstačnosti, a jsou tedy významné z hlediska bezpečnosti státu. Výrazně se to ukázalo po tsunami, kde se např. pomocí solárních systémů i sterilizovaly nástroje v nemocnicích. „Obnovitelné zdroje a decentralizované teplárny jsou schopny zajistit pokrytí nouzových potřeb elektřiny po dobu obnovy zničených částí centralizovaných systémů.“ V praxi by to znamenalo zajistit, aby šly žárovky, lednice, elektrická regulace plynových kotlů apod.

Rozhovor s Karstenem Burgesem

Pane Burgesi, jaké jsou vaše hlavní dojmy z tohoto workshopu?

Můj hlavní dojem je, že jednotlivé strany jsou pevně zakopány na svých pozicích. Energetický průmysl nezaujímá to, co já nazývám proaktivní přístup – tedy přístup typu „něco se tu děje, musíme být u toho“. Investoři do obnovitelných zdrojů jsou z celé situace poněkud frustrováni a zaujímají víceméně konfrontační přístup. To je netechnická část problému.

Jaký je přístup velkých energetických společností v Německu k obnovitelným zdrojům energie? Tváří se na ně také tak nepřívětivě?

Ano, to je stejné, a vychází to z historických kořenů. Velké energetické společnosti měly jinou pozici v minulosti, mají své profesionální zkušenosti, své přístupy, a to se nedá změnit během pár týdnů. Ale třeba co se týče společnosti EON, která zde byla zmiňována, tak to je velká společnost se spoustou různých přístupů. Mluvíte-li s techniky, tak ti zpravidla mají rádi inovace a snaží se věci měnit. Jsou tam ale i takové úseky, které nic měnit nechťejí, a naopak takové, které vidí v nástupu obnovitelných zdrojů

dobrou příležitost pro byznys a jsou ochotni do něj investovat. Těžko se tedy dá mluvit o nějakém jednotném přístupu energetického průmyslu, záleží na konkrétních okolnostech a roli, jakou v celé hře hrajete.

Vy jste řekl, že v Německu je snazší regulace vzhledem k tomu, že máte velké množství kogeneračních jednotek. My máme hodně energie z jaderných elektráren, která se obtížně reguluje. Myslíte, že by to mohl být problém pro rozvoj naší větrné energetiky?

Německo ale také získává třicet procent energie z jaderných elektráren. Existuje ovšem politické rozhodnutí o postupném uzavření těchto elektráren. Není jisté, zda toto rozhodnutí nebude po volbách revidováno, ale momentálně platí a tím pádem vyvstává otázka, čím tento výpadek nahradit. Mnohé zdroje, které by se daly pro regulaci použít, ale v tuto chvíli nejsou využívány. Rámcové podmínky jsou totiž nastaveny tak, že se na regulačním trhu nemohou podílet. Na trhu je totiž jen jeden nezávislý hráč – svaz městských tepláren – a pak pár velkých společností, které se chovají jako monopoly a nemají na tom zájem.

Děkuji za rozhovor.

Bouřlivá diskuse

V následné diskusi zaznělo velké množství názorů, z nichž vyjímám jen některé nejzajímavější:

Pan Pospíšil, Protection Consulting: Je nutné, aby u nás pár elektráren vzniklo, pak je řádně měřit a tak dokázat, že vyrobená elektřina je kvalitní (na tom, že nové elektrárny produkují kvalitní energii, se ale v různých bodech diskuse odborníci celkem shodli).

Pan Janovský (postavil malou větrnou farmu v Krušných horách): navrhuje, že VE by se daly propojit s vodními (v majetku téhož investora), které by „najely“ v okamžiku, kdy by přestalo foukat. Technicky by to neměl být problém, jsou vyvinuty vodní elektrárny na velkou jarní vodu, které by se daly využít. Svatopluk Vnouček souhlasil, že by to byl pro přenosovou síť přínos, ale je to podle něj spíš otázka ekonomických propočtů.

Podle Romana Potružáka, nezávislého poradce, by se měl rozvoj OZE promítnout do krajských generelů, ne vše dělat ad hoc. Zdroje by měly být rozloženy po celé republice, protože pravděpodobnost, že přestane foukat zároveň v severních Čechách i na jižní Moravě je nižší, než když jsou VE v jedné lokalitě. Zároveň by se mělo investovat do více druhů OZE tak, aby se jejich nevýhody eliminovaly. VE tím, že jsou na konci sítě, mají podle něj i pozitivní vliv na její kvalitu.

Martin Bursík ve své odpovědi zdůraznil, že „vůz se rozjel dřív, než jsme zapřáhli koně“. Zatímco totiž MŽP teprve vytipovává vhodné lokality z hlediska životního prostředí, v praxi už probíhá tvrdý boj mezi investory, a tento vývoj už se asi nedá zastavit. Co se týče příliš velkého instalovaného výkonu VE, Bursík předpokládá, že stejně jako ve Španělsku bude i u nás větší část VE provozována v režimu bonusů, který přinese investorům vyšší zisky. Tam pak padá odpovědnost

na obchodníka – ti odkoupí jen takovou část elektřiny z VE, kterou dokáží „uregulovat“.

Pan Janovský upozornil, že překážkou pro rozvoj OZE v dohledné době by se mohl stát zdlouhavý proces SEA, tedy posuzování koncepcí z hlediska vlivu na životní prostředí.

Pan Zikmund, investor, shrnul, že perspektivou naší energetiky je sofistikovaný energetický mix. Kromě toho potřebujeme sofistikovanější státní koncepci energetické politiky.

Karsten Burges uvedl, že v Německu mají velké množství kogeneračních jednotek, které mohou být rychle k dispozici, pokud větrné elektrárny sníží výkon. Kromě toho se v Německu do budoucna počítá i s dokonalejší regulací – např. některé přístroje by se mohly zapínat až o něco později, podle potřeb.

Nestor české větrné energetiky Emil Pázral řekl, že výpadek 1000 MW Temelína je neočekávaný a proto je ho třeba zálohovat zcela jinak, než bezvětrí u větrných elektráren. „Bezvětrí se dá odhadnout na 12 hodin dopředu, přesněji pak na 2 – 4 hodiny dopředu.“ Během této doby je podle něj možné připravit záložní zdroje. Vladimír Velek ale namítl, že se stávají případy, kdy předpověď nevyjde – v Dánsku např. zaznamenali výpadek +800 MW ráno a přebytek -800 MW večer. A energetici s tím musí počítat.

Diskuse byla místy bouřlivá a poněkud napjatý vztah mezi investory větrných elektráren a lidmi, kteří mají na starosti dodávky energie, byl zjevný. Ti se s nástupem „větru“ do naší elektroenergetiky smiřují jen neradi a je zjevné, že tento nástup nijak usnadňovat nebudou.

Jana Plamínková

(psáno pro internetový portál tzb-info:
www.tzb-info.cz)

Foto autorka

Umožňujete občanům spolurozhodovat?

Pak právě pro Vás organizujeme již čtvrtý ročník celonárodní soutěže

O lidech s lidmi

Cena za podporu místní demokracie 2005

Soutěž vyhlásily Centrum pro komunitní práci, týdeník Veřejná správa, EastWest Institute Praha a Nadace Partnerství. Sponzorem soutěže je společnost SC&C.

Cílem soutěže je podpořit aktivity věnující se účasti veřejnosti v regionálním rozvoji, ochraně životního prostředí a uplatňování principů Místní agendy 21 a trvale udržitelného rozvoje. Využijte příležitost představit postupy, jimiž jste umožnili veřejnosti podílet se na rozhodování.

Nejlepší projekty budou zveřejněny v časopise Veřejná správa a oceněny na slavnostní konferenci, která se uskuteční na konci října 2005. Vítězné projekty získají služby a věcné ceny od sponzorů soutěže.

VYHRAJTE HLAVNÍ CENU SOUTĚŽE A ZJISTĚTE

Co si myslí občané?

Hlavní cenou je provedení průzkumu veřejného mínění společností SC&C pro
Vaši instituci a následné besedy s občany nad výsledky průzkumu

Pravidla soutěže

- Do soutěže se mohou přihlásit obce, města, městské části, mikroregiony, krajské úřady a další instituce státní správy a samosprávy, které zorganizovaly účast občanů v rozvoji obce nebo regionu a přispěli tak ke zvýšení jejich podílu na rozhodování.
- Do soutěže se lze přihlásit odesláním vyplněné přihlášky, kterou lze získat na webových adresách <http://www.cpkp.cz/soutez> nebo e-mailem na požádání od organizátorů soutěže. Přihlášený subjekt se stává účastníkem soutěže a bez výhrad souhlasí s uvedenými pravidly soutěže.
- Do soutěže může být orgán samosprávy i státní správy přihlášen také nevládní organizací či fyzickou osobou.
- Případná výhra v soutěži však náleží účastníkovi soutěže, nikoliv přihlašovatelovi.
- Do soutěže mohou být přihlášeny i projekty, které se již jednou soutěže O lidech s lidmi zúčastnily, avšak nebyly oceněny věcnou cenou ani čestným uznáním.
- Přihlásit lze jen ukončený projekt nebo uzavřenou etapu projektu. V soutěži může mít jeden účastník přihlášenou i více projektů.
- Uzávěrka přihlášek je v pondělí 22. srpna 2005, přičemž rozhoduje datum podání zásilky či potvrzení přijetí e-mailem.
- O vítězích soutěže rozhodne odborná porota. Proti rozhodnutí odborné poroty se nelze odvolat. Výhry v soutěži nejsou soudně vymahatelné.

Další informace a přihlášku získáte v týdeníku Veřejná správa a na webových stránkách pořadatelů soutěže <http://www.cpkp.cz/soutez>. Přihlášku Vám na Vaši žádost zašleme poštou či e-mailem. Kontaktní adresa: Cpkp, Horní náměstí 12, 750 02 Přerov; e-mail: cpkp@cpkp.cz telefon 608 700 130.

Těšíme se na Vaši účast v soutěži

Roman Haken
výkonný ředitel
Cpkp

Dagmar Ašerová
ředitelka
East West Institute

Vladimír Heger
šéfredaktor
Veřejná správa

Miroslav Kundrata
ředitel
Nadace Partnerství

Zpravodaj MŽP vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10 – Vršovice, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka RNDr. Jana Plamínková, tel.: 251 817 302, 602 102 684, e-mail: jplaminkova@volny.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8 – Bohnice, tel.: 233 551 711, fax: 233 553 422, e – mail: sevt@sevt.cz • Roční předplatné Věstník & Zpravodaj MŽP s přílohou EIA 750 Kč • Sazba: Informica, výtiskla Tiskárna PeMa, Praha • Vychází 12x ročně • Číslo 8–9/2005 předáno do tisku 1. 7. 2005.

MK ČR E 6189

ISSN – tištěná verze 0862 – 9005